

जल, जमीन र जंगल हारो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८२ माघ (krishijournal-2026, (January-February))

यस अङ्कमा

१. राष्ट्रिय रेशम सम्मेलन २०८२ सम्पन्न	३
२. भूमि तथा कृषि अधिकार अभियानका आगामी सवाल	६
३. बाली प्रजनन र बीउबिजन क्षेत्रको नीति दिशानिर्देश	७
४. माटो संरक्षण विना प्राणी जीवनको बाँच्न सक्दैन	८
५. अस्ट्रेलियामा भेटियो नयाँ लुसिफर मौरी प्रजाति	१०
६. एक्सपोले कृषि आधुनिकीकरणमा टेवा पुग्ने	११
७. मकै बालीमा लाग्ने अमेरिकन फौजी कीरा र	१२
८. खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागले	१४
९. नेपाल डेरी एसोसिएसनको महाधिवेशन सम्पन्न	१६
१०. नेपाल कृषि सहकारी संघ लिको १८ औं वार्षिक....	१७
११. साना किसान लघु वित्तको वार्षिक साधारणसभा.....	१८
१२. कनेक्ट किसान र एनएएमपीबिच किसानलाई	१९
१३. माछापुच्छ्रे बैंक र फूड चैन कम्पनी केएफसीबीच	१९
१४. जलवायु-स्मार्ट खेती र विश्व खाद्य सुरक्षाबारे	२०
१५. थारु माघी महोत्सवमा कृषि संस्कृति मुख्य आकर्षण	२०
१६. कृषि विश्वविद्यालयका विद्यार्थी समूहलाई	२१
१७. कृषि सुरक्षाका लागि जलवायु अनुकूलन डिजिटल नक्सा	२२
१८. २७औं फ्लोरा ५ चैतदेखि भृकुटीमण्डपमा	२२
१९. पशुसेवा कार्यालयको जमीन अदालतलाई दिने	२३
२०. कृषि कर्मको प्रतीक : मिथिलाञ्चलभर हलो	२३
२१. ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजनाका	२४
२२. रेशम खेतीको परिचय तथा रेशम कीराको जीवन चक्र	२५
23. WFP Executive Director calls on world ...	27
24. Agroecology, a farming concept that	29
25. Investing in women for resilient rural e.....	30
26. FAO and ADB advance \$100	31
27. France supports WFP's nutrition	34
28. FAO Food Price Index declines in January	35

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागवजार २८, टोखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

जलवायु परिवर्तन बारे सबैलाई सजक गराउनु पर्छ

सम्पादकीय

वहुप्रतिक्षित जलवायु सम्मेलन सम्पन्न भएपछि विश्वभर त्यसको वहस चल्न थालेको छ। जलवायु परिवर्तनको असर बारे विश्वभर नै चर्चापरिचर्चा चलिआएको छ। अजरवैजानको बाकुमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय संरचना महासन्धि पक्ष राष्ट्रहरूको २९ औं सम्मेलन (कोप-२९) सम्पन्न भएको थियो। सम्मेलनमा नेपाली प्रतिनिधी मण्डलको नेतृत्व गर्दै सम्मानीय राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले जानु भएको थियो। जलवायु परिवर्तनका असर विश्वभर छ। तर नेपाल जलवायु संकटका दृष्टिले अझ जोखिमतिर गईरहेको अध्ययन निष्कर्षसमेत आउन थालेको अनुसन्धानमा देखाएको थियो। नेपालको कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनको असर व्यापक हुँदै गएपछि। पेसाबाट कृषि प्रधान भनिदै आएको नेपालमा यस पेसाबाट जीवन धान्ने कठिन हुँदै गएपछि वैदेशिक रोजगारी वाध्यता हुने नै भयो। यसले जलवायु संकट न्यूनिकरणमा लाग्न सम्बद्ध निकाय एवं नीतिनिर्माताहरूलाई थप दबाव सिर्जना गरेको छ। एउटा पक्ष सँधै कार्वन उत्सर्जन गरिरहने र अर्को पक्ष त्यसको असर सँधै भोगिरहने अवस्थाको अन्त्य हुनुपर्ने यस सम्मेलनमा महत्वपूर्ण मुद्दाको रूपमा उठाएको थियो। नेपालमा पनि जलवायु परिवर्तनको असरका बारेमा हालै उच्चस्तरमा अनुसन्धान गरेको पाइएको छ। त्यसमा नेपालको केन्द्रीय विश्वविद्यालयको भूगोल केन्द्रीय विभागले जलवायु परिवर्तनको असरबारे एउटा महत्वपूर्ण अध्ययनको नेतृत्व गर्नु पुग्यो। नेपाल, भारत, चीन र बंगलादेशका पाँच विश्वविद्यालयका अनुसन्धानकर्तासँग मिलेर सन् २०२२ देखि २०२४ सम्म तीन वर्ष लगाएर गरेको अध्ययनको प्रतिवेदन सार्वजनिक भयो। प्रा.डा. प्रेमसागर चापागाईको नेतृत्वमा भएको अध्ययनले नेपालको रसुवा, नुवाकोट, चितवन, तनहुँ र कास्कीका २११ घरधुरी नमूना चयनलाई समेतको थियो। अध्ययनले देखाएको थियो। ३० वर्षको अन्तरालमा तापक्रम बढेको प्रतिवेदनमा पाइयो। वार्षिक वर्षा केही मात्रामा घटेको पाइयो भने खाद्यचक्रमा कुप्रभाव पर्दा अन्तरिक र वाह्य बसाई सन्ने क्रम बढेका देखियो। कृषि पेशा पशुपालनको दाँजोमा विप्रेषणको मात्रा बढ्दै गएको तथ्याङ्कले वैदेशिक रोजगारीमा बढी

निर्भरता देखियो। यसले भावी दिनमा समेत नेपालमा समेत निकै ठूलो जलवायु परिवर्तनको असरको सामना गर्नुपर्ने संकेत देखाएको छ। उक्त अध्ययन अनुसन्धान टोलीमा प्रा.डा.चापागाईसँग डा.शोभा श्रेष्ठ, डा. वसन्त पौडेल, चीनका प्रा.भाङ यिल, डा.लियु लिनसान र प्रा.सियानजोन यान, भारतका प्रा.डा.सुरेन्द्र राय र बंगलादेशका प्रा.ध्यापक नुरुल इस्लाम संलग्न थिए। यो अध्ययनकर्ताले नेपालको मात्र होइन यस विशेषगरि दक्षिण एशिया क्षेत्रकै जलवायु परिवर्तनले असर गरेको अध्ययन प्रतिवेदनले देखाएको थियो। 'दक्षिण एशियाको विविध सामाजिक, सांस्कृतिक र भौगोलिक परिदृश्यमा जलवायु परिवर्तनका लागि घर परिवारको अनुकूलन क्षमताको मूल्याङ्कन शिर्षकमा गरिएको अध्ययन सान्दर्भिकता देखाएको छ। नेपालबाट दैनिक दुईतीन हजारका दरले युवायुवती वैदेशिक रोजगारीमा गइरहेका छन्। जलवायु परिवर्तनका कारण वैदेशिक रोजगारमा जानेको संख्या बढेको भने चर्चा थिएन। नेपालमा रोजगारी अभाव भई वैदेशिक रोजगारी वाध्यता भएको भनिदै आएको भन्ने प्रतिवेदनमा निष्कर्ष दिएको थियो। नेपालको मूल पेशा कृषि क्षेत्र जोखिममा पर्न थालेको अध्ययनले देखाएको थियो। कृषि क्षेत्रले नेपालको जनसंख्याको ठूलो हिस्सालाई स्वरोजगारी दिँदै आएको कृषि पेशा पछिल्लो वर्षमा कृषि क्षेत्र जलवायु संकटको असर पर्न थालेसँगै समस्या आएको छ भनेर विषयवस्तु उल्लेख गरेको छ। प्रतिवेदनमा कृषि उत्पादन घट्दै गइरहेको अध्ययनसमेत देखाएको छ भने लागत मूल्य भने बढेको पनि देखाएको थियो। वैदेशिक रोजगारीको आकर्षणले जनशक्ति अभाव कृषि क्षेत्रले भोगिरहेको छ। कृषि जनशक्तिको तीव्र अभाव छ भने अर्मपर्म गर्ने परम्परा सामाजिक व्यवहार पनि गाउँघरबाट विस्तारै हराउँदै गएको छ भनेर उल्लेख गरेका छन्। पशुपालन न्यून हुँदै जाँदा रासायनिक मल प्रति निर्भरता बढ्दो छ। यसले खेतबारीमा अम्लीयपन बढाउँदै लगेर भविष्यमा अझ जटिल समस्या आउन सक्ने चेतावनी दिएको थियो। बालीनालीमा रोग तथा किराको संक्रमण समेत बढेको छ। गाईवस्तुको मलमा रोग किराका अतिक्रमण अति न्यून

हुने पुराना पुस्ताको अनुभव उपयोगी थियो। त्यसैगरि जलवायु परिवर्तनका कारण वेमौसमी अधिक वर्षा, सुक्खा, हावाहुरी र असिनाले बालीनालीमा क्षति तीव्र रूपमा बढेको पनि पछिल्लो अध्ययनले देखाएको छ।

पृथ्वीको तापमान बढ्न नदिने सहमती विश्वका सबै सहभागीहरूले प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको छ। यद्यपि कार्यन्वयनको पाटो के हुन सक्छ। कसरी अगाडि बढ्छ, पखाईको अवस्थामा देखिन्छ। त्यसमा विश्वका धनी औद्योगिक मुलुकबाट हुने जैविक इन्धन दोहनले विगत दुईसय वर्षमा अधिक कार्वन उत्सर्जन मूल कारण हो। नेपाल जस्ता मुलुकले त्यस हदसम्मको कार्वन उत्सर्जन गरेको छैन। तर, जलवायु परिवर्तनको असरको दण्ड पनि अझ बढी भोगिरहेको छ। जलवायु परिवर्तनले तापक्रम तथा वर्षाको ढाँचामा परिवर्तन, खडेरी, बाढी तथा पहिरो जस्ता विषय मौसमी घटना आवृत्ति बढेको छ। जलवायु परिवर्तनका कारण भारत तथा बंगलादेशमा बाढी तथा डुवानसमेत बढेको यो अध्ययनले देखाएको छ। जलवायु संकटको असर न्यूनिकरण गर्न सामुहिक पहलको कार्ययोजना बनाउँदै नेपालले पनि आफ्नो मुद्दालाई प्रखर रूपमा प्रस्तुत हुन आवश्यक छ। यो नेपालको लागि वाध्यता र कर्तव्य पनि हो। किनकी हाम्रो देश पहाडै पहाडले भरिएको छ। त्यसमा माथि पनि १४ वटा अग्ला हिमालहरूमा विश्वकै सबैभन्दा ठूला ८ वटा अग्ला हिमाल हाम्रो देश नेपालमा नै पर्छ। हिमाललाई जोगाउनु विश्वलाई खबरदारी गर्नु पहिलो कर्तव्य नेपालको नै हुने आउँछ।

गतवर्ष जलवायु सम्मेलनबाट आएको निष्कर्षलाई अक्षरस कार्यन्वयन गर्न गराउन नेपाल सरकार, सरोकारवाला निकायको प्रमुख कर्तव्य पनि हो। सबैभन्दा पहिले नेपालमा आम नागरिकहरूका लागि र कृषि क्षेत्रको लागि यो समस्याबाट भविष्यमा हुने जोखिम प्रति सचेत गराउँदै अधि बढ्नु पर्छ। नेपालले त्यस सम्मेलनमा पारित गरेका विषयवस्तुलाई कार्यन्वयन गर्न अधि सन्धोकी सरेन भनेर खबरदारी गर्न जरूरी छ।

राष्ट्रिय रेशम सम्मेलन २०८२ सम्पन्न

जतिबेला म पर्यटन मन्त्री थियो त्यो बेला २०४२ सालमा यसको विषयमा छलफल गरेको थियो । विगतको खेती उद्योगको रूपमा प्रशोधन गरि यसको महत्वलाई धार्मिक र साँस्कृतिक रूपमा पनि अगाडि बढाउने सकिन्छ ।

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस २४, हायण्डलुम कपडा निर्माता संघ नेपाल र रेशम विकास केन्द्र

हो । यसले नमूनाको रूपमा पर्यटन विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउने छ । रेशम धागोबाट कपडा बुनाई, एउटा जीवन्त कलासँग

खोपासी काभ्रेको सयुक्त आयोजनामा राष्ट्रिय रेशम सम्मेलन २०८२ सम्पन्न भएको छ । सम्मलेनमा सरकारको सहयोग विना अगाडि बढ्न नसक्ने पूर्व पर्यटन मन्त्री आनन्द पोखरेलले बताएका छन् । यो सम्मेलनले रेशम खेतीको विकासमा सहयोग पुगेको बताए छ । चुनौतीहरु धेरै छन् तर अवसरहरु पनि धेरै छन् । जतिबेला म पर्यटन मन्त्री थियो त्यो बेला २०४२ सालमा यसको विषयमा छलफल गरेको थियो । विगतको खेती उद्योगको रूपमा प्रशोधन गरि यसको महत्वलाई धार्मिक र साँस्कृतिक रूपमा पनि अगाडि बढाउने सकिन्छ । शुन्य कार्वन उत्सर्जन खेतीको रूपमा विकास, स्वच्छ वातावरण बनाउन, घरेलु उद्योगको रूपमा टिमुर खेती जस्तै गर्न सके वैदेशिक पलायनलाई रोक्न सकिन्छ । महिलाको रोजगारीको लागि धेरै सम्भव छ । यद्यपी यसको विश्व व्यापार ऐतिहासिक अवसर

जोडिएको छ । जीवन्त संग्रहालयको सिप, शिक्षा अभ्यास स्थानीय रोजगारको सिर्जना गर्न सकिन्छ । समुदायिक रूपमा पर्यटन विकास गर्न सकिन्छ । म राजनीतिमा भएपनि किसानको छोरो हो । म पुनः यस अभियानमा जोडिनु चाहन्छु ।

एनआरएनका अध्यक्ष बन्नी केसीले सरकारले महिलाहरुलाई विदेश पठाई रहेको छ । विदेशमा जानेबाट रोक्नको लागि रेशमखेती असाध्यै महत्वपूर्ण हुनेछ । कपडाको लागि उत्तम कच्चा पदार्थ रूपमा लिन सक्ने बताए । उपर्युक्त बजार विना उद्यम बढाउने सक्दैन । ९० प्रतिशत भन्दा बढी देशमा नेपालीहरु वेदेशिक रोजगारमा गएका छैन । अधिकारिक रूपमा विश्व बजारमा पठाउन सक्दैनौं तर त्यसलाई जहाँ नेपालीहरु गएका छन् उनीहरुमाफत पनि बजार विस्तार गर्ने सम्भावना छ । उच्च मूल्य श्रृंखलाको वस्तु विकासको गर्न धेरै वर्षको लागि हामीले

ऋण लिनु पर्दैन । बाँझो जमीनमा लगानीबाट यसको लगानी बढाउन सकिन्छ । ऋणको विषय सोचन आवश्यकता पर्दैन । विदेशी लगानीको पनि नेपालमा आवश्यकता पर्दैन ।

(एनआरएन) गैर(आवासीय नेपालीहरुको कर्तव्य पनि हो । हामीले आवश्यकता बोधकासाथ हातमा हात मिलाउन चाहन्छौं र लगानीको लागि विश्वमा रेशम धागो प्रवर्द्धक चिनाउन सक्ने छ । केसीले भन्नु

भयो गुणस्तरीय पारदर्शी मूल्य श्रृंखलाको सहकार्यबाट हामीले फाइदा प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

व्यापार प्रवर्द्धन केन्द्र प्रवर्द्धन अधिकृत महेश महराले आफ्नो पुर्खाहरु रेशम खेतीको क्षेत्रमा सहभागी हुँदै आएको बताए । अहिले पनि ३ करोड बराबरको कारोवार गरिरहेका छौं । नेपालमा कफीमा विकासलाई जस्तै उच्चमूल्यको वस्तुको रूपमा विकास गर्न सम्भावना बढिरहेको छ । नेपालको जलवायू उष्ण जलवायू भएकाले विद्यमान जलवायूमै रोपन गर्न सके फाइदा लिन सक्छौं । उत्पादन, बजार, रेशम खेती धेरै सानो भएपनि उच्च मूल्यको वस्तु भएकाले यातायात खर्च समेत कम पर्छ ।

२०३६ सालमा हामीसँग धेरै कच्चा पदार्थहरु थिए । रेशम कारोवार धेरै

मूल्यावान हुन्छ । र हामीले ठूला उत्पादन गर्न सकिन्छ । आजपनि हामीले ७० प्रतिशत रेशमको कोया चिनबाट आयत गरेको छौं ।

१ अर्बको ठूलो बजार नेपालमै छ । रेशम खेतीलाई व्यवस्थित गर्न सके नेपाललाई विदेश जानु पर्दैन । र श्रम बजार समेत सस्तो गर्न सकिन्छ ।

चिन, र भारत कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा कम श्रम बजार, न्यूनतम पारिश्रमिक १ लाख छ । यस अर्थमा तीन डबल श्रम बजार विकास गर्न सकिन्छ । उच्च एकीकृत बजार व्यापारका साथै पर्यटन क्षेत्रमा लान सकिन्छ । मेरा बुवा पहिले कोलोम्बो प्लानको योजनाकार थिए । भेडा पालनमा खुब फाइदा थियो । भेडाको उन उत्पादन हुन्थ्यो पछि असफल भयो । भेडाको लागि चरणको व्यवस्थापन हुनु पर्छ । चरणको अभाजमा भेडापालनको कुरा कथा बनेको छ । अधि

र पछि एकीकृत कुरोलाई पनि सोच्नु पर्छ । अरुको कुरा पनि सुन्न पर्छ । यसलाई सहकारी खेतीको रूपमा विस्तार गर्न सकिन्छ । कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयका सहसचिव राजेन्द्र प्रसाद कोइरालाले २०५२ सालमा रेशम खेती राम्रो भएको बताए । रेशम खेतीको प्रजाति हामीले दिगो बनाउने सक्छौं । नेपाल सरकारले सुरक्षित गरिएको संरचना छ । त्यसलाई उपयोग गरौं । संघीयता पछि धेरै फार्महरू तुलनात्मक रूपमा दिगो हुन सकेन । प्रदेश सरकारलाई हामीले घर्घर्चाई रहेका छौं र रेसम खेती वागवानी फार्म धुनी वेसीमा अहिले पति किसानले फाइदा लिएर काम गरिरहेका छन् । सही के हो भने कृषिलाई बुझाउनु पर्छ । स्रोत केन्द्रको रूपमा संरक्षण गर्नु पर्छ । रेशम धागो बनाउन जर्म प्लाज बचाई राखेका छौं । यसको आवश्यकता छ । नेपालको भविष्य लागि जुटनु पर्छ । कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री मदन परियारले आर्थिक विकासको लागि आधारभूत रूपमा विस्वासका साथ दीर्घकालीन संयोजन सहकार्यको लागि जरुरी भएको बताउनु भयो । उत्पादन प्रणाली, प्रभावकारी बनाउने, लगानीको वातावरण बनाउने, उत्तरदायिता वातावरण बनाउन जरुरी छ । यो प्रविधि सत्र हो । प्राविधिक सत्रबाट अगाडि बढ्नुहोला । सरकार रेशम खेतीलाई अगाडि बढाउन सहकार्य गर्ने तयार भएको र प्राप्त सुझावहरूलाई सिरोपर गरि रेशम खेती अध्ययन गरेर अगाडि बढाउने बताउन प्रतिवद्धता समेत जनाउनु भएको छ । त्यसरीनै रेशम विज्ञ देवेन्द्र प्रसाद रेग्मीले आफ्नो अनुभव सुनाउँदै किम्बु खेतीका लागि विउ खोपासीबाट लगेर खेती गरिएको बताए । दिगो बनाउन सकिन्छ, सकिदैन भन्ने प्रश्न रहेको छ उनले भने । बचाउन सकिन्छ कि सकिदैन । केही परियोजना बेला बेलामा आउने र पछि छोडेर जाँदा रेशम खेती प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम असफल भएको बताए । लामो समयसम्म हानी हिड्न सक्दैनौं । गाईवस्तु पालन, बाँदर, चरा, लोखकैले पनि खाने भएकाले उनीहरूको आहारको पनि व्यवस्थापन हुन्छ । स्थानीय किम्बु खेती गर्दा किम्बुको फलबाट र स्थानीयस्तर रक्सी बनाउन सकिन्छ । उत्पादनलाई कसरी दिगो बनाउने भन्न बारेमा यसमा नीतिगत रूपमा समस्या छ । ओखलढुंगाकी किम्बु खेती किसान शोभा कार्कीले ३ वर्ष देखि किम्बुखेती गरिरहेको

छु । पालिका मार्फत यसलाई सजिलै विकास गर्न सकिन्छ । त्यसकारण हामीले किम्बु खेतीलाई प्राथमिकता दिएका छौं । किम्बु खेतीबाट पहिलो पटक रेशम कीरा १५ किलो उत्पादन र दोस्रो पटक उत्पादन १०० केजी भएको छ । यसलाई जनचेतनाको माध्यमबाट अगाडि बढाउन सकिन्छ । टोखा नगरपालिकाका पूर्व उपाध्यक्ष तथा उद्यमी ज्ञानमाया डंगोलले टोखा नगरपालिका वडा नं १ मा १२ रोपनी जमीनमा रेशम खेती गरेको बताए । यसरी नै नगरपालिकाहरूले किम्बु रोपण गरेको खण्डमा धेरै रेशम खेतीको उत्पादन गर्न सक्ने बताइन् । र हाल पनौती, धुनीवेशीबाट किम्बुको बीउ ल्याएको थियो । नीति निर्माण र अनुसन्धानको स्तरमा काम गर्न सकेको छैन । समृद्धि आउने समय लादैन् ।

पश्मिना उद्यमी गीता श्रेष्ठले २०६६ सालदेखि आफूले काम गरिरहेका बताइन् । रेशमको कोकून संकलन गर्नु थियो । उनले भनिन् धेरै यो काम गर्न धेरै चुनौतीहरू छन् । शुरुमा औपचारिक रूपमा कुनै अनुभव थिएन तर पनि उत्पादन गरियो । त्यसको कुनै सुविधा थिएन । यो काम स्वास्थ्यका लागि फाइदा छ । हामीमा ठूलो चुनौतीका रूपमा रेशम कोकून नपाउनु पनि हो । माग गरिरहेका छौं । नेपालमा भुकम्प र कोभिड उत्पादन घटिरहेको छ । कोकूनको उत्पादन घटिरहेको छ । अहिले यसको मूल्य प्रति के.जी रु. ७५० पुगेको छ । बाँझो जमीन छ । त्यसबाट उत्पादन गर्न सकिन्छ । भारतबाट कोकून आउँछ हामीले पनि यहाँ कोशिस गरिरहेका छौं । किम्बु कृषक उमेश अधिकारी दाडले २०७२ सालमा १० रोपनी १ विगाह जमीनमा किम्बु खेती गरिरहेको बताए । १० रोपनीबाट शुरु गरेको यो खेती बढेर बनेमा १०० अर्थात् १० विगाह जमीनमा रेशमका लागि किम्बु खेती गरेको छु । त्यसबाट 'विजेता पाउडर' बन्छ । कोकूनको अण्डाबाट धेरै रोगहरू घटाउन सकिन्छ । यसको फूल बोटमा राम्रा गुणस्तरीय धागो उत्पादन गरि गुणस्तरीय लुगा बुन् सक्छ । १ केजी कोकूनबाट ३० ग्राम धागो निस्कन्छ । मलाई थाहा छ । बढी ज्ञान भए राम्रो अवसर प्राप्त हुन्छ । ओल्लो कपडा उद्यमी डा. गणेश नेगीले आफू गाँजाको खेती गर्दा तीन(तीन पटक थुनामा परेको अनुभव सुनाए । त्यसपछि म ओल्लो

उद्योगीको रूपमा आएको छु । १५ करोड भन्दा बढी लगानी छ । ६५ वटा स्थानीय सरकारले गाँजा कपडाको लागि खेती गर्न लगानी गरिरहेको छ । मैले २५० जनालाई रोजगार दिएको छु । ५० औं उद्योगहरू छन् । २०६५ बाट गाउँमा खेती गर्न लागि रहेको छु । कपास विकास समितिका अनुसार गत आर्थिक वर्षमा ११ करोड मूल्य बराबरको २१० टन कपास फलेको बताए । हामीमा ज्ञानको कमी छ । प्रशोधन गर्दा १० प्रतिशत माथि फाइदा लिन सकिन्छ । काभ्रेपलाञ्चोक किम्बु कृषक गोपाल प्रसाद तिमिल्सिनाले ५७ वर्षदेखि किम्बु खेती गर्दै आएको बताउनु भयो । सामुदायिक सामुदायिक वनको घोषणा गरेको छ । अझै ठूलो भूमिमा रेशम खेती गरेको छैन । किम्बु खेती गरेर रेशम खेती गर्न सम्भावन छ । त्यसका लागि हरेक सामुदायिक वनले साना उद्योग स्तरको स्थापना आवश्यकता छ । उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणको आवश्यकता छ । यसमा किसानहरूले सुन्तला लगाउन सकिन्छ । संघीय सरकारले नीति बनाउने र यो क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिई सम्वोधन गरेको छ । त्यसकारण सहभागी हुन जरुरी छ । पनौती नगरपालिकाका उद्यमी किसान बढाउन रेशम खेती कार्यक्रम अगाडि बढाएको छ । हामी सामुदायिक वन उपभोक्ता पनि हौं । यसलाई उपयोगी बनाउन लाग्नु जरुरी छ । टेक्सटाइल उद्यमी अप्सरा श्रेष्ठले रेशम खेतीको क्षेत्रलाई औद्योगिकरण टेक्सटाइल उद्योगका माध्यमबाट फाइदा लिन सक्ने बताइन् । त्यसको लागि आफूहरू प्रशोधन गर्ने काममा लागि परेको छ । प्राविधिक सत्रका पश्मिना उद्योग गोल्ड मेडालिष्ट इन्जिनियर विवेक नन्द मिश्रले आफ्नो गायत्री पस्मिना उद्योगको तर्फबाट कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै भन्नुभयो । हामीले गल्लीबाट सिक्न सकिरहेको छैन । कारण प्राविधिक ज्ञानको कमी छ । त्यसकारण उत्पादन गर्न सकिरहेको छैन । हाम्रो जस्तो देशमा सानो प्रकारको प्रविधिको प्रयोग गर्नु पर्छ । बुटवल धागो कारखाना प्राविधिक ज्ञान भएकोहरूलाई सिफारिस गर्न जरुरी छ । मेरो व्यक्तिगत सुझाव हो । जसका लागि धागो उत्पादन बुन्ने बुनाई आदिको काम गछौं । यी कुराहरूको आवश्यकता पर्छ । एनजीओ र आइएनजीहरू केही समय सहयोग

गर्छ । तर छोटो समयको परियोजनाहरु सकेपछि उनीहरुले हात भिक्छ र पछि बन्द हुन्छ । १० के.जी कोकुनबाट १ केजी धागो उत्पादन हुन्छ । उत्पादनमा लगानी बढेको छ ।

त्ससमा दुईप्रकारका फाइवरहरु पाइन्छ । फाइवरहरु २ प्रकारको हुन्छ चिन्न सक्नु पर्छ । एउटा प्राकृतिक र अर्को आर्टिफिसियल हुन्छ ।

रेशम खेतीको इतिहास लिखित छैन । तर यसको महत्व विगत सयौं वर्ष देखि रहँदै आएको छ ।

किम्बु खेती तथा विरुवा संरक्षण अधिकृत रेशम प्रवर्द्धन केन्द्र सुनसरीका सुव्रत आर्यलले २०५१ सालदेखि सेरिकल्चरको काम गर्दै आएको बताए । सुनसरीमा वार्षिक ५०औं टन प्रशोधन गर्न सक्ने क्षमताको यान्त्रिक प्रविधि रहेको बताए । अहिले सञ्चालन छैन । हायण्डलुम मेशीन छ । नेपालको कोकुन मूल्य श्रृंखलाको निरन्तरताको खाँचो छ । हाते तानबाट उच्च प्रविधिमा परिवर्तन गर्न सक्दैन । हातेतानबाट बनाएको हस्तकलामा उत्पादनको भरपर्दो भएकाले उत्पादन कम हुन्छ । हाते तान र मेशीनबाट चल्ने पावरलुमको ज्ञान अबै पनि सबैलाई छैन । ज्ञान, शीप, श्रम आवश्यकता पर्छ । हाते तानबाट बुनेको कपडाको मूल्य बढी पर्छ । पावरलुमको भोलम ठूलो र धेरै उत्पादन गर्न सक्छ । त्यसैले मूल्य कम पर्न जाने स्वभाविक छ । यदि माग बढेको खण्डमा उत्पादन बढाउनु पर्छ । मसँग सुभाब छ । शिप र प्रशोधन बढाउनु पर्छ । नेपाली रेशम खेतीको भविष्य महिलामैत्री बनाउनु जरुरी छ ।

निकासी पैठारी प्रवर्द्धन केन्द्रको प्रमुख तथा टेक्सटालय इजिनियर, राजेन्द्र सिंहले आफूले सेरिकल्चर विकासको क्षेत्रमा रेशम प्रशोधन गर्ने ३३ वर्षदेखि नियमित लागि रहेको बताउनु भयो । सिंहले कार्वनफुटप्रिन्ट कम छ । हाम्रा उत्पादन र उत्पादकत्व छैन । रेशम खेती सेतो सुन हो । उत्पादन बढाउनु सकिन्छ । उत्पादन बढाउन सके विदेशबाट आउने कपडालाई विस्थापित र भारतीय बजार हाम्रो लागि राम्रो हुन्छ ।

उत्पादनलाई विविधकरण गरि, कपास, रेशम उद्योग दुबैलाई राष्ट्रिय उत्पादनको रूपमा चिनाउन सक्ने प्रवल सम्भावना छ । चिन र भारतको भन्दा नेपालको उत्पादन फरक बनाउन सकिन्छ । बजारमुखी उत्पादनको विकास गर्न जरुरी छ ।

कपडा आयतमा वर्षेनी ३ अर्ब खर्च हुन्छ । यसलाई विस्थापित गर्न सक्छ । नेपाललाई समृद्ध बनाउन सहयोग पुऱ्याउँछ ।

बागमती प्रदेश वाणिज्य, उद्योग तथा भूमि व्यवस्था मन्त्री विन्दु श्रेष्ठले आफूलाई राष्ट्रिय रेशम गौरवको महशुस भएको बताइन् । उनले भनिन् म कृषि उत्पादनसँग जोडिएको छु । रेशम खेतीलाई अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा बजार विस्तार गर्न नीति तथा ऐनलाई अगाडि बढाउन प्रदेश सरकार लाग्ने आस्वसान दिनु भएको छ ।

त्यसरी नै बोड सदस्य मधुवन पौडेलले भविष्यमा रेशम खेतीलाई एकीकृत प्रणालीमा अगाडि बढाउनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ । सिर्जनशील ज्ञानको साथै वैज्ञानिक उत्पादन, प्रशोधन, शैक्षणिक र अनुसन्धान, बजारको प्रवर्द्धन र लगानीको वातावरण बनाउन जरुरी छ ।

एटीए डाइनामि प्रा.लिका निर्देशक आन्ना यचलोभाले रेशम खेती चीनबाट शुरुभएको बताउँदै आज पनि चिन रेशम उत्पादनमा सबैभन्दा अगाडि रहेको बताइन् । किम्बु खेतीबाट कसरी रेशमको खेतीको गरिएका थिए भन्ने विषयमा आफ्नो कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै भनिन् यो ऐतिहासिक छ । उनले एकहजार वर्ष अघि रेशम जापानबाट सेरिकल्चरको रूपमा विकास भएको र चिनमा व्यवसायिक खेती विस्तार भई विश्वको विभिन्न मुलुकमा पुगेको बताई । रेशम खेतीको विस्तार केन्द्रीय एशिया, भारत हुँदै १८ औं शताब्दीबाट कपडा बुन्न धागोको व्यवसायिक खेतीको रूपमा उत्पादन गरेको बताइन् । त्यसपछि यूरोप इटाली, डेनमार्क, स्पेनमा समेत व्यवसायिक रूपमा अगाडि बढ्यो । स्पेनिस सहयात्री चित्र कोर्ने, उपकरण र शाही पोशाकको विकास भएको बताइन् । साम्राज्य कालमा उच्च पोशाकका रूपमा सन् १९५७ पेन्टिङ्ग चित्रकलाबाट शुरु भएको थियो । नेपालमा रेशम खेतीलाई आधुनिक, उच्च मूल्यको पोशाक बनाउने र उद्योगको रूपमा विकास गर्न सक्ने राम्रो सम्भावना छ ।

उक्त कार्यक्रममा रत्न गुरुडले आफू राजनीतिको क्षेत्रमा भएपनि ढाका उद्यमीको रूपमा रहेकाले आफूपनि रेशम उत्पादन अभियानमा जोडिएको बताइन् ।

उनले २ वर्ष अगाडि स्थापना गरेको संघको अभियानको लागेको छु । हामीमा जोस, जाँगर र शीप छ । बाँभो जमीन प्रयोग गरि हिरा फलाउने काम गर्न शुरु गरेको छु । रेशम खेतीबाट अबौं रुपैयाँ विदेशिनबाट

रोक्न सक्छ । युवा पलायनलाई विदेशिनुबाट रोक्न सकिन्छ ।

कृषि विकास बैंकका कृषि ऋण तथा परियोजना व्यवस्थापन प्रमुख निकु आचार्यले मूल्य श्रृंखलामा रेशम खेतीलाई ल्याउन आग्रह गरिन् । रेशम खेती नेपालको लागि राष्ट्रिय अवसरको रूपमा हुन सक्ने बताउँदै बैंक रणनीतिक साभेदारी बन्न तयार भएको पनि बताइन् ।

किन रेशमलाई वित्त ?

यसको इतिहास उच्च मूल्यसँग मात्र छ । जुन काम गर्न बैंकले विश्लेषण गर्छ । नीति तथा कानुन ऐन बने ५.५ प्रतिशत व्याजमा किसानहरुमा लगानी गर्न तयार छ । आयत र निर्यात, सँधै अनुदान आदि मात्र पनि आवश्यकता पर्छ ।

वित्त पहुँचका लागि रेशम मूल्य श्रृंखलामा जानु पर्छ । मूल्य श्रृंखला पस्नु धेरै स्टेजहरु छ । वैकल्पिक योजना, जोखिम पक्ष मार्फत विश्लेषण गरिन्छ । जोखिम न्यूनिकरण घटाउनु बीमा योजना आवश्यक छ ।

बीमा किसानले मात्र दावी गर्न सक्छ । १ लाख माथि बीमा प्राधिकरण, ऋण दिन सक्दैन । विगतको नीतिलाई पुनः संशोधन गर्न जरुरी छ । यसका लागि २० विगाह जमीनको नीतिलाई जोड दिएको छ । भविष्यमा के हुन्छ नियमन आवश्यक छ । खेतीदेखि कपडासम्म

प्रदेश सरकारले प्राथमिकता दिनु पर्छ । नीति जोखिम छ । १ वर्ष समावेश हुनुपर्छ । बहुवर्षे नीतिको आवश्यक छ । सबै मन्त्रालयको सहकार्यको आवश्यकता छ । विना नीति लगानी गर्न सक्दैन ।

नीतिगत सुनिश्चितता, सार्थक रूपमा व्यवहारिक हुनु पर्छ । ३० वर्षदेखि आर्थिक र सिर्जनशील कमीले उत्पादनलाई वेवास्ता गरेको देखिन्छ । विश्व बैंकको क्षेत्रलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्छ ।

बलियो ब्राण्ड बनाउने सके प्राथमिक उत्पादन वृद्धि हुन्छ । यसको विषयमा सोच्नु पर्छ ।

आयत विस्थापन, अबौंको उत्पादन, उचित नीति, बगैँचा निर्माण, किसानलाई उत्साहित बनाउने योजनाको खाँचो छ । हरियाली अर्थतन्त्रको विकासको लागि अगाडि बढाउन सकिन्छ । :

नेपालमा रेशमखेती उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न माध्यमको कमी छ । उत्पादन गर्न सके बाहिरको बजारमा लान सकिन्छ । नेपालमा रेशम खेति गर्नु पर्छ भनेर आवाज उठाउँदै आएका छौं ।

भूमि तथा कृषि अधिकार अभियानका आगामी सवाल

राष्ट्रिय रेशम सम्मेलन २०८२का संयोजक रोशन पोखरेलले रेशम खेती विकासको १० वर्षे ढाँचा बनाउन जुटिसकेको बताए । सम्मेलनको मुख्य लक्ष्य रेशम खेतीलाई व्यवसायीकरण गरेर लाने हो । उत्पादन, बिक्री वितरण, प्रदेशमा सरकारी कार्यालय । उपयुक्त खेतीको माध्यमबाट रेशम किराको अण्डा संरक्षण गर्ने, रेशमलाई गुणस्तर बनाई बिक्री वितरण गर्ने हो ।

किसानदेखि सरकारसम्म पुलको काम युनाइटेड ट्रेड सेन्टरको स्थापना गरि एकीकृत योजना अनुसार नेपालको रेशम विकासलाई टेवा पुऱ्याई देशको अर्थतन्त्रलाई सहयोग पुऱ्याउने हो ।

सिल्क एकेडेमी अफ नेपाल बनाउँदै छौं । किसानदेखि नियम निर्माण गर्ने तह र निकायसम्म रेशमको समस्या सुल्झाउने छ ।

व्यापार प्रवर्द्धन केन्द्रले निर्यात गर्न सहयोग गर्ने छ । सरकारले पहल गरेको अवस्थामा निर्यात सम्मेलन पछि राखेका छौं । सरकारको साथ भयो भने अवश्य सफल हुने भन्ने विस्वास लिएको छु ।

सिल्क उत्पादनलाई सरकारको प्राथमिकता भयो भने यो क्षेत्रलाई अगाडि बढाउन सकिन्छ ।

संस्थागत रुपमा किम्बुको बेर्ना अभियान चलाउने, रेशम खेतीलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारसम्म पुऱ्याउने, कार्यक्रमका संयोजक रोशन पोखरेलले ८० प्रतिशत चिनमा उत्पादन हुने गरेको र १० देखि १३ प्रतिशत भारतबाट भइरहेको जानकारी दिएका छ । नेपालमा पनि यसको शुरुवात गर्नु पर्ने कुरामा जोडदिएको छ ।

रेशम प्रशोधन, उपभोक्ताको भूमिका, विषयक छलफलमा सबैभन्दा धेरै भारतमा बजारको सम्भावना भएको बताएका थिए । पूर्व संविधान सभासदस्य रत्न गुरुङले धनको धनी भन्दा पनि मनको धनी परेकोले विना धन पनि अभियान चलाउने प्रतिबद्धता गरेकी बताईन् । यो शुरुवात हो उनले भनिन् । बढ्दो बाँफो जमीन प्रयोग गरेर नेपालीहरूको आर्यआर्जन बढाउने राम्रो माध्यम भएको र त्यसमा पनि महिलाहरूका लागि भन्ने राम्रो अवसर रहेको रहेको बताईन् ।

सिल्क डिमाण्ड बढेको छ । नेचुरल फाइबरको माग बढेको छ । सरकारबाट अपेक्षा गरेको कुरा परियोजना सहकार्य क्षेत्र विस्तार गरि उत्पादनमा जोडदिनु पर्ने रहेको छ ।

२०७९ सालसम्म सरकारले रेशम खेतीको लागि अनुदान समेत दिने गरेको थियो ।

मुख्य सवाल प्रभाव पार्ने क्षेत्र

जग्गा पाप्ती अभियान भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोवासीको व्यवस्थापन, स्थानीय भू-उपयोग योजना भूमिको संरक्षण, दीगो विकास, उत्पादन बृद्धि, वातावरण

संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन, सामाजिक सवालको सम्बोधन, आर्थिक समृद्धि ।

भूमि व्यवस्थापनको स्थानीयक र कानून बमोजिम जग्गा दर्ता, राजस्व निर्धारण, भूमिको वर्गीकरण अनुसार विवरण अद्यावधिक, स्थानीय तहमा सेवा व्यवस्थापन भूमि सुशासन जग्गा कब्जा, चोरी दर्ता, खेती नियन्त्रण, काममा पारदर्शिता, सेवा व्यवस्थापनमा प्रभावकारीता वर्गीकरण अनुसारको जग्गा उपयोग सूचना व्यवस्थापन, विवरण अद्यावधिक, वर्गीकरण अनुसार उपयोगको योजना निर्माण र कार्यान्वयन ।

भूमि सम्बन्धी थप कार्यहरु :

रु मोही हक बाँडफाँडमा भईरहेको ढिलाईको अनुगमन गरि हाल थपिएको सूचनाको अवधीमै मोही किसानलाई जग्गामा हक दिलाउन पहल गर्नुपर्ने ।

रु गाउँले जग्गा दर्ताका लागि निर्देशिका

रेशम खेती गर्ने किसानहरू घटेको कारण रेशम अनुदान समेत बन्द गरिएको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालन सोफिया श्रेष्ठ र स्वागत तथा धन्यवाद हायण्डलुम संघको उपाध्यक्ष रामलाल श्रेष्ठले गरेका थिए ।

२०८२ पुस २६ गते हायण्डलुम कपडा निर्माता संघ तथा रेशम प्रवर्द्धन केन्द्र खोपासीको संयुक्त आयोजनामा राष्ट्रिय रेशम सम्मेलन २०८२मा प्रस्तुत भएका विचारहरू हुन् ।

जारी भएपनि अभियानको रुपमा यसको कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । यसको प्रभावकारीको सम्भावना अध्ययन गरि नापी कार्यालय र स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउन पहल गर्ने ।

रु गुठी जग्गा व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक स्थगित अवस्थामा छ । यसलाई पूर्णता दिन सरोकारवालासँग समेत सम्वाद गरि अनुमोदनको प्रक्रियामा लैजानु पर्ने ।

रु विर्ता सम्बन्धी भएका अध्ययनहरूको पुनरावलोकन र हालको स्थलगत अवस्था अध्ययन गरि किसानको मार्कालाई सम्बोधन गर्न पहल गर्नु पर्ने ।

रु हलिया, कमैया, कम्लरी, हरवा चरवाको क्षेत्रमा भएका प्रयासको पुनरावलोकन गरि स्थलगत अध्ययनको आधारमा व्यवहारिक नीति र योजना योजना बनाई :थानीय तह मार्फत समस्या समाधान गर्न पहल गर्नुपर्ने ।

रु भूमिको वर्गीकरण अनुसार उत्पादनमा आधारित उपयोगको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न ।

स्थानीय तहसम्मको व्यवस्थित संरचना निर्माण गर्न पहल गर्नुपर्ने ।

रु सामूदायिक वनको उपयोग मार्फत भूमि व्यवस्थापन, उपयोग, संरक्षण, विपद् जोखिम न्यूनिकरण, वतावरण सन्तुलन, जलवायु अनुकूलन, आर्थिक समृद्धि, भौतिक विकास र सामाजिक सवाल सम्बोधनको प्रक्रियामा टोल तहका नमूना अभ्यास गर्न पहल गर्नुपर्ने ।

यसका लागि संसद, सरकार पार्टीले गर्नु पर्ने ।

रु राष्ट्रिय भूमि आयोगलाई सक्रिय बनाई भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोवासीको व्यवस्थापन प्रक्रियालाई विधिवत रुपमा कार्यान्वयन गर्न पहल गर्ने ।

रु संसदमा भूमि परामर्श समिति बनाई आयोगले गर्ने काम बाहेकको सवालमा नीति, योजना बनाउन अगुवाई गर्ने ।

रु संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा भूउपयोग परिषद् र भूउपयोग योजना बनाई कडाईका साथ पहल गर्ने ।

रु मालपोत, नापी कार्यालयलाई स्थानीय तहमा स्थापना गर्ने ।

बाली प्रजनन र बीउबिजन क्षेत्रको नीति दिशानिर्देश तय गर्दै सम्मेलन सम्पन्न

धनबहादुर मगर

काठमाडौं माघ ९, ललितपुरको खुमलटारस्थित राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको परिसरमा आयोजना गरिएको बाली प्रजनन तथा आनुवंशिकी समाज नेपाल (पिवागसन) को ललितपुरको खुमलटारस्थित राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको परिसरमा आयोजना गरिएको माघ ६ देखि ८ सम्म सञ्चालनमा रहेको तीनदिने सम्मेलन नयाँ नेतृत्वको साथ विभिन्न प्रस्तावहरू पारित गरि सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनका प्रमुख अतिथि माननीय कृषि

तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा.मदन परियारले सम्मेलनको उद्घाटन र समापन पनि गरेका थिए। नेपाल तराईदेखि उच्च हिमाली क्षेत्रसम्म फैलिएका विविध कृषि-पर्यावरणीय क्षेत्र र समृद्ध कृषि जैविक विविधताले सम्पन्न देश भएको बताउनुभयो। मन्त्री परियारले “हाम्रा मौलिक बाली, स्थानीय जात (ल्यान्ड्रेस), पशुधन, कृषि कीरा, कृषि सूक्ष्मजीव तथा जलीय आनुवंशिक स्रोतहरू खाद्य, पोषण तथा स्वास्थ्य सुरक्षा, जलवायु अनुकूलन तथा भविष्यका प्रजनन कार्यक्रमका लागि अत्यन्तै महत्वपूर्ण छन्।” यसर्थ जैविक विविधताको संरक्षण र उपयोगलाई सुदृढ र वैज्ञानिक बनाउनु राष्ट्रिय प्राथमिकता हुनुपर्नेमा जोड दिएका थिए।

बाली प्रजनन तथा आनुवंशिकी समाज नेपाल (पिवागसन) र नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद अन्तर्गतको राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठानको संयुक्त आयोजनामा सञ्चालन भएको हो।

र नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद अन्तर्गतको

राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठानको संयुक्त आयोजनामा सञ्चालन भएको हो।

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद (नार्क) अन्तर्गतको राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठान र बाली प्रजनन तथा अनुवंश समाज नेपाल (पिवागसन)को आयोजनामा पहिलो राष्ट्रिय बाली प्रजनन, अनुवंश तथा बीउ विज्ञान सम्मेलन सम्पन्न भएको छ। जिन बैंक, लिवर्ड, अक्सफाम लगायतका विभिन्न सम्मेलनमा बाली प्रजनन, अनुवंश र बीउबिजन क्षेत्रसँग सम्बन्धित ३२ वटा कार्यपत्र तथा ३६ वटा पोस्टर प्रस्तुत गरिएका थिए। प्रस्तुत कार्यपत्र तथा छलफलमार्फत यस क्षेत्रमा हालसम्म भएका प्रगतिको समीक्षा गर्नुका साथै भविष्यमा राज्यले अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति तथा

योगदानको कदरस्वरूप राष्ट्रिय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्रका प्रमुख एवं वरिष्ठ वैज्ञानिक डा.कालिकाप्रसाद उपाध्यायलाई विशेष सम्मान प्रदान गरेको छ।

कार्यक्रमबारे स्पष्ट दिशानिर्देश तय गरिएको आयोजकले जनाएको छ।

सम्मेलनले पिवागसनको नयाँ कार्यसमिति पनि चयन गरेको छ। नयाँ कार्यसमितिको अध्यक्षमा डा. रेशमबाबु अम्गाउँ उपाध्यक्षमा सुशीलराज सुवेदी, सचिव डा. उज्वलकुमारसिंह कुशाबाह र कोषाध्यक्षमा डा. पल्लवी कुमारी सिंह चयन भएका छन्। सदस्यहरूमा डा.शान्ता कार्की, डा.नविन भुसाल, डा. बालकुमारी ओलिया, विष्णुप्रसाद कँडेल र कृष्ण ढकाल रहेका छन्।

सम्मेलनका अवसरमा उदीयमान प्रतिभा पुरस्कार कृषि तथा वन विश्वविद्यालयका विद्यार्थी प्रशंसा पाण्डेलाई प्रदान गरिएको छ। यसैगरि उत्कृष्ट सेवा पहिचान

पुरस्कारबाट डा.उज्वलकुमारसिंह कुशाबाह र कृष्ण ढकाल सम्मानित भए। उत्कृष्ट विद्यार्थी मौखिक प्रस्तुति पुरस्कार प्रजिता देवकोटा तथा उत्कृष्ट विद्यार्थी पोस्टर प्रस्तुति पुरस्कार आस्था ढकाललाई प्रदान गरेको छ। त्यसैगरी, बाली प्रजनन क्षेत्रका अग्रज भरत अधिकारी तथा 'नेपाली लोकगीतमा कृषि (जैविक विविधताका प्रतिबिम्ब)' विषयमा विशिष्ट अनुसन्धान गरेको योगदानको कदरस्वरूप राष्ट्रिय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्रका प्रमुख एवं वरिष्ठ वैज्ञानिक डा.कालिकाप्रसाद उपाध्यायलाई विशेष सम्मान प्रदान गरेको छ।

पिवागसनका निवर्तमान अध्यक्ष डा.बालकृष्ण जोशीले सम्मेलन सफल बनाउन सहयोग पुर्याउने सबै व्यक्ति तथा संस्थालाई धन्यवाद दिँदै नवनिर्वाचित कार्यसमितिलाई बधाई तथा सफल कार्यकालको शुभकामना व्यक्त गर्दै जिम्मेवारी हस्तान्तरण गरेका छन्।

पिवागसन कृषि आनुवंशिकी, कृषि जैविक विविधता संरक्षण, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, बाली प्रजनन, जैविक प्रविधि, कृषि अनुसन्धानमा डाटा साइन्स र बायोस्टाटिस्टिक्स, बीउ विज्ञानमा नवप्रवर्तन लगायतका क्षेत्रमा काम गर्ने कृषि विज्ञहरूको संस्था हो।

सम्मेलनमा करिब २३० जना सहभागी रहेको थिए। सम्मेलन अर्वाध्रभर ८ वटा विषयगत विशेष कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए। ४२ वटा अनुसन्धान लेख र २९ वटा पोस्टर प्रस्तुति रहेका थिए। साथै १० वटा कृषि सम्बन्धी प्रदर्शनी स्टल समेत रहेका थिए।

सम्मेलनमा कृषि अनुसन्धानकर्ता तथा वैज्ञानिक, नीति निर्माता, विश्वविद्यालयका प्राध्यापक, विद्यार्थी, उद्यमी तथा निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिहरूको उल्लेखनीय सहभागिता थिए।

सम्मेलनमा कृषिमा आनुवंशिकीको भूमिका, दिगो कृषिका लागि जैविक विविधताको संरक्षण, खाद्य तथा पोषण सुरक्षाका लागि बाली प्रजनन, स्मार्ट कृषिका लागि जैविक प्रविधि, कृषि अनुसन्धानमा डाटा साइन्स र बायोस्टाटिस्टिक्स, बीउ विज्ञानमा नवप्रवर्तन तथा कृषि नीति र बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारजस्ता विषयमा गहन छलफल भएका थिए।

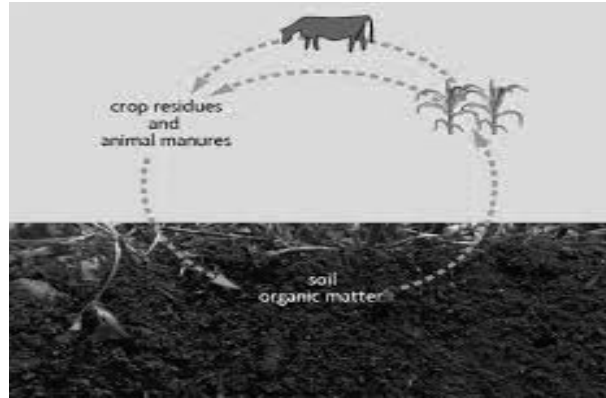
माटो संरक्षण विना प्राणी जीवनको बाँचन सक्दैन

स्वस्थ माटो विना, शहरहरूले आवश्यक सेवाहरू (भयकथकतभ्र ऋभचख(ष्रभ्रभ्रक) प्रदान गर्न सक्दैनन् । उदाहरणका लागि, माटो सील (Soil Sealing) गरिँदा बाढी रोकथाम र जलवायु नियन्त्रण जस्ता महत्वपूर्ण कार्यहरू नष्ट हुन्छन् ।

डा. शिव प्रसाद रिजाल, वरिष्ठ बालि संरक्षण अधिकृत (सरकारी सेवा निवृत्त)

हामीले हाम्रा शहर र वस्तीहरूको जग बनेको माटोको महत्वलाई सम्झनु पर्छ । यस वर्षको 'स्वस्थ शहरका लागि स्वस्थ माटो' भन्ने नाराले नेपालको तराईदेखि हिमालसम्मको भूगोलमा विशेष अर्थ बोकेको छ । माटो जीवनको किताब हो, जसमा हाम्रो अस्तित्व लेखिएको छ । तर आज यो किताबका पृष्ठहरू मेटिँदै गएका छन् । नेपाली उखान 'माटो काँडै भएपनि आमाको चोली जस्तो'को भावना आज अझै जीवन्त भए तापनि, हाम्रो यही आमाको चोली, हाम्रो माटो, अविश्वसनीय गतिमा क्षय हुँदै गएको छ । यसले केवल कृषिलाई होइन, हाम्रा बढ्दो शहरहरूको टिकाउपन, हावापानीको गुणस्तर र हाम्रो सामूहिक भविष्यलाई नै खतरामा पारेको छ ।

संयुक्त राष्ट्र संघको खाद्य तथा कृषि संगठन (एफएओ)ले यो नारा चयन गर्नुको मुख्य कारण तीव्र शहरीकरणको समस्या नै हो । सन् २०५० सम्ममा विश्वको करिब दुई तिहाई जनसंख्या शहरहरूमा बसोवास गर्ने प्रक्षेपण छ । जसले शहरमाथि ठूलो दबाव सिर्जना गरेको छ । स्वस्थ माटो विना, शहरहरूले आवश्यक सेवाहरू (भयकथक(तभ्र ऋभचख(ष्रभ्रभ्रक) प्रदान गर्न सक्दैनन् । उदाहरणका लागि, माटो सील (Soil Sealing) गरिँदा बाढी रोकथाम र जलवायु नियन्त्रण जस्ता महत्वपूर्ण कार्यहरू नष्ट हुन्छन् । स्वस्थ माटो नै सहरको तापक्रम नियन्त्रण गर्ने, पानी शुद्ध पार्ने, र स्थानीय खाद्य सुरक्षा बढाउने भौतिक, पारिस्थितिकीय र जैविक आधार हो । त्यसैले, यो नाराले केवल कृषिलाई होइन, हाम्रा बढ्दो शहरहरूको टिकाउपन र सामूहिक भविष्यलाई नै खतरामा पार्ने माटो संकटलाई सम्बोधन गर्न आवश्यकता तिर दिशानिर्देश गरेको छ ।

माटोको बिगुँदो अवस्था: प्राज्ञिक तथ्याङ्कले पुष्टी :

नेपालमा माटोको हास (क्यर्ष भ्रभ्रनचवमव(तष्यल) गम्भीर राष्ट्रिय चुनौती बनिसकेको छ । राष्ट्रिय तथ्याङ्क अनुसार देशको औसत वार्षिक माटो क्षय दर प्रति हेक्टर २५ टन छ, जुन विश्वव्यापी औसत भन्दा धेरै बढी हो । यसबाट राष्ट्रिय स्तरमा वार्षिक ३६९ मिलियन टन माटोको क्षति हुँदैछ । भौगोलिक क्षेत्र अनुसार यो समस्या फरक(फरक देखिन्छ:

मध्य पहाड क्षेत्रमा क्षय दर प्रति हेक्टर ३८.४ टन पुगेको छ, जुन देशको सबैभन्दा उच्च दर हो ।

□ उच्च पहाड क्षेत्रमा पनि दर ३२.५ टन/हेक्टर (हे)/वर्ष रहेको छ ।

□ तराई क्षेत्रमा यो दर तुलनात्मक रूपमा कम (०.९ टन) भए पनि यहाँको मुख्य चुनौती भनेको रासायनिक असन्तुलन र जैविक पदार्थको कमी हो ।

माटोको यो क्षयले माटोको मात्रा मात्र घटाउँदैन, यसको साथै जीवनदायी पोषक तत्व पनि बगाएर लग्दछ । एक समीक्षाले देखाएको छ कि हरेक वर्ष कृषि जमिनबाट औसत २ देखि १०५ टन माटो प्रति हेक्टर संगै लगभग ३१० किलोग्राम मुख्य पोषक तत्व (एनपीके) पनि हराइरहेको छ, जबकि अपेक्षित मात्रामा जम्मा ६७ केजी/हे मात्र

पुनः स्थापना हुन्छ । अर्को शब्दमा, हाम्रो माटोको 'कोख' खाली हुँदै गएको छ । त्यसैगरी नेपालको ६६% भन्दा बढी कृषि माटो अम्लीय (एसिडिक) रहेको छ । मध्य पहाडी जिल्लाहरूमा गरिएको एक अध्ययनले पोटासियम (के) जस्ता आवश्यक तत्वको चिन्ताजनक स्तर देखाएको छ । यो अवस्थाले हाम्रो भविष्यको खाद्य सुरक्षालाई नै प्रश्नचिन्ह लगाएको छ । रिजाल (२००९) ले तराईलाई नेपालको 'अन्न भण्डार' भए पनि जैविक पदार्थ (अर्गानिक म्याटर)को मात्रा अत्यन्तै

न्यून भएको (२% भन्दा कम) र यसले माटोको स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पारेको औल्याएका छन् र माटोको उत्पादकत्व बढाउन जैविक पदार्थको महत्व र एकीकृत मल व्यवस्थापन (Integrated Nutrient Management (INM) को रणनीति अपनाउनुपर्नेमा जोड

दिएका छन् ।

भौगोलिक क्षेत्र अनुसार माटो संरक्षणको पाटो:

१. तराई: उर्वरताको भण्डारमा जैविकताको अभाव

तराई, नेपालको 'अन्न भण्डार', आज रासायनिक मलको अत्यधिक प्रयोग र जैविक पदार्थको कमीको कारण थाक्दै गएको छ । यहाँको मुख्य चुनौती भनेको माटोको 'स्वास्थ्य' (Soil Health) को हास हो । समाधान संरक्षणात्मक कृषि (Conservation Agriculture) मा निहित छ । अनुसन्धानले देखाएको छ कि न्यूनतम जोताई, छापो र बाली चक्र जस्ता पद्धतिहरूले माटोको संरचना र जल धारण क्षमता सुधार्छन् । साथै, सटीक मल सिफारिश (ऋतभ्र(कउभ्रअष्रध्र ल्गतचष्रभ्रलत :वलवनभ्रभ्रलत) लाई प्राथमिकता दिँदा मात्र सन्तुलित उर्वरता कायम राख्न सकिन्छ । यस्तो वैज्ञानिक मल प्रवन्धनले धान उत्पादन ३६% सम्म बढाउन सक्ने देखिएको छ । यो 'खेती गर्नका लागि मात्र होइन, बुद्धि लगाएर गर्नुपर्छ' भन्ने सिद्धान्तको जीवन्त प्रमाण हो ।

२. पहाड: क्षयको मुखमा संरक्षणको पर्खाइ पहाडका ठाडो भिरालोहरूमा माटोको संरचना भत्किनु स्वाभाविक जस्तो देखिए पनि, अनियन्त्रित मानवीय हस्तक्षेपले

यसलाई विकराल बनाएको छ। नेपालका विभिन्न पहाडी जिल्लामा गरिएको अध्ययनहरूले देखाउँछ कि स्थानीय किसानहरूले माटोको स्वास्थ्य र उर्वरता मूल्यांकन गर्न ६२ भन्दा बढी परम्परागत सूचकहरू प्रयोग गर्छन्। जस्तै माटोको रङ, बनावट, चिल्लो-खस्रोपन, आर्द्रता समात्ने क्षमता, कणहरूको समुच्चय (Aggregation) को स्थिति, जैविक सामग्रीको गन्ध, सतहमा हुने स(साना बोटबिरुवाहरू, आदि। यी सूचकहरू किसानहरूको पुस्तौंदेखिको अनुभवमा आधारित अत्यन्त व्यावहारिक छ जुन वैज्ञानिक परीक्षणसंग पनि मिल्दछ। यो स्थानीय ज्ञान नै पहाडको माटो जोगाउने मूल आधार हो। यसलाई घेरावार (जमनभचयध) प्रणाली र कृषि-वन (Agro-forestry) जस्ता आधुनिक प्रविधिसंग जोड्दा ठूलो फाइदा हुनसक्छ। घेरावार प्रणालीले माटो क्षय ६०% सम्म घटाउन सक्ने देखाइएको छ। “जोगाई राखेको माटो / संरक्षण गरिएको माटो (तभचबअभ, वन, भाडी, मलजल, जैविक आवरण) कहिल्यै दगुँदै (erosion) “भन्ने पहाडी ज्ञान र विज्ञानको यो साभेदारी नै भविष्यको वाटो हो।”

३. हिमाल: जलवायु परिवर्तनको प्रहार र कार्वनको महत्व :

हिमाली क्षेत्रको चट्टानी माटो पहिले नै नाजुक छ, अब जलवायु परिवर्तनले यसलाई अझ संकटमा पारेको छ। यहाँको समाधान जलवायु-मैत्री कृषि (Climate-Smart Agriculture) मा निहित छ। प्लास्टिक टनेल (Greenhouse), हरित मल (नचभभल :बलगचप्लन) र छापो बाली (Cover Cropping) जस्ता उपायहरूले माटोलाई थुन्न र जैविक पदार्थ थप्न मद्दत गर्छ। कृषि-वन (Agro-forestry) जस्ता पद्धतिहरूले माटोमा कार्वन सञ्चय (Carbon sequestration) बढाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छन्। बढ्दो कार्वनले माटोको उर्वरता मात्र बढाउँदैन, वातावरणबाट कार्वनडाइअक्साइडलाई पनि अवशोषित गरी जलवायु परिवर्तन मुकाविला गर्न मद्दत गर्छ।

सहरीकरण: कंक्रीट बिछ्याउनाले माटोको सास रोकियो :

नेपाल विश्वमै सबैभन्दा तीव्र गतिमा सहरीकरण भएका देशहरूमध्ये एक हो। काठमाडौं उपत्यका जस्ता ठाउँहरूमा निर्माण क्षेत्र (घगर्षत(गउ ब्वभव) लगातार

बढ्दै गएको छ, प्रायः कृषियोग्य भूमि मासिने अवस्थामा। यसले गम्भीर नतिजा ल्याएको छ। स्थानीय खाद्य उत्पादन घटेको, बाढी र पानी जम्ने समस्यामा वृद्धि भएको र सहरको तापक्रम वरपरको क्षेत्रभन्दा बढी हुने ‘ताप द्वीप प्रभाव’ (गचदबल ज्भवत क्षकबिलम भाभअत) बलियो भएको। कंक्रीट

वातावरणीय सन्तुलन जोगाउनु अपनाइएका उपायहरूले सहरलाई प्राकृतिक रूपमा जिउँदो, सफा र स्वस्थ राख्छन् भन्ने नै हो।

र अरकत्राले माटोलाई ‘सास फेर्न नदिई’ बन्द गरेको छ, भन्दा फरक पढैन। भक्तपुर जिल्लाको सूर्यविनायक नगरपालिकामा गरिएको एक ताजा अध्ययनले शहर नजिकैको कृषि भूमिमा पनि माटो स्वास्थ्य व्यवस्थापनको सीमित ज्ञान र फोहोरको असर जस्ता समस्याहरू देखाएको छ। यसको समाधान हरित सहरी योजना (Green Urban Planning) मा निहित छ। मध्यपहाडका सहरहरू जस्तै पोखरा र बुटवलमा ‘रूफटप फार्मिङ’ (नचभभल च्याया), सामुदायिक बगैँचा, र सडक किनार पानी सोस्ने प्रणाली (Permeable Pavement) जस्ता उपायहरूले सहरलाई बाढी र गर्मीबाट बचाउन मद्दत गर्छन्। यी उपायहरूले सहरमा ‘हरियालीको आत्मा’लाई जिउँदो राख्छन्। यसको अर्थ सहरमा भएका हरा क्षेत्र, वृक्षारोपण, खुला स्थान, र वातावरणीय सन्तुलन जोगाउन अपनाइएका उपायहरूले सहरलाई प्राकृतिक रूपमा जिउँदो, सफा र स्वस्थ राख्छन् भन्ने नै हो।

एकीकृत समाधान: नीति, प्रविधि र सामुदायिक सहभागिता:

माटोको स्वास्थ्य जोगाउनु धेरै पक्षसंग जोडिएको काम हो, त्यसैले यसको समाधान समग्र र एकीकृत उपायबाट मात्र सम्भव छ। यो लडाईं एकीकृत रणनीति माग्छ: राष्ट्रिय माटो स्वास्थ्य नक्साङ्कन: हरेक ५(१० वर्षमा सम्पूर्ण भू(भागको माटो स्वास्थ्य, जैविक पदार्थ र कार्वन अवस्था नक्साङ्कन गर्ने प्रणाली स्थापना गर्नु पर्छ। राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम (एनएएमपी) अन्तर्गत शुरु गरिएको ‘माटो स्वास्थ्य कार्ड’ कार्यक्रमलाई विस्तार गर्नुपर्छ।

क्षेत्रीय रणनीति:

प्रत्येक भेग (तराई, पहाड, हिमाल) अनुसार उपयुक्त एकीकृत माटो उर्वरता व्यवस्थापन (आइएसएफएम) र संरक्षण कृषि प्रविधि अनिवार्य र प्रोत्साहित गर्नुपर्छ। शहरी कम्पोस्टिङ: सहरी फोहोरबाट जैविक मल बनाउने प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गरेर मल स्वावलम्बन र माटो संरक्षण दुवैलाई बल दिन सकिन्छ।

कानूनी र नीतिगत सुधारः:

माटोको क्षयीकरण (degradation) लाई रोक्न, अत्यावश्यक जैविक पदार्थको मात्रा कायम गर्न र रासायनिक मलको अन्धाधुन्द प्रयोग नियन्त्रण गर्न माटो संरक्षण ऐन तर्जुमा गरी लागू गरिनुपर्छ। यसले माटो स्वास्थ्यलाई राष्ट्रिय सम्पदा को रूपमा परिभाषित गरी संरक्षणको कानूनी आधार प्रदान गर्छ।

भू-उपयोग नीतिमा माटोको वर्गीकरण:

भू-उपयोग नीतिलाई माटोको जैविक गुणस्तर (fertility) अनुसार कडा रूपमा वर्गीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्छ। उच्च उर्वर माटोलाई गैर(कृषि प्रयोगमा लैजानबाट रोक्नुपर्छ।

प्राविधिक तथा क्षमता विकास :

स्थानीय माटो प्रयोगशाला: प्रत्येक पालिका (गलष्रउबपिथ) वा कम्तीमा कृषि ज्ञान केन्द्र/कृषि विकास कार्यालय स्तरमा द्रुत माटो परीक्षण प्रयोगशाला (Rapid Soil Testing Labs) को स्थापना र क्षमता वृद्धि गर्नुपर्छ। यसले किसानहरूलाई माटोको आवश्यकता अनुरूपको मल मात्र प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गर्छ। किसानहरूलाई हरियो मल (Green Manure), बाली चक्र (Crop Rotation), अन्तरबाली (Intercropping), र जैविक कीटनाशक तथा जैविक मलको प्रयोग सम्बन्धी नियमित तथा व्यावहारिक तालिम उपलब्ध गराइनुपर्छ।

डिजिटल विस्तार:

माटो स्वास्थ्य कार्डको तथ्याङ्कलाई किसानको मोबाइलसम्म पुर्याउने गरी डिजिटल कृषि विस्तार प्रणाली (मनप्लतर्वा बचष्रगतिगचर्वा भ्तभलकष्यल वथकतभ्र) को विकास गरिनुपर्छ, जसले सिफारिसहरू तुरुन्तै उपलब्ध गराओस्।

जैविक मलमा अनुदान:

रासायनिक मलमा दिइने अनुदानलाई क्रमिक रूपमा घटाउँदै जैविक मल उत्पादन गर्ने उद्योग, सहकारी र कम्पोस्ट बनाउने

अस्ट्रेलियामा भेटियो नयाँ लुसिफर मौरी प्रजाति

किसानलाई थप प्रोत्साहन (सहूलियत ऋण, अनुदान) दिनुपर्छ।

माटो-मैत्री बालीमा बजार सुनिश्चितता: माटोको स्वास्थ्य सुधार गर्ने बालीहरू (जस्तै: कोसे बाली, हरियो मलका बाली) को उत्पादनमा न्यूनतम समर्थन मूल्य (Minimum Support Price) तोक्ने र बजारमा माटो स्वास्थ्य मैत्री उत्पादन को छुट्टै ब्रान्डिङ गरी उच्च मूल्य सुनिश्चित गरिनु पर्ने।

कार्बन क्रेडिट:

माटोमा कार्बन सञ्चय (Carbon Sequestration) गर्ने संरक्षण कृषि (Conservation Agriculture) अपनाउने किसानहरूलाई कार्बन क्रेडिट प्रणालीमा जोड्ने र अन्तर्राष्ट्रिय बजारबाट लाभ लिने व्यवस्था मिलाउने।

सामुदायिक सहभागिता र जनचेतना:

विद्यालय र कलेजहरूको पाठ्यक्रममा माटो विज्ञान र माटो संरक्षणको महत्त्व सम्बन्धी व्यावहारिक शिक्षालाई समावेश गरिनुपर्छ, जसले गर्दा युवा पुस्तामा माटोप्रति जिम्मेवारीको भावना विकास होस्। राष्ट्रिय स्तरमा माटो बचाऔं (क्तबखभ क्यर्ष) जस्ता अभियानहरू सञ्चालन गरी किसान, नीति निर्माता र उपभोक्ता सबैमा माटोको महत्त्वबारे जनचेतना फैलाउनुपर्छ।

निष्कर्ष:

माटोलाई सम्मान गर्नु नै भविष्यलाई सुरक्षा नेपालको सन्दर्भमा, तराईका खेतबारीदेखि पहाडका पाखासम्म, हिमालका डाँडासम्म र यहाँसम्म कि काठमाडौं तथा अन्य सहरका कंक्रीट र डाँडामा लुकेका सामुदायिक बगैँचासम्म हामी बस्ने ठाउँको माटोले नै हाम्रो जीवन, उत्पादनशीलता र अस्तित्वको आधार बनाएको छ। तर, आज यही आधार तीव्र रूपमा क्षयीकरणको खतरामा छ। बहूदो रासायनिक प्रयोग, अव्यवस्थित भू-उपयोग र माटोको जैविक पदार्थमा आएको ह्रासले हाम्रो खाद्य सुरक्षा र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई गम्भीर चुनौती दिइरहेको छ। विश्व माटो दिवसको यो अवसरमा, हामीले एउटा कुरा स्पष्ट रूपमा बुझ्नु पर्छ। “माटो बाँच्यो भने देश बन्छ।” हामीले आजै संकल्प गरौं माटोलाई फोहोरले होइन, फूलले ढाक्ने; कंक्रीटले होइन, हरियालीले सजाउने; रसायनले होइन, जैविक उर्वरकले स्याहार्ने। किनभने, अन्ततः “माटो जीवन हो, जीवन माटो” यसलाई संरक्षण गर्नु नै आफ्नै भविष्यलाई संरक्षण गर्नु हो।

काठमाडौं माघ १९, अष्ट्रेलियामा घातक सर्प, माकुरा र शार्कका कारण पहिले देखिनै चर्चामा आउने अस्ट्रेलियामा अहिले अर्को अद्भुत र डरलाग्दो जीवको खोज भएको छ।

मौरी प्रजातिमा पर्ने उक्त मौरीलाई “सिड भएको ‘लुसिफर’ मौरी।” अनुसन्धानमा संलग्न वैज्ञानिकले यसलाई मेगाकाइल (ह्याकेरियापिस) लुसिफर नाम दिएका छन्। जसको स्वरूप र नाम दुबैले निकै ध्यान आकर्षित गरेको छ।

यो नयाँ मौरी प्रजाति पश्चिमी अस्ट्रेलिया राज्यमा फेला परेको हो। यसको जानकारी कर्टिन युनिभर्सिटीले पत्ता लगाई सार्वजनिक गरेको छ। विश्वविद्यालयको ‘स्कूल अफ मोलिक्युलर एन्ड लाइफ साइन्सेज’ की वैज्ञानिक डा.किट प्रिन्डरगास्टले सन् २०१९ मा खतरामा परेका जंगली फूलको संरक्षणका क्रममा उक्त मौरीलाई पत्ता लगाएका थिए। डा.प्रिन्डरगास्टका अनुसार उक्त मौरीको स्त्री प्रजातिको अनुहारमा देखिने साना र तीखा सिंग अत्यन्तै आकर्षक र असामान्य देखिन्थे। “स्त्री प्रजाति माहुरीको अनुहारमा यी अविश्वसनीय सिङ्ग थिए। जुन मैले पहिले कहिल्यै देखेकी थिइन। नेटफ्लिक्सको चर्चित टेलिभिजन कार्यक्रम ‘लुसिफर’ की प्रशंसक समेत रहेकी उनले मौरीको अनौठो स्वरूपका कारण यसलाई ‘लुसिफर’ नाम दिन उपयुक्त ठानेको बताएकी थिए।

डा.प्रिन्डरगास्टले त्यस खोजलाई अस्ट्रेलियाको जैविक विविधताको दृष्टिले ऐतिहासिक मानिएको छ। उक्त “मौरी समूहको नयाँ सदस्य हो, जुन २० वर्षभन्दा बढी समयपछि

वर्णन गरिएको पहिलो प्रजाति हो। यसले हामीले अझ कति नयाँ जीवनरूप पत्ता लगाउन बाँकी छ भन्ने कुराको संकेत दिन्छ।” विशेष गरी खानी उद्योगका गतिविधिका कारण देशी प्रजाति गुम्ने जोखिम बढ्दै गएका क्षेत्रमा यो खोजले अज्ञात र पत्ता नलागेका जीवको संरक्षणका लागि चेतना जगाउने जानकारी दिएकी थिइन्। “धेरै खानी कम्पनीले अझै देशी मौरीको अध्ययन गर्दैनन्”, “त्यसैले हामीले केही प्रजातिलाई आधिकारिक रूपमा वर्णन गर्नुअघि नै गुमाइरहेका हुन सक्छौं। यी मौरीले खतरामा परेका बोटविरुवा र सम्पूर्ण पारिस्थितिक तन्त्रलाई समर्थन गर्ने अत्यावश्यक भूमिका खेल्छन्।” डा.प्रिन्डरगास्टले भनेकी छिन्। “यदि हामीलाई कुन मौरी कहाँ अवस्थित छन् र तिनीहरू कुन बोटविरुवामा निर्भर छन् भन्ने थाहा छैन भने, हामीले तिनीहरू अस्तित्वमै छन् भन्ने पत्ता लगाउनुअघि नै मौरी र बोटविरुवा दुबै गुमाउने खतरा बेहोर्न सक्छौं।”

वैज्ञानिकहरूका अनुसार संसारका अधिकांश फूल फुल्ने बोटविरुवा पराग सेचनकर्तामा, विशेष गरी मौरीमा निर्भर छन्। तर बास स्थानको विनाश, खानी उत्खनन र जलवायु परिवर्तनका कारण धेरै देशी मौरी प्रजाति लोपोन्मुख हुने संकटमा पर्ने बताइन्। नयाँ ‘लुसिफर मौरी’को खोजले अस्ट्रेलियामा अझै धेरै अज्ञात जीवनरूप अस्तित्वमा रहेको पुष्टि गरेको छ। वैज्ञानिकहरूले त्यसलाई मौरी संरक्षण र जैविक विविधता बचाउनका लागि नयाँ सुरुआतको रूपमा हेरेका छन्।

एक्स्पोले कृषि आधुनिकीकरणमा टेवा पुग्ने

काठमाडौं माघ १९, डेरी उद्योगको प्रवर्द्धन, प्रविधि हस्तान्तरण तथा किसानदेखि उद्योगी र उपभोक्तासम्मको सम्बन्ध सुदृढ गर्ने उद्देश्यले अन्तर्राष्ट्रिय डेरी एक्स्पो २०८२ चितवनमा आयोजना हुने भएको छ। एक्स्पो भरतपुरस्थित प्रदर्शनी केन्द्रमा २०८२ माघ २५ गतेदेखि २९ गतेसम्म सञ्चालन हुने आयोजकले जनाएको छ।

चितवन जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघ लिमिटेडका अध्यक्ष किशोर बगालेले राजधानीमा पत्रकार सम्मेलन गरि उक्त एक्स्पोबारे जानकारी दिँदै डेरी क्षेत्र ग्रामीण अर्थतन्त्रको महत्वपूर्ण आधार भएको उल्लेख गरेका छन्। “दुग्ध उत्पादनमा संलग्न किसानलाई प्रोत्साहन गर्नु, उत्पादनको गुणस्तर सुधार गर्नु र आधुनिक प्रविधिसँग जोड्नु अहिलेको आवश्यकता भएको पनि बताइएको छ। त्यही उद्देश्यका साथ अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको डेरी एक्स्पो आयोजना गर्न लागिएको जनाएको हो।”

जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका अध्यक्ष बगालेले एक्स्पोमा दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण, प्याकेजिङ, गुणस्तर परीक्षण, पशु स्वास्थ्य तथा व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित अत्याधुनिक प्रविधि, उपकरण र सामग्रीको प्रदर्शनी गरिने बताएको छ। साथै साना तथा मझौला किसान, उद्योगी र व्यवसायीका लागि तालिम, कार्यशाला गोष्ठी, अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम तथा अनुभव आदान(प्रदानको अवसरसमेत प्रदान गरिने जनाएको छ।

उन्नत जातका गाई तथा भैंसीको विशेष प्रदर्शनीसमेत आयोजना गर्ने जानकारी दिएको छ। त्यसले किसानलाई उन्नत नश्ल छनौट, पालनपोषण तथा उत्पादन क्षमता वृद्धि, प्रत्यक्ष जानकारी प्राप्त गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको पनि उल्लेख गरेका थिए।

एक्स्पो प्रवर्द्धकको रूपमा रहेको राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले डेरी एक्स्पोले नेपालको दुग्ध उद्योगलाई नयाँ उचाइमा पुऱ्याउने विश्वास व्यक्त गरेका छन्। “दुग्ध उत्पादन, गुणस्तर र बजार विस्तारका लागि नीति, प्रविधि र लगानीबीच समन्वय आवश्यक छ। डेरी एक्स्पोले सरोकारवाला सबै पक्षलाई एउटै थलोमा ल्याएर दीर्घकालीन समाधान खोज्न सहयोग गर्ने विचार व्यक्त गरेका छन्।” त्यसैगरी केन्द्रीय दुग्ध उत्पादक सहकारी

संघ लिमिटेडका अध्यक्ष अम्मर बहादुर कुँवरले एक्स्पो किसानमुखी कार्यक्रम भएको बताउँदै दुग्ध उत्पादक किसानको आयवृद्धि र उद्योगको दिगोपनाका लागि त्यसप्रकारको कार्यक्रम अत्यन्त आवश्यक रहेको बताए। “देशभरका दुग्ध उत्पादक सहकारी, उद्योगी, नीति निर्माता र उपभोक्ताबीच प्रत्यक्ष संवादको अवसर एक्स्पोले दिने विचार पनि व्यक्त गरेको छ।”

उक्त एक्स्पो अवधिभर दुग्ध क्षेत्रसँग सम्बन्धित विविध प्रतियोगिता, हाजिरीजवाफ, नीति तथा वर्तमान चुनौतीका विषयमाथि छलफल, उत्कृष्ट दुग्ध उत्पादक सहकारी सम्मान कार्यक्रम तथा डेरी फूड फेस्टिभलसमेत आयोजना गरिने जनाइएको छ।

आयोजकका अनुसार निःशुल्क प्रवेश रहने यस अन्तर्राष्ट्रिय डेरी एक्स्पोमा दुग्धजन्य उत्पादन उद्योगी, उद्यमी बन्न इच्छुक व्यक्ति, नीति निर्माता, सरकारी अधिकारी, अनुसन्धानकर्ता, लगानीकर्ता तथा आम उपभोक्ताको उल्लेख्य सहभागीता रहने अपेक्षा गरिएको छ।

डेरी चितवन उद्योग संघ र चितवन जिल्ला दुग्ध उत्पादन सहकारी संघ लिमिटेडको संयुक्त आयोजनामा सञ्चालन भएको यस एक्स्पोले दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण क्षेत्रमा नयाँ सम्भावना उजागर गर्ने उद्देश्य लिएको छ।

एक्स्पोमा स्वदेशी तथा विदेशी डेरी उद्योगसँग सम्बन्धित कम्पनीहरूले आधुनिक दुग्ध संकलन प्रणाली, प्रशोधन प्रविधि, प्याकेजिङ उपकरण तथा नवीनतम् दुग्धजन्य

उत्पादनहरू प्रदर्शनमा राखेका थिए। यी प्रविधिले उत्पादन लागत घटाउने र गुणस्तर सुधार गर्ने विश्वास गरिएको छ।

चितवन जिल्ला दुग्ध उत्पादन सहकारी संघ लिमिटेडका अध्यक्ष किशोर बगालेका अनुसार, “किसानले उत्पादन गरेको दूधको उचित मूल्य र बजार सुनिश्चित गर्न यस्ता कार्यक्रम अत्यन्त आवश्यक छन्।”

उद्घाटन समारोहमा बोल्दै राष्ट्रिय दुग्ध

विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्रप्रसाद यादवले भने,

“दुग्ध क्षेत्रको दिगो विकासका लागि आधुनिक प्रविधि, तालिम र बजार पहुँच अपरिहार्य छन्, र त्यो एक्स्पो त्यसकै प्रयासको लागि थियो।”

एक्स्पो उद्घाटन कार्यक्रममा बोल्दै डेरी चितवन उद्योग संघका अध्यक्ष मदन घिमिरेले भने, “यो एक्स्पो केवल प्रदर्शनी मात्र होइन, नेपाली दुग्ध क्षेत्रलाई आधुनिक प्रविधि र अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग जोड्ने साझा प्लेटफर्म हो।”

एक्स्पो अवधिभर किसान, सहकारीकर्मी, उद्यमी र विज्ञहरूबीच अन्तरक्रिया, तालिम तथा अनुभव आदान(प्रदानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेका थिए। यसले उत्पादनको गुणस्तर सुधार, बजार विस्तार र व्यवसायिक सञ्जाल निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ।

चितवनमा आयोजना गरिएको अन्तर्राष्ट्रिय डेरी एक्स्पोले स्थानीयदेखि राष्ट्रियस्तरसम्म दुग्ध क्षेत्रको विकासमा टेवा पुऱ्याउने विश्वास गरिएको छ।

मकै बालीमा लाग्ने अमेरिकन फौजी कीरा र तिनको एकीकृत व्यवस्थापन

परिचय:

अमेरिकन फौजी कीरा (American Fall Armyworm, *Spodoptera frugiperda*) पुतली वर्गमा पर्ने एक रात्रीचर कीरा हो, जुन अमेरिकाको रैथाने कीरा हो। यस कीराको प्रकोप सन् २०१६ मा अफ्रिकामा महामारीको रूपमा देखिएको थियो। मुख्यतया मकै बालीमा आक्रमण गर्ने यस कीराले जुनेलो, उखु, घाँसे बालीहरू, धान, गहुँ, कोदो, बदाम, भटमास, कपास, काउली वर्गका तरकारी बालीहरू, तेलहन, लहरे तरकारी, गोलभेंडा आदि बालीहरूमा समेत क्षति पुऱ्याउने गर्दछ। यसले मकै लगायत ८० भन्दा बढी अन्य विरुवामा असर गर्ने गरेको पाइन्छ। प्रायः रातिमा सक्रिय भई यसले विरुवाको विभिन्न भागहरूमा क्षति पुऱ्याउँछ।

नेपालमा यस कीराको प्रवेश भएको आधिकारिक पुष्टि मिति २०७६ श्रावण २७ गते बसेको राष्ट्रिय विरुवा संरक्षण संगठन (लएइ) को १५औँ बैठकले गरेको थियो। सन् २०१८ जुलाईमा भारतको कर्नाटकमा महामारीको रूपमा देखिएको यस कीरा नेपालमा पहिलो पटक सन् २०१९ मे महिनामा नवलपुर जिल्लामा देखिएको थियो। हाल यस वर्ष यो कीरा नेपालको अधिकांश जिल्लामा मकै बालीमा प्रमुख समस्याको रूपमा देखिएको छ।

जीवनचक्र र पहिचान :

अमेरिकन फौजीकीराको जीवनचक्रमा अण्डा, लार्भाका ६ वटा विभिन्न अवस्थाहरू, अचल अवस्था प्यूपा (Pupae) र वयस्क पुतली गरी ४ वटा प्रमुख अवस्थाहरू हुन्छन्। यीमध्ये लार्भा अवस्था मुख्य रूपमा हानिकारक हुन्छ भने अन्य अवस्थाहरूले विरुवामा खासै क्षति नपुऱ्याए पनि कीराको जीवनचक्र पूरा गर्न सहयोग पुऱ्याउँछन्। वयस्क भाले र पोथीको संसर्गपछि वयस्क पोथीले सामान्यतया पातको तल्लो सतहमा १०० देखि २०० सम्मको संख्यामा अण्डाहरू पार्दछ। अण्डाहरू भुण्डमा रहेका हुन्छन् र तिनीहरू खैरो कत्ला जस्तो भुवाले ढाकिएका हुन्छन्। मौसमी अवस्था अनुसार ३ देखि ५ दिनभित्र अण्डाबाट लार्भाहरू निस्कन्छन्।

लार्भा:

लार्भा अवस्था तापक्रम तथा आहारको आधारमा १४ देखि ३० दिनसम्म रहन सक्छ। लार्भाको विकास ६ चरणमा पूरा हुन्छ। ५ पटक काँचुली फेरेपछि मात्र लार्भा अचल अवस्था (प्यूपा) मा प्रवेश गर्दछ। सामान्यतया वयस्क लार्भाको लम्बाइ ३.१ देखि ३.८ से.मी. हुन्छ र यसको रङ हल्का हरियोदेखि कालोसम्म हुन सक्छ।

वयस्क लार्भाको पहिचानका लागि यसको टाउकोमा उल्टो एक्स आकारको चिन्ह देखिन्छ। साथै, लार्भाको पेटको आठौँ खण्डको माथिल्लो भागमा वर्गाकार (क्वगवचभ) रूपमा मिलेर रहेका ४ वटा काला थोप्लाहरू स्पष्ट रूपमा देख्न सकिन्छ। शरीरको अन्य भागमा पनि केही उठेका काला थोप्लाहरू तथा ती थोप्लामा मसिना रौँहरू देखिन्छन्। लार्भाको निधारमा दुईवटा आँखाको बीच भागमा अंग्रेजी अक्षरमा उल्टो ४ जस्तो चिन्ह पनि देखिन्छ। शरीरको माथिल्लो भागमा तीनवटा हल्का पहेँलो रङका धर्काहरू टाउकोको पछाडिदेखि पेटको अन्तिम भागसम्म समानान्तर रूपमा स्पष्ट देखिन्छन्।

यस कीराको लार्भा सुशुप्त अवस्थामा जाँदैन, त्यसैले अत्यधिक चिसो अवस्थामा (१० डिग्री सेल्सियसभन्दा कम तापक्रममा) लार्भाहरू मर्ने गर्दछ। लार्भाको सुरुवाती अवस्थाले विरुवाको गुबोका कलिला पातहरूको हरियो भाग खाई सेतो पत्र मात्र बाँकी राख्दछ। विशेषगरी लार्भाको पाँचौँ र छैटौँ चरण अत्यन्त हानिकारक हुन्छन्। यस अवस्थामा लार्भाले पातमा प्वाल पारेर खाने, गुबोभित्र पसेर गुबोका पातहरू खाने तथा मकैको

घोगामा समेत प्वाल पारेर जुगा र कलिला दाना खाईदिन्छ, जसका कारण मकैको घोगामा दाना नै नरहने अवस्था सिर्जना हुन्छ।

अचल अवस्था (प्यूपा) प्यूपा अवस्था पूर्ण

रूपमा विकसित हुन गर्मी मौसममा ८ देखि १० दिन लाग्दछ भने जाडो महिनामा १४ दिनसम्म लाग्न सक्छ। प्यूपाको रङ रातो, खैरो हुन्छ। अचल अवस्थामा प्रवेश गर्नु अघि लार्भा माटोमा २ देखि ८ से.मी. गहिराइमा गई प्यूपा अवस्थामा प्रवेश गर्दछ। लार्भाले रेशमी धागो र माटोका कणहरू जोडेर कमजोर प्रकृतिको अण्डाकार कोया बनाउँछ र त्यसको भित्र अचल अवस्थामा रहन्छ। माटो अत्यधिक कडा भएको अवस्थामा भने लार्भा सुकेका पात (पतिङ्गरहरूमा लुकेर अचल अवस्थामा प्रवेश गर्दछ।

वयस्क पुतली:

वयस्क पुतलीहरू खरानी मिसिएको खैरो रङका हुन्छन्। भाले तथा पोथी दुवै पुतलीको पछिल्लो पखेटा सेतो र भित्री किनारामा कालो धर्सा भएको हुन्छ। भाले पुतलीको अधिल्लो पखेटाको टुप्पोमा ठूलो सेतो धब्बा हुन्छ भने बीचतिर अण्डाकार आकारको हल्का खैरो रङको धब्बा देखिन्छ। साथै, वयस्क भाले पुतलीको अगाडिको पखेटाको किनारामा र टुप्पोमा त्रिकोण आकारका सेतो धब्बाहरू देखिन्छन्। तर पोथी पुतलीको अगाडिको पखेटा पूर्ण रूपमा खैरो हुन्छ र यसमा यस्ता धब्बाहरू देखिँदैनन्।

त्यसैगरी, वयस्क कीरा करिब १० दिनसम्म बाँच्दछ। वयस्क पुतलीले एक रातमा करिब १०० किलोमिटरसम्मको दूरी पार गर्न सक्ने क्षमता राख्दछ।

क्षतिको लक्षण:

यो कीरा अत्यन्तै खन्चुवा प्रकृतिको भएकोले

यसको समयमै व्यवस्थापन गर्न नसके मकै उत्पादनमा ठूलो गिरावट आउन सक्छ। यस कीराको लार्भा अवस्थाले मकैको पात, गुबो, धान चमरा, जुगा, घोगा तथा डाँठमा समेत क्षति पुऱ्याउँछ। अण्डाबाट निस्किएलगत्तै कलिला लार्भाहरूले पात खान थाल्दछन्, जसका कारण पातमा सिसाको भ्यालजस्ता आकृतिहरू देखा पर्दछन्। लार्भाहरूले मसिनो रेशमी धागो निकालेर त्यसमा भुण्डिएर हावाको बहावसँगै नजिकका नयाँ विरुवामा फैलिने गर्दछन्। विशेषगरी लार्भाका पहिलोदेखि तेस्रो अवस्थासम्म यस प्रकारको क्षति देखिन्छ। चौथो अवस्थासम्म आइपुग्दा लार्भा गुबोभित्र पसेर पातहरू छियाछिया पादै नोक्सानी गर्दछ। यदि विरुवा कलिलो अवस्थामा रहेको छ भने गुबो मर्न सक्छ, जसका कारण नयाँ पात पलाउन तथा घोगा लाग्न सक्दैन। हुर्किसकेको तथा घोगा लागिसकेको विरुवामा लार्भाले घोगाको खोस्टा खान थाल्छ र दाना लाग्दै गरेको घोगाभित्र पसेर समेत नोक्सानी पुऱ्याउँछ। लार्भाहरू बह्दै जाँदा परभक्षी स्वभावका समेत हुन्छन्। कीराको आक्रमण भएको स्थानमा काठको धुलोजस्तो विष्टा प्रशस्त मात्रामा देखिन्छ। मकैमा कीराको आक्रमण अत्यधिक भएको अवस्थामा पातहरू असिनाबाट भएको क्षतिजस्तै छियाछिया भएको देखिन्छ। विषादीको सुरक्षित प्रयोगतर्फ अधिकांश किसानहरूको ध्यान गएको पाइँदैन। सम्भव भएसम्म उपलब्धताको आधारमा जैविक विषादीको प्रयोग गर्नुपर्दछ र अन्तिम विकल्पका रूपमा मात्र रासायनिक विषादीको प्रयोग गर्नुपर्छ। विषादीको सुरक्षित प्रयोग नगर्दा मानव स्वास्थ्य, जीवजनावर तथा वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्न सक्ने भएकाले सकेसम्म कृषि विज्ञ वा प्राविधिकको सल्लाह लिएर मात्र विषादीको प्रयोग गर्नुपर्छ। यो किराको एकीकृत व्यवस्थापनका लागि उल्लेखित विधिहरू अवलम्बन गरेमा यसबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण गर्न तथा उचित व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ।

एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापनः

□ मकै रोप्नुभन्दा अगाडि गहिरो गरी जमीन खनजोत गर्नुपर्दछ।

□ सकेसम्म वर्षा सुरु हुनासाथ चाँडै मकै रोप्नुपर्दछ र एउटै पकेट क्षेत्रमा सम्भव भएसम्म सबैले एकै समयमा मकै रोप्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

□ मकैवालीमा अन्तरवालीका रूपमा यस कीरालाई मन नपर्ने वालीहरू जस्तै डेस्मोडियम घाँस, तरुल, सिमल तरुल आदि लगाउनुपर्दछ।

□ वाली छर्ने वित्तिकै बत्तीको पासोको प्रयोग गरी यस किराको माउ पुतलीलाई आकर्षित गरेर यसको व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ। माउ पुतलीको व्यवस्थापन गर्नु भनेको करिब १,५०० नयाँ लार्भा जन्मिन नदिनु हो, त्यसैले यो विधि अत्यन्तै महत्वपूर्ण हुन्छ।

□ मकै लगाएलगत्तै एक हप्ताभित्र प्रति हेक्टर १० वटा फनेल (फल आर्मीवर्म ल्युर वा स्पेडो ल्युर) पासोको प्रयोग गरी फौजी किराको भालेलाई जम्मा गरी नष्ट गर्नुपर्दछ। फल आर्मीवर्म ल्युर एक महिनाको अन्तरालमा फेर्नुपर्दछ।

□ खेतबारीको नियमित अवलोकन तथा अनुगमन गर्नुपर्दछ। यदि उक्त किराको अण्डाको थुप्रो वा लार्भा भेटिएमा संकलन गरी मिचेर नष्ट गर्नुपर्दछ र सम्भावित क्षतिको आँकलन गर्नुपर्दछ।

□ मकैको जात छनोट गर्दा सकेसम्म खोस्टाले पूरै घोगा छोपिने जातको मकै लगाउनुपर्दछ।

□ खेतबारीको वरिपरि फूल फुल्ने विरुवाहरू लगाई मित्रजीवहरू जस्तै माकुरा, ब्राकोनिड आदि कीराहरूको संरक्षण गर्नुपर्दछ।

□ मकै रोप्नु अघि इमिडाक्लोप्रिड (क्वाम्बअयिउचम्प) ४८ प्रतिशत एफ.एस. विषादी ४ मि.लि. प्रति किलोग्राम बीउका दरले बीउ उपचार गरेर रोप्नुपर्दछ।

□ स्वस्थ विरुवाले किराको आक्रमण सहन सक्ने भएकाले सिफारिस बमोजिम सन्तुलित मात्रामा मलखाद तथा सिँचाइको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

□ निरीक्षणको क्रममा पातको तल्लो भागमा अण्डाका थुप्रा वा लार्भाहरू भेटिएमा संकलन गरी नष्ट गर्नुपर्दछ।

□ पातमा सेता लाम्चा फिल्लीसहित प्वाल देखापरेमा नीमजन्य विषादी एजाडिराक्टिन १५०० पिपिएम ५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्नुपर्दछ।

□ मकैको पात तथा गुबोमा लार्भाको क्षतिको लक्षण देखिएमा अनिवार्य रूपमा तल उल्लेखित रासायनिक विषादीहरू आलोपालो गरी प्रयोग गर्नुपर्दछ।

□ इमामेक्टिन बेन्जोएट (Emamectin Benzoate) ५% एस.जी. ०.४ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले वा स्पिनोसाड (Spinosad) ४५% एस.सी. ०.३ मि.लि. प्रति लिटर पानीका दरले वा स्पिनेटोराम

(Spinetoram) ११.७% एस.सी. ०.५ मि.लि. प्रति लिटर पानीका दरले वा क्लो रान्ट्रानिलीप्रोल

(Chlorantraniliprole) १८.५% एस.सी. ०.३ मि.लि. प्रति लिटर पानीका दरले विरुवाको गुबो भिज्ने गरी प्रयोग गर्दा प्रभावकारी पाइएको छ।

□ लार्भा हुर्किसकेपछि तथा मकैको घोगा लाग्न थालेपछि विषादीको प्रयोग प्रभावकारी नहुने भएकाले यस अवस्थामा विषादीको प्रयोग नगर्नु उपयुक्त हुन्छ।

□ ट्राइकोग्रामा चिलोनिस (Trichogramma chilonis) तथा टेलेनोमस प्रजाति (Telenomus spp) प्रति हेक्टर १,००,००० का दरले एक हप्ताको अन्तरालमा ३ पटक प्रयोग गर्दा पनि यस किराको व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ। तर यी परजीवी कीराहरू हाल नेपालको बजारमा सजिलै उपलब्ध छैनन्।

यो कीराको व्यवस्थापनको लागि एउटै मात्र उपाय प्रभावकारी हुन नसक्ने हुँदा एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापनका उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ।

सन्दर्भ सामग्री :

(राजेन्द्र रेग्मी, मकैको अमेरिकन फौजी किरा (कउयमयउतभचव।चगनपुडभचमव) र यसको एकीकृत व्यवस्थापन, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय रामपुर चितवन

(अमेरिकन फौजी कीराको पहिचान क्षति र त्यसको व्यवस्थापन, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय हरिहरभवन, ललितपुर। (मकैवालीमा लाग्ने अमेरिकन फौजीकीरा। अजय श्री रत्न बज्राचार्य, विनुभाट र डा. प्रेम निधि शर्माकीट विज्ञान महाशाखा खुमलटार, ललितपुर।

(डा घनश्याम भण्डारी, डा सरस्वती न्यौपाने मकैवालीमा लाग्ने अमेरिकन फौजीकीरा तथा तिनको एकीकृत व्यवस्थापन विधि, राष्ट्रिय मकै अनुसन्धान कार्यक्रम, रामपुर

लेखकहरू डा. राजेन्द्र दराई, मुख्य वैज्ञानिक (एस ५), सुरेन्द्र प्रसाद यादव, प्राविधिक अधिकृत, विनोद यादव, प्राविधिक अधिकृत, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, तरहरामा कार्यरत हुनुहुन्छ।

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागले विभिन्न उद्योगहरूमा गन्यो अनुगमन

मिति २०८२ माघ ६ गते खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग बबरमहलद्वारा विभिन्न उद्योग प्रतिष्ठानमा निरीक्षण अनुगमन तथा कारबाही गरिएको व्यहोरा सबैको जानकारीका लागि यो प्रेस नोट जारी जानकारी गरिएको छ ।

उक्त क्रममा एन डिज आइसक्रिम एण्ड फास्टफुड इण्डष्ट्रिज प्रा.लि. काठमाडौं महानगरपालिका(२७ सरसफाइ सामान्य रहेको, बेकरी उत्पादन

मोबाईल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा न्युट्रलाइजर (न्यूट्रलाईजर) परिक्षणका लागि दुधको नमूना संकलन गरेको, नियमित सरसफाई र खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने निर्देशन दिएको छ ।

पर्याप्त व्यवस्था नभएको, उपभोग्य मिति नभएको बेकरीजन्य खाद्य पदार्थ ५ प्याकेट क्रोसन (क्रोसेन्ट) रहेको, सरसफाइमा ध्यान दिई खाद्य स्वच्छता कायम राख्ने, क्याफेले खरिद गर्ने बेकरीजन्य पदार्थमा स्पष्ट रूपमा

२०७४ बमोजिम व्यवस्थित गरी राख्नु पर्ने रेकर्ड अभिलेखमा नभएको, सरसफाई गरी स्वच्छ र गुणस्तरिय पानी मात्र बिक्री वितरण गर्ने, प्रशोधित पिउने पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ बमोजिम रेकर्डमा राख्नु पर्ने अभिलेख राख्ने, पुराना र कुचिएका जार प्रयोग नगर्ने निर्देशन दिएको, श्री कृष्ण वेभरेज, गोठाटार(०९, मनोहरा, सरसफाइ सामान्य रहेको, कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई अन्तर्गत पञ्जा नलगाई जार भर्ने गरेको, मोबाईल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा जारको पानी परिक्षण गर्दा एमोनिया (एमोनिया) पाइएको, प्रशोधित पिउने पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ बमोजिमका प्रावधानहरू पालना गरी खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने, देखिएका कैफियत सुधार गरी प्रशोधित पिउने पानी नेपाल सरकारले तोके अनुरूपको मापदण्ड अनुसार हुने गरी व्यवस्था मिलाउने निर्देशन दिएका, मोबाईल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानको किटमा परिक्षण गर्दा एमोनिया भी भेटिएको जारको पानी थप परिक्षणको लागि खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ बमोजिम नमूना संकलन गरिएको, घिमिरे डेरी प्रा.लि., कागेश्वरी मनोहरा न.पा.-९, सरसफाई सामान्य रहेको, फ्रिजको सरसफाई र भण्डारण विधि पर्याप्त नभएको, लेबल विवरण नलगाएको खुवा भण्डारण तथा बिक्री वितरण गरिएको, मोबाईल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा न्युट्रलाइजर (न्यूट्रलाईजर) परिक्षणका लागि दुधको नमूना संकलन गरेको, नियमित सरसफाई र खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने निर्देशन दिएको छ ।

दुग्धजन्य पदार्थ भण्डारण गर्दा तापक्रम ५० डिग्री सेन्टी ग्रेडभन्दा तल रहने गरी भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने, फ्रिजको सरसफाइमा ध्यान दिन र उत्पादन मिति र उपभोग्य मिति सहित लेबल विवरण लगाएर मात्र खाद्य पदार्थ भण्डारण र बिक्री वितरण गर्ने निर्देशन दिएको, आकृती कोल्ड स्टोर, गोठाटार, कागेश्वरी मनोहरा न.पा.-९, माछा

कक्ष र बिक्री वितरण कक्षमा डस्टबिन नछोपी राखेको, उपभोग्य मिति नभएको बेकरीजन्य खाद्य पदार्थमा सिन्थेटिक खाद्य रंगको प्रयोग गर्ने गरेको, खाद्य पदार्थलाई लेबल विवरण (उत्पादन मिति र उपभोग्य मिति) विना भण्डारण गरेको, अस्वाभाविक गन्ध भएको बटर ब्रेड सम्बन्धी उजुरी सम्बन्धमा सोही व्याचको बटर ब्रेड नपाइएको, नियमित सरसफाइ कायम गरी स्वच्छ र गुणस्तरीय खाद्य पदार्थ मात्र भण्डारण र बिक्री वितरण गर्ने, उपभोग्य मिति समाप्त भएका, बासी सडे गलेका खाद्य पदार्थ बिक्री वितरण नगर्ने, बटर ब्रेड सम्बन्धी उजुरी सम्बन्धमा प्रयोग हुने बटर र ब्रेड बनाउँदा गुणस्तरीय तरिकाले बनाउन, उत्पादन मिति र उपभोग्य मिति सहित भण्डारण र बिक्री वितरण गर्ने, देखिएका कैफियत सुधार गर्ने निर्देशन दिएको, परिक्षणका लागि फ्रुट स्लाइस् केकको सर्भिलेन्स नमूना संकलन गरिएको, युनिभर्सल डि बेकरी क्याफे, काठमाडौं महानगरपालिका-१७, सरसफाइको अवस्था सामान्य रहेको, कीरा नियन्त्रणको लागि

लेबल विवरण हेरी उत्पादन मिति र उपभोग्य मिति रहेका बेकरीजन्य खाद्य पदार्थ मात्र बिक्री वितरण गर्ने, कीरा नियन्त्रण र कामदारको व्यक्तिगत सरसफाइमा ध्यान दिन निर्देशन दिएको देखिन्छ ।

टिप टप समोसा पसल, का.म.न.पा.(१७, ठहटी, सरसफाइ सामान्य रहेको, सोकेस नजिकै डस्टबिन नछोपी राखेको, समोसा बनाउने कक्षमा कीरा नियन्त्रणको पर्याप्त व्यवस्था नभएको, खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर कायम गर्ने, खाद्य पदार्थ (मिठाईजन्य) मा खाद्य एडीक्टिभको मात्रा नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुरूप मात्र प्रयोग गर्ने, कीरा नियन्त्रणको लागि व्यवस्था मिलाउने, लेबल विवरण लगाएर मात्र मिठाईजन्य खाद्य पदार्थ सोकेसमा भण्डारण गर्ने र डस्टबिन छोपेर राख्न निर्देशन दिएको, मिति २०८२ माघ ७ गते शितल जल उद्योग, कागेश्वरी मनोहरा-०९, गोठाटार, सरसफाइ सामान्य रहेको, कामदारको व्यक्तिगत सरसफाइ पर्याप्त नभएको, प्रशोधित पिउने पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका,

विक्री वितरण गरिरहेको स्थलको सरसफाई पर्याप्त नभएको, कामदारको सरसफाई पर्याप्त नभएको, नियमित सरसफाई गरी ताजा, स्वच्छ र गुणस्तरिय माछाजन्य खाद्य पदार्थ मात्र विक्री वितरण गर्ने निर्देशन दिएको, रक्की लाईभ फिस हाउस, गोठाटार, कागेश्वरी मनोहरा न.पा.-९, माछा अव्यवस्थित तरिकाले भण्डारण गरेको, माछा पसलमा कीरा नियन्त्रणको व्यवस्था पर्याप्त नभएको, पसल परिसरको सरसफाई र कीरा नियन्त्रणको लागि व्यवस्था मिलाई स्वच्छता र गुणस्तर कायम गर्ने निर्देशन दिएको छ। विभागबाट २०८२ माघ ११ गते चाहना पाउरोटी उद्योग प्रा. लि, कौशलटार, भक्तपुर लेवलमा उत्पादन मिति र उपभोग्य मिति

सरसफाई सन्तोषजनक रहेको, डिस्प्ले बक्समा राखिएको केही खाद्य पदार्थहरूमा पूर्ण लेवल विवरण (टाइम कार्ड) उल्लेख नभएको, अभिलेख व्यवस्थापन सामान्य रहेको पाइयो, तयारी खाद्य वस्तुहरूमा पूर्ण लेवल विवरण (टाइम कार्ड) को व्यवस्था गर्ने, खाद्य स्वच्छता कायम गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने निर्देशन दिएको, नमो फूड कोड काठमाडौं म.न.पा.(१४), (शिवपुरी माध्यमिक विद्यालयमा संचालित चमेनागृह), सरसफाई सामान्य रहेको, फोहोर फाल्ने डस्टबिन खुल्ला अवस्थामा रहेको, फ्राइङ तेलको टि.पि.एम. (टीपीएम) १३.५% भई मापदण्ड अनुकूल रहेको, कीरा नियन्त्रणको व्यवस्था सन्तोषजनक नरहेको, खाद्य

गरी अभिलेख राख्ने निर्देशन दिएको छ। जसमा ओशियन ड्रिङ्गिग वाटर ईण्डट्रिज, कागेश्वरी मनोहरा न.पा.-०७ विष्टगाँउ, सरसफाई सन्तोषजनक नरहेको, जार फिलिङ्ग गर्ने कक्षको भुईँमा पानी जमेको, कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई सन्तोषजनक नरहेको कुच्चिएको र लेउ लागेको २ थान जार रहेको, उद्योग परिसर र उत्पादन कक्षको दैनिक सरसफाई गर्ने, फुटेको टायल तत्काल मर्मत गर्ने निर्देशन दिएको, थान कुच्चिएको र लेउ लागेको जार नष्ट गरेको, ऐन बमोजिम प्रयोगशाला परिक्षणका लागि जारको पानीको नमुना संकलन गरेको, शिद्धकाली आक्वा पानी उद्योग, कागेश्वरी मनोहरा(७, रुक्मणीचोक, सरसफाई सामान्य रहेको, कामदारको सरसफाई सन्तोषजनक नरहेको, कुच्चिएको र लेउ लागेको १५ थान जार रहेको, उद्योग परिसर र उत्पादन कक्षको दैनिक सरसफाई गर्ने निर्देशन दिएको, १५ थान कुच्चिएको र लेउ लागेको जार नष्ट गरेको, भद्रकाली पानी उद्योग कागेश्वरी मनोहरा-७, सरसफाईको अवस्था सन्तोषजनक नभएको, कुच्चिएको र लेउ लागेको केही थान जार पाइएको, उद्योग परिसरको सरसफाई पर्याप्त नभएको हुँदा सरसफाई गर्ने निर्देशन दिएको, ५ वटा कुच्चिएको र लेउ लागेको जार नष्ट गरेको, ऐन बमोजिम प्रयोगशाला परिक्षणका लागि जारको पानीको नमुना संकलन गरेको निर्देशन दिएको छ।

मिस प्रिन्ट भएको, सरसफाई सामान्य रहेको, उत्सव ब्राण्डको मिल्क ब्रेडको लेवलमा उत्पादन उपभोग्य मिति उल्लेख गरी विक्री गरेको ६२४ प्याकेट ब्रेडमा उद्योगीले भुल बस सो मिति प्रिन्ट भएको स्वीकार गरेको, लेवल मिस प्रिन्ट भएको उत्सव ब्राण्डको ६२४ प्याकेट मिल्क ब्रेड बजार बाट तत्काल फिर्ता गरी सोको प्रमाण सहित यस विभागमा २०८२ माघ १२ गते उपस्थित हुन निर्देशन दिएको छ।

वस्तुहरूको भण्डारण अव्यवस्थित रहेको, तयारी खाद्य पदार्थहरू नछोपी राखेको पाइयो, नियमित सरसफाई गर्ने, अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने, फोहोर फाल्ने डस्टबिन ढाकेको हुनुपर्ने साथै खाद्य वस्तु तयारी गर्ने ठाउँबाट छुट्टै राख्ने, कीरा नियन्त्रणको व्यवस्था प्रभावकारी बनाउने, भण्डारण कक्षको व्यवस्था गरी भण्डारण व्यवस्थित बनाउने, तयारी खाद्य वस्तुहरू छोपेर राख्ने, खाद्य स्वच्छता कायम गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने निर्देशन दिएको छ।

विभागबाट २०८२ माघ २ गते ललितपुर म.न.पा. स्थित लगनखेल तरकारी बजारको तपसिल बमोजिमका खुद्रा तरकारी पसलमा विक्री वितरणका लागि राखिएका कुल १२ वटा तरकारीहरूको नमुना संकलन गरी मोवाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा जीवनाशक विषादीको अवशेष परीक्षण गरेको छ।

विभागबाट २०८२ माघ १२ गते गौतम स्विट्स (शाखा) काठमाडौं म.न.पा.(३, महाराजगंज, चक्रपथ सरसफाई सन्तोषजनक रहेका, फ्राइङ तेलको टि.पि.एम. (टीपीएम) ९.५% भई मापदण्ड अनुकूल रहेको, कीरा नियन्त्रणको व्यवस्था रहेको, किचेनको भुईँमा लगाएको टाइलहरू केही ठाउँमा फुटेको पाइयो, फुटेको टाइलहरू मर्मत गर्ने, फोहोर फाल्ने डस्टबिन र पकाउने ठाउँ सँगै तयारी खाद्य वस्तुहरू भण्डारण नगर्ने निर्देशन दिएको, ताजा ट्रीट्स प्रा.लि. काठमाडौं म.न.पा.(३, पानीपोखरी,

विभागबाट २०८२ माघ १३ गते मोवाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यान सञ्चालन गरी काठमाडौं उपत्यका भित्र खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन तथा विक्री वितरण हुने स्थलमा मनोहरा फुड एण्ड बेभरेज प्रा.लि., कागेश्वरी मनोहरा न.पा.(७, पानी उद्योग परिसरको सरसफाई पर्याप्त नभएको, खाद्य अनुमति पत्र नवीकरण अवधि २०८३ सम्म रहेको, आफ्नै प्रयोगशाला नभएको, प्रशोधित पिउने पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ बमोजिमका प्रावधानहरू पालना

स्टल नं. ११, काउली र करेला धादिङ्ग, भारत अनुकूल, स्टल नं. १६, सुन्तला कालिमाटी तरकारी बजार अनुकूल, स्टल नं. २० काँक्रो र क्याप्सिकम कालिमाटी तरकारी बजार अनुकूल, स्टल नं. ४६ परवर र भिन्डी नौबिसे अनुकूल स्टल नं. ४७ खुर्सानी र मटर कोसा, कालिमाटी तरकारी बजार अनुकूल, स्टल नं. ५२ मेवा भारत अनुकूल, स्टल नं. ५७ टमाटर लेले, ललितपुर स्रोत अनुकूल, स्टल नं. ८२ रायोसँग भक्तपुरमा अनुगमन गरेको छ।

नेपाल डेरी एशोसिएसनको महाधिवेशन सम्पन्न

काभ्रे माघ ७, नेपाल डेरी एशोसिएसनको २७ औं वार्षिक साधारण सभा एवं स्थापना दिवस तथा ९ औं राष्ट्रिय महाधिवेशन काभ्रेको पनौतीमा सम्पन्न भएको छ।

बागमती प्रदेशका कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्री तथा कार्यक्रमका प्रमुख आतिथ्य मधुसुदन पौडेलले नेपालको अर्थतन्त्रको प्रमुख स्रोत पशुपालन र कृषि भएकाले नेपाल सरकारले निर्धारण गरेका नीतिहरूलाई प्रदेश सरकारले समेत थप व्यवस्थित र अनुदानमुखी भन्दा उत्पादनमुखी बनाउन प्रयत्न गरिएको बताए। वर्षेनी उत्पादन घट्नु र आयात बढ्नुले चुनौती थपिएको बताउँदै मन्त्री पौडेलले उत्पादन बढाउन कृषक र व्यवसायीसँग सरकार हातेमालो गर्न तयार रहेको पनि बताए। कार्यक्रममा अध्यक्ष प्रल्हाद दाहालले नेपालमा दुग्ध क्षेत्रमा आफूहरूले गरेको योगदानको प्रति सरकारले त्यति सुनुवाइ नगरेको कारण व्यवसायीहरू उत्साहित भन्दा पनि निरुत्साहित बन्दै गएको बताए। दाहालले नेपालको कृषिमा व्यवस्थित पशुपालन गर्न नसकेको बताउँदै दिनहुँ वैदेशिक रोजगारतिर किसानहरू पलायन हुँदा त्यस क्षेत्रले गति लिन नसकेको विचार व्यक्त गरेका छन्। व्यवसायको अवस्था, कृषक र व्यवसायीहरूले भोगिरहेका समस्याका बारेमा सम्बन्धित निकायलाई विगत देखिदेखि अवगत गराउँदै आएको पनि उल्लेख गरेका थिए।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका उपाध्यक्ष सुरकृष्ण वैद्य दुग्ध क्षेत्रले आत्मनिर्भर तर्फ अगाडि बढेपनि सरकारको रवैयाले गर्दा उद्योगी र किसानको गतिमा ढिलासुस्ती आएको बताए। साथै वैद्यले नेपाली नागरिकहरूलाई विदेश पलायनबाट रोक्ने यो व्यवसायले व्यवस्थित हुन नसक्दा कृषि ऋण, बीमा लगायत कुराहरूको प्रभावित भइरहेको पनि उल्लेख गरेका छन्।

बागमती प्रदेश सरकार कृषि तथा पशुपंक्षी मन्त्रालयका महानिर्देशक उमेश दाहाल सरकारले पशुपालन र दुग्ध क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू ल्याएको र त्यसबाट नेपाली किसानले लाभलिन नसक्नुको विभिन्न कारणहरू रहेको बताए। नेपाल उद्योग वाणिज्य संघका केन्द्रीय सदस्य डिबी बस्नेतले नेपालको उद्योग व्यवसायहरू अगाडि बढ्नु नसक्नुको कारण सरकारले जिम्मेवारी लिनुपर्ने बताए।

केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघको अध्यक्ष

अमरबहादुर कुँवरले सरकारकै कारण बीमा कार्यक्रम अगाडि नबढेको बताए। कुँवरले किसानको समस्या समाधान गर्नुको साटो विचबाट विचौलियाहरू घुसाएर नेपाली पशुपालन र दुग्ध क्षेत्रलाई धरासायी बनाउने लागेको आरोप सरकारलाई लगाएको छ। नेपाल डेरी संघको पूर्व अध्यक्ष सुमित केडियाले कृषि क्षेत्र उठाउन सकेमात्र देशको अर्थतन्त्र बलियो बन्ने कुरामा जोडदिएका थिए। पूर्व अध्यक्ष केडियाले नेपालको कृषि क्षेत्रलाई उद्योगको रूपमा अगाडि बढाएर देशको अर्थतन्त्रले समेत गतिलिनेमा उनले सुझाव दिएका छन्।

कार्यक्रममा नेपालको कृषि क्षेत्र र व्यवसायी लगायत किसानहरूले भोग्नु परेको समस्या समाधान गर्ने बारे सरकारसँग अपेक्षा राखेका थिए।

सोही अवसरमा विभिन्न क्षेत्रका व्यक्तिहरूले नेपालको दुग्ध क्षेत्रको प्रोत्साहनका लागि समन्वय र सहयोग आवश्यक रहेको बताएका थिए।

केन्द्रीय समिति निर्विरोध :

नेपाल डेरी एशोसिएसनको केन्द्रीय समिति निर्विरोध निर्वाचित भएका छन्। निर्वाचन समितिका संयोजक रहेका प्रल्हाद महतको निर्वाचन समितिले निम्नअनुसार पदाधिकारी रहेको घोषणा गरेका थिए। उक्त नयाँ समितिमा पुनः प्रल्हाद दाहाल अध्यक्ष, वरिष्ठ उपाध्यक्ष दिपप्रसाद धमला, उपाध्यक्षहरू मनोजकुमार यादव, योगेन्द्र चिमौरिया, कर्णबहादुर हमाल, मनोजकुमार घिमिरे, दयाराम भण्डारी, रामभक्त दाहाल, महासचिव हेमचन्द्र खनाल, सचिव शिवहरी आचार्य, कोषाध्यक्ष शिवलाल भुपाल, उप

महासचिव विजयप्रसाद चौरासिया, सह सचिव रमेश सञ्जेल, सह(कोषाध्यक्ष आशिषकुमार बुढाथोकी रहेका छन्। त्यस्तैगरि केन्द्रिय सदस्यहरूमा शिव घिमिरे, रविरमण थापा, नवराज तिमल्सिना, विष्णु बोहोरा, अजित बजगाई, टिकाराम खँदाल, कृष्ण भट्टराई खिम, जनक न्यौपाने, रविन्द्र हुमागाई, तुलुकाजवी थिङ तामाङ, रामचन्द्र बराल, राजकुमार वाईवा, नारायणप्रसाद शर्मा, सुमन गौतम, कुलप्रसाद बजगाई, पवनप्रसाद बाँस्तोला, प्रेमबहादुर धामी, गणेशबहादुर विष्ट, निराजन कोइराला, ज्ञानराज लामा, राजकुमार श्रेष्ठ र प्रकाश सामन्त रहेका निर्वाचित भएका छन्।

विशिष्ट सम्मान :

साधारणसभा तथा महाधिवेशनको अवसरमा पूर्व सचिव डा. बंशी शर्मालाई राष्ट्रिय सम्मान गरेका थिए। पत्रकारिता मार्फत डेरी क्षेत्रलाई व्यवसायीहरू रूपमा विभिन्न माध्यमबाट प्रचार प्रसार गरी सहयोग पुऱ्याए वापत उत्कृष्ट सञ्चारकर्मी पुरस्कार नेपाल पत्रकार महासंघ काभ्रे शाखाका पूर्व अध्यक्ष मोतीराम तिमल्सिनालाई प्रदान गरिएका थिए। त्यस्तै सञ्चारमाध्यमका रूपमा काभ्रेबाट प्रकाशित हुने नव क्षितिज साप्ताहिक पत्रिकाका सम्पादक नवराज बजगाईलाई पुरस्कार प्रदान गरेको थिए। त्यस्तै दीर्घसेवा सम्मानबाट सुरेशबहादुर श्रेष्ठ, प्रदेश समितिबाट सुदुरपश्चिम, जिल्ला समितिबाट धनकुटा, डेरीहरूका तर्फबाट हरि नेपाल, विष्णु बोहोरा, चन्द्रबहादुर गुरुङ, प्रकाश मुडभरी, उत्तमबहादुर चन्द, रविन्द्र हुमागाई, कुलप्रसाद धमला समेत सम्मानित भएका थिए।

नेपाल कृषि सहकारी संघ लिको १८ औं वार्षिक साधारण सम्पन्न

काठमाडौं पुस २४, नेपाल कृषि सहकारी संघ लिको १८ औं वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको छ ।

उक्त अवसरमा साना किसान लघु वित्त सहकारी संघलिका कार्यकारी अधिकृत बासु अधिकारीले देशको कृषि आगामी दिनमा नयाँ मोडालिटीमा काम गर्ने बताएका छन् । ३ वर्षदेखि कृषिमा लागि रहेको छु । किसानलाई काम गौरव लाग्छ । अबको मूल मुद्दा खाद्यमा आत्मनिर्भरता, जलवायु परिवर्तन, युवा पलाएन, भोकोको मुद्दा हुनुपर्छ । संयुक्त राष्ट्र संघसँग लामो सहकार्य गर्दै आएको छ । कृषिमा जलवायु उत्थानशीलको गरिरहेका छौं । जलवायु परिवर्तनको असरमा हाम्रो देशबाट धेरै असर छैन । जलवायुबाट सिर्जित सबभन्दा बढी असर किसानलाई पारेको छ । हाम्रो प्रयासले किसानलाई सहयोग पुग्ने आशा गरेका छौं । अधिकारीले भने जर्मन सहयोग संस्था जीआईजेडको सहयोग नभएको भए यहाँसम्म पुग्ने थिएन ।

अर्का अतिथि सहकारी विभागका रजिष्टार सुशील ढकालले सहकारी स्वयत संस्था भएकाले नियमन गर्नु पर्छ । सरकार सहकारी विभागले सहकारी नियमन मात्र गर्दैनौं सहकारीको विकास गर्छौं भन्नु भयो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि पूर्व सहकारीले मन्त्री डा.केशव वडालले सहकारीलाई मान्यता दिलाउन ६ वर्ष भन्दा बढी समय लडाई लड्नु परेको बताउनु भयो । वडाले राउते परिवारलाई पढाउनु घरमा ल्याउदा हामीलाई पढाउनुहुन भनेर रिसाउनु भएको थियो । ट्रेक्सुट लगाउनु मान्नु भएन । पढ्नु कुरा के पाउँछौं । अत्यन्त अल्पसंख्यक सीमान्तकृत समुदाय राउते समुदायको सरकारबाट संरक्षण गर्नु पर्नेमा जोड दिएका थिए ।

पाकिस्तान, बंगलादेश, भारतमा हामीले जति काम गर्न सकेको छैन । भारतमा महिलाको सहभागीता प्रतिशत ३० को हाराहारीमा सहकारीमा सहभागी छ । हामीमा ५६ प्रतिशत पुगेको छ यो खुशीको कुरा हो । महिलाहरु नै देशको सहकारीमा सक्रिए छन् । आज यो संस्थालाई ५६ प्रतिशत महिलाहरुले नै चलाएको संस्था हो । १० वर्ष पहिले देवेन्द्रराज पाण्डेले बहुआयामिक गरिवीको अध्ययन गर्ने काम दिएको थियो ।

नेपाल कृषि सहकारीले बहुआयामिक रुपमा गरिवी निवारणमा भूमिका खेलेको छ । जाति, भाषा, धर्मको आधारमा विभेद गर्न

पाइदैन, गरियो भने कारवाही गर्नु पर्छ । पञ्चायतकालमा ६० वटा गोदाम घर थियो । सहकारीको मूल्यमान्यता अनुसार चलेको थिएन । दर्शन र सिद्धान्त लगानी धेरै थियो तर लगानी मात्र भएर हुँदैन । आज ११५७ जना कर्मचारी यस सहकारी संस्थामा कार्यरत रहेका छन् । हामीले सहकारीको अवधारण अगाडि सादा सहकारी ऐन २०४८ बनेको थिएन । अर्थ समिति थियो । २०६६ मा १३३ सहकारी थियो । हामीलाई थाहा छ १३२ वटा सहकारी टाउको दुखाइको विषय बनेको छ । सहकारी खतम भयो भनेर बदनाम गराउने काम भएको छ । एउटा भन्दा बढी ठाउँमा सदस्य बन्न पाउँदैन । एउटै मान्छेको पोखरा, काठमाडौं चितवन र चितवन, पर्सा र रुपन्देहीमा बन्न पाउँदैन । बिगारेको त नेपाल सरकारले हो । ऋण लिएपछि तिनुपर्छ । गाउँमा घुम्छ ऋण लिएपछि तिर्न पर्दैन भन्ने मान्छे राष्ट्रिय व्यक्तित्वमा छ । ३०

हजार सहकारी मध्ये समस्या आएको ३०० मात्र हो ।

मेरो परिभाषामा सहकारी सिद्धान्त अनुसार चलेको थिएन । रुपन्देही दर्ता गर्न नमान्दा भएभरको मान्छे लगेर दबाव दिएका थियो । एशिया प्रशान्त क्षेत्रमा एफओले ठूलो सहयोग गरेको छ । सबैलाई एकै घडामा हालेर सहकारी मुभमेन्टको विपक्षमा व्याख्या गरिनु सहन सक्ने विषय होइन । ६ वर्ष त दर्ताको लागि नै लडाई लड्नु पर्‍यो । ६ वर्ष लडाई लड्नु प्रमुख उत्पादक शक्ति भएको किसानको सहकारी हो । राम्रो गरेर नै किसानहरुले समर्थन गरेको छ । नगरे विस्तार गर्ने

सक्ने कुरा थिएन । नेपाल सहकारीले १६ अर्बको काम गरेको छ । प्रेरणा दिने यदी सहकारी हो । सदस्य भनेको सहकारीको आमा पनि हो बाउ पनि हो । कसरी दुःखदिने भनेर विगतका दिनमा लाग्यो । ३०० साइनबोर्ड सहकारीको हो उद्देश्य अर्कै रहेछ । देशको मेरुदण्डको रुपमा रहेको सहकारी संस्था लोकतन्त्र, रंगभेद नगर्ने संस्था भएकाले अगाडि बढेको छ । निराश कहिल्यै नहुने, हरेक कहिल्यै नखाने खेमजी अध्यक्षभएको तल्लो तहको जनताको मान्छे भेट्दा खुशी हुने व्यक्ति हुन् । नेपाल सहकारी संघ लिका केन्द्रीय उपाध्यक्ष मीना ढकाल स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै नेपाल कृषि उत्पादन सहकारी संघलिले सरकारी सदस्य तथा राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग निकायको सहयोगले नै सहकारीले अगाडि बढ्ने अवसर पाएकोमा धन्यवाद ज्ञापन गरेकी थिइन् ।

साना किसान लघु वित्तको वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न

घनश्याम अधिकारी (बैरागी जेठा) काठमाडौं पुस २५, साना किसान विकास बैंक तथा लघु वित्तको वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको छ। उक्त अवसरमा साना किसान बैंकका कार्यकारी अधिकृत भाष्कर अधिकारीले शेर धनीबाट आएको प्रश्नको जवाफ दिएका थिए। शेर

संस्थालाई कुनै पनि प्रत्येक शाखामा अनुगमन निरीक्षण गर्न साभेदार सुशासनमा थप सजक हुनु पर्छ ऋण तिने जान्दा तिर्न पाउदैन भन्ने व्यवस्था छैन। संस्थालाई कुनै पनि हालतमा मजबुट बनाउनु पर्छ। प्रशिक्षण समयानुकुल बनाउँदै लानु पर्छ।

कुरा हो। जेज्जिले कस्तो असर पायो। उद्योग धन्दामा लगानी गरेको कुरामा पहिलो ९ प्रतिशत थियो। ७ प्रतिशतमा भारेको छ। हामीले अर्कासँग मागेर ल्याउने परेको कुरो हो। उद्योग धन्दामा लगानी र रोजगारीको व्यवस्था विशेष खालको ग्रामीण कृषि कर्जा लगानी भएपछि थाहा हुन्छ।

राम्रो भनेको संस्थाले पनि गलत गरेको छ। ऋण नतिर्ने भनेको मात्र होइन सस्तो लोकप्रियताको लागि भनेको हो। अर्को सदस्यको पैसा अर्का सदस्यलाई नतिर्दा कर्जा न्यायधिकरणमा लगेर ल्याउनु पर्छ। दैवि प्रकोपको संकटमा परेकालाई सहयोग पुऱ्याउनु पर्छ। कसैकसैले नीतिलाई उल्लंघन गर्‍यो। इजरायलमा गएपछि भाग्ने र आमा बाबुलाई पिरोल्ने काम भयो। तालिम कार्यक्रम कम खर्चमा गर्ने। सरकारी बैंकले रैतीको व्यवहार गर्‍यो भन्ने कुरा आएको छ। साना किसान सहकारी संस्था ऋण हो।

धनीहरुबाट आएको सुभावाले संस्थालाई अगाडि बढाउन प्रेरित गरेको छ। उत्पादनलाई बजारमा बिक्री बिक्री वितरण समयानुकुल हुनुपर्ने र युवा पलायन रोक्नु पर्ने मूल मुद्दा राष्ट्रिय चिन्ताको विषय भएको छ। वृद्धिलाई डिजीटलाइजेशन गर्ने सम्भावनाको खोजी र ग्रामीणस्तरमा काम गर्ने गरिरहेको छ। व्यवस्थापकीय योजनाको रूपमा ठूलो संस्थालाई कर्जा दिने, सानालाई नदिने भन्ने कुरा सत्य होइन। केही मान्छेहरुले कर्जा तिर्नु पर्दैन भन्ने भाष्य सिर्जना गरेको छ। कृषि उत्पादन गरियो उत्पादनबाट हुन आउने आम्दानी भन्दा खर्च बढी छ। ठूलो चुनौती आएको छ।

वित्तिय कुरामा पारदर्शी छ र कठोर हुनै पर्छ। शाखा खोल्न हतारिनु हुँदैन। धेरै शाखा खोल्नो भने घाटामा जान्छ। मर्जर नजानु भन्ने सुभावा दिएको छ। मर्जरमा जाने नीति अहिले छैन। साना किसान बैंक तथा लघुवित्त संस्थाका अध्यक्ष खेमबहादुर पाठकले ग्रामीण क्षेत्र सुलभ कर्जा किसानले उत्पादन गरेको वीउ विचौलियाको हातमा पुगेको छ भन्ने कुरा विस्तारै पहल गर्नुपर्छ। संस्था संघ मिलेर सहकारी बजारमा समयमा पुऱ्याउने कुरामा ध्यानदिनु पर्छ। ३ प्रतिशत भन्दा सस्तो व्याजदर बढेर ७ प्रतिशत पुगेको छ। माछा, कुखुरा, पन्छि भने पनि अर्कोसँग मागेर ल्याउनु परेको

सामाजिक बोलीचाली व्यवहारका सुधार हुनुपर्छ। हामी अगाडि सोच्नु पर्छ। छलफल गरेर यि कुरा हुन नदिने सचेत गराउनु पर्छ। ग्रामीण विकास कोषबाट आएको पैसा गरिव, दलित, एकल महिलाको लागि दिन सकिन्छ। हामीले पनि तमशुक बनाएर ल्याएको ऋण हो। हामीलाई पनि विना प्रमाण पैसा दियो भने राष्ट्र बैंकले कारवाही गर्छ। गर्दा गर्दै फस्नु भएको छ भने सहयोग गर्नु पर्छ, हामीलाई असर पर्दैन। सहकार्यको कार्यगर्ने हो। कुनै पनि गलित नगरि अगाडि बढ्ने हो। हामी गोठालो जस्तै हो। तपाईंहरु हामी भन्दो ठूलो हुनुहुन्छ। दुबै अंग मिलेर काम गरौं। साना किसान बैंक एशियाकै नमूना बनेको छ। समन्वय गरेर सेवा गर्ने हो।

निर्यात मूल्यश्रृंखलामा जोड्न अगाडि बढ्ने नीति व्याजदरमा असाध्य असन्तुलन छ। लगानीको दबाव छ। प्रविधि कोष स्थापना गर्दा कसरी गर्न सकिन्छ। नोटमा राखेका छौं। प्रत्येक शाखामा अनुगमन, निरीक्षण गर्न जरुरी छ। सुशासनमा थप सजक हुनु पर्छ। ऋण तिनुजाँदा तिर्नु पाउदैन भन्ने व्यवस्था छैन।

Radio Program Production Workshop
for
**Indigenous Journalists working in
Indigenous Community Radio in Nepal**

November 25-27, 2022
Kathmandu

In partnership with AMARC Asia-Pacific

Supported by UNESCO Office in Kathmandu

Organized By: INDIGENOUS
Community
Radio Network (ICRN)

कनेक्ट किसान र एनएएमपीबिच किसानलाई डिजिटल सल्लाह उपलब्ध गराउन सम्झौता

ललितपुर पुस २१, २०८२ मा, विधिद्वारा डिजिटल कृषि उपलब्ध गराउन पशुपन्थी विकास राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम (एनएएमपी) र कनेक्ट किसान प्रा.लि.बीच सम्झदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ। राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमको तर्फबाट कार्यक्रम निर्देशक हिक्मतकुमार श्रेष्ठ र कनेक्ट किसानको तर्फबाट निर्देशक राजन दाहालले उक्त सम्झदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेका हुन्। उक्त सम्झौताले नेपाली किसानलाई 'डिजिटल प्लेटफर्म' मार्फत कृषिसम्बन्धी समस्या समाधानमा सजिलो हुने विश्वास गरेका छन्। कनेक्ट किसानले विकसित गरेको 'भ्वाइस बेस' र 'टेक्स्ट बेस' एआई एडभाइजरी प्रविधिले किसानलाई खेतबारीमा प्रत्यक्ष सहायता पुऱ्याउनेछ। यो प्रणालीमा किसानले खेतीबारीमा काम गर्दा आउने समस्याजस्तै मल, बजार, रोगरकीरा व्यवस्थापनको तत्काल समाधान वा सुझाव प्राप्त गर्न सक्नेछन्। सो अवसरमा राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमका कार्यक्रम निर्देशक श्रेष्ठले किसानलाई डिजिटल प्लेटफर्ममा पुऱ्याउन र समस्या समाधानमा सहयोग पुऱ्याउन कनेक्ट किसानसँग सम्झौता गरिएको जानकारी दिए।

श्रेष्ठका अनुसार "किसानले आफ्नो खेतबारीमा जुनसुकै समस्या आए पनि तत्काल समाधान पाउन सक्नेछन्। साथै, ठूला वा जटिल समस्याहरूको लागि प्रविधिक र अनुसन्धान टोलीले पनि सहयोग गर्नेछ।" कृषि नीतिगत चुनौतीजस्तै बजारमा पहुँच नपाउनु, मल अभाव, रोग व्यवस्थापनजस्ता समस्या पनि एआई प्रणालीमा डेटा बनाइने र भविष्यमा त्यसको आधारमा समाधानको योजना तयार पारिने निर्देशन श्रेष्ठले बताए।

कनेक्ट किसानका निर्देशक दाहालले भारतमा प्रविधिमैत्री किसानले एआईको प्रयोग गरेर उत्पादन वृद्धि गरिरहेका र नेपालमा पनि यस्ता प्रविधि प्रयोग गर्दा किसानलाई सहयोग पुग्ने बताए।

सहयोग पुऱ्याउन कनेक्ट किसानसँग सम्झौता गरिएको जानकारी दिए।

किसानहरूले यदि नीतिगत समस्या वा बजारसँग सम्बन्धित चुनौती देखेका छन् भने वा खेतीमा रोग(कीरासम्बन्धी) अनुसन्धान आवश्यक छ भने उनीहरूले यी जानकारीहरू एआई प्रविधिको माध्यमबाट पठाउन सक्नेछन्। पठाइएको जानकारी संकलन गरी एनएएमपीले आवश्यक कदम चाल्न प्रयोग गरिनेछ। "हाम्रो एआई प्रणालीले किसानलाई व्यक्तिगत कृषि सल्लाह दिन सक्षम छ।" यस सम्झौताको माध्यमबाट किसानको समस्या दीर्घकालीन रूपमा समाधान गर्ने उद्देश्य राखिएको छ।

माछापुच्छे बैंक र फुड चेन कम्पनी केएफसीबीच सम्झौता

काठमाडौं माघ १४, माछापुच्छे बैंक लिमिटेडले आफ्ना ग्राहकलाई थप सुविधा प्रदान गर्ने तथा डिजिटल बैंकिङ कारोवारलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले विश्वप्रसिद्ध फुड चेन कम्पनी केएफसी र प्रविधि कम्पनी सिटिटेकसँग सहकार्य गरेको छ। नेपालमा पहिलो पटक हस्पिटालिटी उद्योगलाई लक्षित गरि गरिएको यस सहकार्य अन्तर्गत केएफसीका विभिन्न आउटलेटहरूमा भुक्तानी गर्नका लागि माछापुच्छे बैंकका अत्याधुनिक पीओएस उपकरणहरू जडान गरिएको छ। यी उपकरणहरूले ग्राहक र व्यापारी दुवैका लागि छिटो, सुरक्षित र सहज तरिकाले कार्ड तथा क्यूआर मार्फत भुक्तानी प्रदान गरिन्छ। बैंकले आफ्ना ग्राहकलाई उच्चस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने तथा ग्राहक सन्तुष्टिलाई प्राथमिकता दिने उद्देश्यले यस्ता सहकार्यहरू गर्दै आएको छ। जसले दैनिक कारोवारहरूलाई अझ सरल, प्रभावकारी र पारदर्शी बनाउने अपेक्षा गरिएको छ। यसले सेवा

समय घटाउनुका साथै ग्राहक सन्तुष्टि बढाउन पनि महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने जनाएको छ। स्थापनाकालदेखि नै नवीनतम प्रविधिमा आधारित सेवा तथा सुविधाहरू ग्राहकसमक्ष ल्याउन कटिबद्ध माछापुच्छे बैंक लिमिटेडले हाल देशभर हिमाल, पहाड र तराई समेट्दै पूर्वदेखि पश्चिमसम्म फैलिएको सुदृढ सेवा सञ्जाल विस्तार गरेको छ।

बैंकले हाल १६५ शाखा, ८८ शाखारहित बैंकिङ सेवा केन्द्र तथा ११ एक्सटेन्सन काउन्टर सहित कुल २७४ सेवा केन्द्रहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ। साथै, १९९ एटीएममार्फत बैंकले १८ लाखभन्दा बढी ग्राहकहरूलाई अत्याधुनिक प्रविधिसहित सम्पूर्ण बैंकिङ सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ।

जलवायु-स्मार्ट खेती र विश्व खाद्य सुरक्षाबारे मधुवनीमा अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन

जनकपुर माघ २०, मधुवनी, बिहार (भारत), विश्व खाद्य सुरक्षामा जलवायु-स्मार्ट खेतीको भूमिकामाथि केन्द्रित अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन मधुवनीमा सन् २०२६ जनवरी ३१ देखि फेब्रुअरी २ सम्म सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको छ।

एस.के. चौधरी शैक्षिक फाउन्डेसनको आयोजनामा सम्पन्न उक्त सम्मेलनमा नेपालसहित २७ देशका कृषि, स्वास्थ्य र शैक्षिक क्षेत्रका विज्ञ, नीति निर्माता तथा अनुसन्धानकर्ताहरूको सहभागिता रहेका थिए।

सम्मेलनमा जलवायु परिवर्तनका चुनौती, दिगो खेती प्रणाली, किसानमैत्री प्रविधि, नवप्रवर्तन र विश्व खाद्य सुरक्षाका उपायहरूबारे

गहन छलफल आयोजकले तीन दिनसम्म सम्मेलनमा परिवर्तनले कृषि प्रभाव, जलवायु प्रविधिको प्रयोग, साना किसानको सशक्तीकरण र भविष्यका लागि सुरक्षित खाद्य प्रणाली विकासका विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुति तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम समेत भएको थियो।

सहभागीहरूले जलवायु-स्मार्ट खेतीलाई विश्वव्यापी खाद्य संकट समाधानको महत्वपूर्ण आधारका रूपमा अधि बढाउनुपर्नेमा जोड दिएका थिए। सम्मेलनले विकासशील मुलुकका लागि जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषि नीतिको आवश्यकता औल्याउँदै क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहकार्यलाई थप सुदृढ बनाउने निष्कर्ष निकालेको छ। साथै, किसानको जीवनस्तर सुधार र दिगो खाद्य प्रणाली निर्माणका लागि अनुसन्धान, प्रविधि हस्तान्तरण र नीति समन्वय अपरिहार्य रहेको उल्लेख गरिएको छ।

आयोजकका अनुसार सम्मेलनले जलवायु परिवर्तन र खाद्य सुरक्षासम्बन्धी साझा चुनौतीलाई सम्बोधन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय संवाद र सहकार्यलाई नयाँ दिशा दिएको छ। कार्यक्रममा नेपालबाट पूर्व कृषि सचिव डा. योगेन्द्र कुमार कार्कीको नेतृत्वमा टोली समेतको उपस्थिति रहेका थिए।

थारु माघी महोत्सवमा कृषि संस्कृति मुख्य आकर्षण

काठमाडौं माघ १२, जीतपुरसिमरा उपमहानगरपालिका-१५, स्थित डुमरवाना चारपाते खेल मैदानमा सातौं डुमरवाना थारु माघी महोत्सव २०८२ भव्य रूपमा सम्पन्न भएको छ।

दुई दिनसम्म महोत्सवको मधेश प्रदेशका वातावरण प्रसाद चौधरीले दियो बालेर हो।

माघी पर्वमा परम्परागत रूपमा खाने कृषि उपजबाट तयार पारिकारहरूको प्रदर्शनीले पनि दर्शकको ध्यान तानेका थिए।

चलने उद्घाटन वन तथा मन्त्री शंकर पानसमा गर्नुभएको हो।

महोत्सवमा समुदायको जीवनशैलीसँग गहिरो रूपमा जोडिएको कृषि संस्कृतिलाई विशेष प्राथमिकता दिइएका थिए। स्थानीय किसान तथा वासिन्दाले परम्परागत कृषि औजार(हलो, कुटो, कोदालो, जाँतो, ढिकी तथा माछा मार्ने जालीलगायत सामग्रीको प्रदर्शनी गरेका थिए। उक्त महोत्सवले थारु समुदायको कृषिमा आधारित पहिचानलाई माथि उठाउन कार्य भनि खुशी व्यक्त गरेको थिए। कार्यक्रममा थारु समुदायलाई भूमिपुत्र तथा कृषि पेशामा निर्भर समुदायका रूपमा चिनाउँदै 'थारु संस्कृति जोगाऔं, आ(आफ्नो पहिचान बचाऔं) भन्ने नाराका साथ महोत्सव आयोजना गरिएको आयोजकले जनाएको छ। माघी पर्वमा परम्परागत रूपमा खाने कृषि उपजबाट तयार पारिकारहरूको प्रदर्शनीले पनि दर्शकको ध्यान तानेका थिए।

सांस्कृतिक भाँकी, परम्परागत नृत्य तथा राष्ट्रिय कलाकारहरूको प्रस्तुतिले महोत्सवलाई थप आकर्षक बनाएको थियो। उद्घाटन समारोहमा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मानसमेत गरिएका थिए। हजारौं दर्शकको उपस्थितिले कार्यक्रमलाई थप रौनक बढाएको थिए।

समापन कार्यक्रममा थारु कृषि संस्कृति भल्काउने भाँकीसहित विभिन्न कलाकारहरूको प्रस्तुति रहेका थिए। यस किसिमका महोत्सवले थारु समुदायको कृषि परम्पराको संरक्षण, प्राकृतिक खेती प्रणालीको प्रवर्द्धन तथा किसानलाई हौसला प्रदान गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। प्रदर्शनीमा सहभागी किसानहरूले यस्ता कार्यक्रमले नयाँ पुस्तालाई कृषिप्रति आकर्षित गर्न सहयोग पुग्ने पनि बताएका थिए।

कृषि सुरक्षाका लागि जलवायु अनुकूलन डिजिटल नक्सा

काठमाडौं माघ १९, नेपालका लागि तयार गरिएको जलवायु अनुकूलनसम्बन्धी डिजिटल नक्सा सार्वजनिक गरिएको छ। नक्सा सार्वजनिक समारोहमा बोल्दै कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा. मदनप्रसाद परियारले नक्सा नेपालको कृषि क्षेत्रका लागि एक महत्वपूर्ण उपलब्धि भएको बताए।

मन्त्री परियारले जलवायु परिवर्तनका कारण बढ्दो जोखिममा परेको परम्परागत कृषि प्रणालीको संरक्षणका लागि नक्सा उपयोगी हुने उल्लेख गरेका छन्।

मन्त्री परियारले केही संस्थाले नक्साको प्रयोग शुरू गरिसकेकोमा खुशी व्यक्त गर्दै किसानस्तरसम्म यसको प्रयोग विस्तार गर्न सम्बन्धित निकायहरूले विशेष ध्यान दिनुपर्ने आवश्यकता औल्याएका छन्।

नर्मन बोर्लाग इन्स्टिट्यूट फर साउथ एसियाका क्षेत्रीय कार्यक्रम प्रमुख डा. प्रमोद अग्रवालले जलवायु परिवर्तनले विश्वव्यापी समस्या सिर्जना गरिरहेको वर्तमान अवस्थामा नेपाल, भारत, बंगलादेश र श्रीलंकाका वैज्ञानिकहरूको सहकार्यमा तयार गरिएको उक्त नक्सा समयसापेक्ष र नवीन प्रयास भएको बताएका छन्।

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) का कार्यकारी निर्देशक डा. कृष्णप्रसाद तिमसिनाले नक्साले बालीनाली र पशुपन्छीमा जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुग्ने र त्यससम्बन्धी नीति निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने र जलवायु मैत्री प्रविधिको प्रवर्द्धनतर्फको महत्वपूर्ण कोसेढुंगा भएको उल्लेख गरेका छन्।

कार्यक्रमको उद्देश्यबारे जानकारी दिँदै राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रका प्रमुख डा. तुलसी पौडेलले नक्साले जलवायु अनुकूलन योजना तर्जुमा, जोखिम विश्लेषणमा आधारित वित्तीय सेवा प्रवाह, शैक्षिक अध्ययन तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालनमा उपयोगी हुने बताएका छन्।

नक्साको सञ्चालन र प्रयोगबारे वैज्ञानिक डा. रोशनबाबु ओझा र डा. विवेक सापकोटाले विशेष प्रस्तुति दिएका थिए।

कार्यक्रममा कृषि तथा वन विश्वविद्यालयका डिन प्रा. डा. अर्जुन

श्रेष्ठले यसरी डिजिटल नक्साको प्रयोगले सरकार, किसान र सम्बन्धित सरोकारवालालाई सहयोग पुग्ने कुरामा विश्वास रहेको बताए।

राष्ट्रिय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्रका प्रमुख डा. कालिकाप्रसाद उपाध्यायका अनुसार डिजिटल नक्सा 'डिजिटल नेपाल' को राष्ट्रिय लक्ष्य हासिल गर्ने दिशामा महत्वपूर्ण कदम भएको माटोको डिजिटल नक्सा नार्कको अर्को उल्लेखनीय उपलब्धि रहेको पनि बताए।

डा. सुनिता सन्ज्यालको सञ्चालनमा भएको कार्यक्रममा संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहका कृषि तथा पशुपन्छी कार्यालय प्रमुखहरूको सहभागीता रहेका थिए। उक्त नक्साले किसानलाई बालीनाली र पशुपन्छीमा जलवायुजन्य जोखिमको विश्लेषण गर्न सहयोग गर्नुका साथै स्थान र समयअनुसार उपयुक्त प्रविधिबारे जानकारी उपलब्ध गराउने अपेक्षा गरिएको छ।

२७औं फ्लोरा ५ चैतदेखि भृकुटीमण्डपमा

नेपाली पुष्प व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले आगामी ५ चैतदेखि काठमाडौंमा '२७औं फ्लोरा एक्सपो २०८२' आयोजना हुने भएको छ।

फ्लोरिकल्चर एसोसिएसन नेपाल (फ्यान)को आयोजनामा हुन लागेको यो मेला भृकुटीमण्डपमा चार दिनसम्म चल्ने छ।

यस वर्षको एक्सपो 'स्वच्छ, आर्थिक समृद्धिका लागि पुष्प

वातावरण तथा

व्यवसाय' भन्ने मूल नारासाथ सञ्चालन हुन लागेको फ्यानले जनाएको छ।

८ चैतसम्म चल्ने मेलाले पुष्प क्षेत्रका उत्पादक, व्यवसायी र उपभोक्तालाई एउटै थलोमा जोड्ने विश्वास लिइएको छ।

मेलालाई आकर्षक र प्रतिस्पर्धात्मक बनाउन विभिन्न विधामा नर्सरी व्यवसायीबीच प्रतिस्पर्धा गराइने मेला संयोजक तथा फ्यानका वरिष्ठ उपाध्यक्ष रामबहादुर तामाङले बताएका छन्। उनका अनुसार एक्सपोमा उत्कृष्ट स्टल, ल्याण्डस्केपिङ, मौसमी फूल, आलंकारिक बोटबिरुवा, पुष्प सजावट र कट फ्लावर (गुलाब, जरबेरा र कार्नेसन) लगायत विधामा प्रतिस्पर्धा हुनेछ।

सहभागी एउटा नर्सरी वा फर्मले अधिकतम तीन विधामा मात्र प्रतिस्पर्धा गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ। उत्कृष्ट हुनेलाई मेला उद्घाटनमा सिल्ड, नगद पुरस्कार र प्रमाणपत्रद्वारा सम्मान गरिने जनाएको छ।

एक्सपोमा सहभागी हुन चाहने व्यवसायीका लागि २२ माघ विहान १० बजेदेखि स्टल बुकिङ खुला गरिएको छ। फ्यानको कार्यालयमा ५० प्रतिशत अग्रिम शुल्क बुझाएर स्टल सुरक्षित गर्न सकिने छ।

पशुसेवा कार्यालयको जमीन अदालतलाई दिने निर्णयको विरोध

काठमाडौं पुस १५, ललितपुरको लगनखेलस्थित पशु सेवा विज्ञ केन्द्रको जग्गा तथा भेटेरिनरी अस्पताल र भौतिक संरचना ललितपुर जिल्ला अदालतलाई हस्तान्तरण गर्ने सरकारको निर्णयप्रति सरोकारवाला निकायहरूले कडा आपत्ति जनाएका छन्। ललितपुरमा आयोजित एक कार्यक्रममा कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रका ११ वटा व्यावसायिक संघ र संस्थाहरूले सरकारको यो

कदमले लाखौं कृषकहरूलाई मर्का पर्ने भन्दै निर्णय नसच्चिप सशक्त आन्दोलन गर्ने चेतावनी दिएका हुन्।

वि.सं. २०१६ सालदेखि पशुपन्छीको औषधि उपचार र प्राविधिक सेवा प्रदान गर्दै आएको यस ऐतिहासिक कार्यालयको जग्गामा यसअघि वि.सं. २०७८ सालमा जिल्ला अदालत स्थापना गरिएको थियो। अहिले फेरी कार्यालयको बाँकी जग्गा र भवनसमेत अदालत वा अन्य निकायलाई दिने सरकारी तयारी भएपछि व्यवसायी र कृषकहरू रुष्ट बनेका हुन्।

उक्त कार्यक्रममा बोल्दै डेरी उद्योग संघका अध्यक्ष राजकुमार दाहालले 'काठमाडौं उपत्यकाका तीनै वटा जिल्लाका २ लाखभन्दा बढी कृषक परिवारहरूलाई सेवा दिँदै आएको यो महत्वपूर्ण केन्द्र विस्थापित गर्ने निर्णय आपत्तिजनक छ। यो कृषि क्षेत्र माथि सरकारको प्रहार हो।' पशु सेवा विज्ञ केन्द्रको तथ्याङ्क अनुसार यस कार्यालयमार्फत काठमाडौं उपत्यकाभित्र वार्षिक ५० हजार मेट्रिक टन दूध र १० हजार मेट्रिक टन मासु उत्पादनको प्राविधिक रेखदेख हुँदै आएको छ।

त्यस्तै, नेपाल ह्याचरी उद्योग संघका केन्द्रीय प्रथम उपाध्यक्ष बलराम सञ्जेल, केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ नेपालका उपाध्यक्ष कृष्णप्रसाद सापकोटा र बैंगुर व्यवसायी संघका महासचिव डिल्लीराज पोडेलले कृषकहरूका लागि सहज र पायक पर्ने स्थानमा रहेको सेवा केन्द्र हटाउँदा पशु स्वास्थ्य र उत्पादनमा गम्भीर संकट आउने बताए।

नेपाल व्यावसायिक बाख्रापालक महासंघ, नेपाल कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसायी संघ र नेपाल डेरी एशोसिएसन लगायतका ११ वटा संस्थाका प्रतिनिधिहरूले संयुक्त प्रेस विज्ञापित जारी गर्दै सरकारी निर्णयको विरुद्ध ऐक्यवद्धता जनाएका छन्।

विज्ञापितमा, 'हाम्रो मागलाई वेवास्ता गरी जर्बजस्ती निर्णय लादिएमा

हामी जस्तोसुकै आन्दोलनका कार्यक्रम अघि बढाउन बाध्य हुने छौं।' व्यवसायीहरूले यस विषयमा प्रदेश र संघीय सरकारको गम्भीर ध्यानाकर्षण गराउँदै कृषि र पशुपालनको आधार स्तम्भ मानिने यस्ता संरचना जोगाउन माग गरेका छन्।

कृषि कर्मको प्रतीक : मिथिलाञ्चलभर हलो र गोरुको पूजा

काठमाडौं माघ ९, जलेश्वर (महोत्तरी)मा नेपाल र भारतको मिथिलाञ्चल क्षेत्रमा परम्परागत रूपमा हलो(गोरु पुजा मनाइएको छ। प्रत्येक वर्ष श्रीपञ्चमीको अवसरमा महोत्तरीसहित सम्पूर्ण मिथिलाञ्चलका किसानले कृषि कार्यको सुरुआतको प्रतीकका रूपमा हलो र गोरुको पूजा गर्दै यो पर्व मनाउने परम्परा रहँदै आएको छ।

जलेश्वर नगरपालिका(५, का संस्कृतिविद् वृ. भुवाका अनुसार किसानहरूले उक्त दिनलाई कृषि कर्म प्रारम्भ गर्ने शुभ दिनका रूपमा लिँदै हलो र गोरुको विधिपूर्वक पूजा गर्ने चलन छ। यस अवसरमा किसानहरूले आफ्ना आँगन गोबरले लिपपोत गरी फूलमाला, अक्षता, अवीर, चामल, लड्डुलगायतका सामग्रीसहित हलोमा राखी पूजा गर्ने गर्दछन्।

यसैगरी घर बाहिर गोरुलाई स्नान गराई नयाँ रङ्गीचङ्गी डोरी तथा सजावट गरेर पूजा गर्ने प्रचलन रहेको जलेश्वर नगरपालिका(८, का पण्डित बद्दीनारायण भाले बताए। पूजा सम्पन्न भएपछि

किसानले नजिकैको खेतमा हलो लगेर केही बेर जोत्ने चलन रहेको पण्डित अनिल पाठकले जानकारी दिए।

आजकै दिन धेरै किसानले नयाँ किनेका गोरुलाई पहिलोपटक खेत जोत्न लगाउने तथा बाछोबाट परिपक्व भइसकेकालाई गोरुका रूपमा प्रयोगमा ल्याउने परम्परा पनि रहेको छ। साथै किसानहरूले हलो, कोदालो, हँसिया र खुर्पाजस्ता कृषि औजारमा धार लगाई केही समय प्रयोगमा ल्याउने चलनसमेत रहेको छ।

श्रीपञ्चमीको अवसरमा किसानहरूले अरवा चामल र सख्खर मिसाएर विशेष कृषिप्रसाद तयार गर्ने, हलो(गोरुको पूजा गरी एकआपसमा अवीर दल्ने र प्रसाद वितरण गर्ने परम्परालाई निरन्तरता दिँदै आएका छन्।

ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजनाका सेवा केन्द्रहरू स्थानीय तहलाई धमाधम हस्तान्तरण

बर्दिवास, माघ १२, ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजना (रीड परियोजना) अन्तर्गत निर्माण गरिएका कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र (एमएएलएससी)का भवनहरू आर्थिक कोरिडोर कार्यालय बर्दिवास अन्तर्गतका विभिन्न जिल्लामा स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरिएको छ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री माननीय डा. मदन प्रसाद परियारको प्रमुख आतिथ्यतामा तथा आयोजनाका निर्देशक डा. चन्द्र प्रसाद रिसालको विशेष उपस्थितिमा सम्पन्न हस्तान्तरण कार्यक्रममा फर्त किसानलाई लक्षित सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउने लक्ष्य लिइएको छ। रौतहटदेखि सर्लाहीसम्म भवन हस्तान्तरण रौतहट जिल्लाको गढीमाई नगरपालिका र गौर नगरपालिका, पर्सा जिल्लाको जिराभवानी गाउँपालिका तथा पटेर्वा सुगौली गाउँपालिका, बाराको कोल्हवी नगरपालिका, सप्तरीको सुरुङ्गा नगरपालिका, सिराहाको बरियारपट्टी नगरपालिका, धनुषाको विदेह नगरपालिका तथा सर्लाहीको लालबन्दी नगरपालिकामा निर्माण सम्पन्न कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र भवनहरू सम्बन्धित स्थानीय तहलाई औपचारिक रूपमा हस्तान्तरण गरिएको हो।

यी भवनहरू (रीड) आयोजनाले स्थानीय सरकारको सहकार्यमा निर्माण गरेको हो, जसको उद्देश्य किसानलाई कृषि तथा पशुपन्छीसम्बन्धी सेवा एकै स्थानबाट उपलब्ध गराउनु रहेको छ।

किसानसँग प्रत्यक्ष भेटघाट, अनुगमन र निरीक्षण भ्रमणका क्रममा मन्त्री परियार तथा आयोजनाका प्रतिनिधिहरूले आर्थिक कोरिडोर कार्यालय बर्दिवास अन्तर्गत सञ्चालित उपआयोजनाहरूमा संलग्न सहकारी समूहका कृषकहरूसँग प्रत्यक्ष

भेटघाट गरी कार्यक्रमको अनुगमन तथा निरीक्षण गरेका छन्।

कृषकहरूले आयोजनाबाट सञ्चालन गरिएका गतिविधिहरू अत्यन्त उपयोगी रहेको प्रतिक्रिया दिँदै भविष्यमा यस्ता कार्यक्रमको निरन्तरता अपरिहार्य रहेको बताएका छन्। उनीहरूले कृषि उत्पादन, पशुपालन, बजार पहुँच र प्रविधि हस्तान्तरणमा आयोजनाको भूमिका उल्लेखनीय रहेको बताए।

(एमएएलएससी)बाट सञ्चालन तथा व्यवस्थापनबारे छलफल

कार्यक्रमका क्रममा पालिकास्तरीय कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र (एमएएलएससी)को सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी दस्तावेजहरूमाथि विस्तृत छलफल गरिएको छ। ती दस्तावेजहरूमा सेवा केन्द्र हस्तान्तरण तथा उपयोगसम्बन्धी समझदारी पत्र, हस्तान्तरण फाराम, कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र सञ्चालन कार्यविधि(२०८१ र (एमएएलएससी)समावेश छन्।

यी व्यवस्थापन निर्देशिकाले सेवा केन्द्रको दीर्घकालीन सञ्चालन, मर्मतसम्भार र सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित बनाउने विश्वास गरिएको छ।

अपाङ्ग तथा महिलामैत्री सेवा केन्द्र: (रीड) आयोजनाअन्तर्गत निर्माण गरिएका सबै सेवा केन्द्रहरू अपाङ्ग तथा महिलामैत्री बनाइएका छन्। किसानलाई एकद्वार प्रणालीमार्फत कृषि तथा पशुपन्छीसम्बन्धी समस्या समाधान, प्राविधिक परामर्श, पशु उपचार, कृषि सामग्री तथा जानकारी उपलब्ध गराउने उद्देश्य रहेको छ।

स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी, संघीय सरकारको प्रतिवद्धता :

हस्तान्तरण कार्यक्रममा बोल्दै मन्त्री डा. मदन प्रसाद परियारले सेवा केन्द्रहरूको प्रभावकारी र दीर्घकालीन उपयोग सुनिश्चित गर्नु स्थानीय सरकारको प्रमुख जिम्मेवारी भएको उल्लेख गर्नुभयो। उहाँले किसानलाई विशिष्टीकृत सेवा सहज रूपमा उपलब्ध गराउन स्थानीय तहले सक्रिय भूमिका खेल्नुपर्नेमा जोड दिएका थिए।

साथै, स्थानीय सरकारलाई बलियो र स्रोत(साधन सम्पन्न बनाउन संघीय सरकारको तर्फबाट आवश्यक सहयोग र सहकार्य निरन्तर रहने प्रतिवद्धता पनि व्यक्त गरेका छन्।

ग्रामीण अर्थतन्त्र सुदृढ बनाउने लक्ष्य : ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजना (रीड) ले कृषि र पशुपन्छी क्षेत्रमार्फत ग्रामीण अर्थतन्त्र सुदृढ बनाउने लक्ष्यसहित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ। सेवा केन्द्र हस्तान्तरणसँगै किसानको उत्पादन, आय वृद्धि र रोजगारी सिर्जनामा थप टेवा पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

रीड आयोजनाद्वारा निर्मित कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण :

रौतहट, माघ २, ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजना (रीड) ले निर्माण गरेका कृषि तथा पशुपन्छी सेवा केन्द्र भवनहरूको शुक्रवार उद्घाटन गर्दै सम्बन्धित स्थानीय तहलाई औपचारिक रूपमा हस्तान्तरण गरेको छ।

किसानहरूका कृषि तथा पशुपन्छीसम्बन्धी समस्याको समाधान तथा सेवा प्रवाहलाई एकद्वार प्रणालीमार्फत प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले निर्माण गरिएका यी सेवा केन्द्रहरू अपाङ्गमैत्री तथा महिलामैत्री संरचनासहित तयार गरिएका छन्।

उक्त भवनहरू कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री डा. मदन प्रसाद परियारको प्रमुख आतिथ्यता तथा आयोजना निर्देशक डा. चन्द्र प्रसाद रिसालको विशेष आतिथ्यतामा क्रमशः श्याम प्रसाद यादव, गढीमाई नगरपालिकाका नगरप्रमुख र शंभु साह, गौर नगरपालिकाका नगरप्रमुखलाई हस्तान्तरण गरिएको हो।

कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै मन्त्री परियारले सेवा केन्द्रहरूको प्रभावकारी तथा दीर्घकालीन उपयोग सुनिश्चित गर्नु स्थानीय तहको प्रमुख जिम्मेवारी भएको उल्लेख गर्दै किसानहरूलाई विशिष्टीकृत सेवा सहज रूपमा उपलब्ध गराउनु नगरपालिकाको दायित्व भएको बताए। साथै परियारले स्थानीय सरकारलाई बलियो र स्रोत(साधन सम्पन्न बनाउन संघीय सरकारको निरन्तर साथ, सहयोग र प्रयास रहने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेका थिए।

रेशम खेतीको परिचय तथा रेशम कीराको जीवन चक्र

पृष्ठभूमि:

किम्बु बोटबाट आहार विकास गरि रेशम कीरा पालनबाट प्राप्त कोया प्रशोधन गरी रेशम धागो उत्पादन गर्ने कार्यको एकीकृत रूपलाई नै रेशम खेती भनिन्छ। त्यसैले रेशम खेतीको छुट्टा-छुट्टै तीन पक्षहरू छन् : किम्बु खेती (आहार विकास), कीरा पालन तथा कोया उत्पादन र कोया प्रशोधन (रिलिड)। रेशम जसलाई "रेशाका रानी" भनिन्छ। यो अति नै सुन्दर मुलायम, चम्कीलो र बलियो हुन्छ। रेशमको यिनै भौतिक एवम् प्राकृतिक गुणहरूको कारणबाट यसको तुलनामा कुनै पनि कृत्रिम रेशाहरू आउने सकेको छैनन्। एक पटक मानिसले रेशमको वस्त्र लगाइसके पछि यो वस्त्र लगाउँदाको आनन्द कहिल्यै भुल्न सक्दैनन। यसै कारण विश्वका विकसित देशहरूमा रेशमको माग बढी छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मागको तुलनामा रेशमको आपूर्ति ज्यादै न्यून रहेको छ।

रेशम खेतीको महत्व:

(नेपालका व्यवसायिक खेतीमा कूल लगानीको ६० प्रतिशत श्रम पारिवारिक स्रोतबाटै आपूर्ति हुने वर्तमान सन्दर्भमा रेशम खेती बहुउद्देश्यीय, कम जोखिमपूर्ण कृषि व्यवसाय भएकाले ग्रामीण बेरोजगारी र अर्ध बेरोजगारीलाई पूर्ण रोजागार तर्फ उन्मुख गराई थप आय आर्जन गराएर गरीबी निवारणमा सहयोगी कार्यक्रमको रूपमा लिन सकिने।

(रेशम खेतीको उत्पादनबाट "कम तौल बढी मूल्यको वस्तु" उत्पादन हुने र बजारको पहुँच नभएको ग्रामीण क्षेत्रमा वैकल्पिक महत्वपूर्ण आय आर्जनको स्रोतको रूपमा अपनाउन सकिने।

(रेशम जन्य वस्तुहरूको उद्योग स्थापना हुने। (उत्पादित कच्चा धागो तथा रेशमबाट निर्मित वस्तु तयार गरी विदेशी मुद्रा आर्जन हुने।

(भूक्षय रोकथाम तथा पर्यावरणीय सन्तुलन कायम राख्न उपयोगी हुने।

रेशमखेतीबाट हुने फाइदाहरू:

(प्रति रोपनी कोया उत्पादन ३५/४० केजी, रेशम कीरा पालन सामान्य: कृषि कार्यको कम व्यस्त समयमा गरिने हुँदा कृषि व्यवसायको परिपूरक, थप आय आर्जन तथा

थप रोजगारीको रूपमा लिन सकिने।

(रेशम कीरापालन कार्यक्रम विशेषत महिला र पाको उमेरका मानिस संलग्न हुने भएकोले परिवारका सदस्यहरूको फुर्सदको समय अधिकतम् सदुपयोग भई वाह्य श्रम कटौती हुनुको अलवा महिला तथा बुढाबुढी वर्गको सामाजिक र आर्थिक प्रतिष्ठामा समेत वृद्धि गर्न सहयोगी सावित हुने।

(रेशम खेतीको माध्यमले पुँजीको प्रवाह शहरी क्षेत्रबाट ग्रामीण र सम्पन्न वर्गबाट विपन्न वर्गमा स्थानान्तरणमा योगदान पुग्नको साथै सहभागी कृषकहरूलाई नियमित आम्वानी आर्जन गर्न सु-अवसर मिल्ने। (किम्बु बहुउपयोगी विरुवा भएकोले हाँगा ईन्धन प्रयोजनमा, बोक्रा कागज बनाउन,

हुने।

(किम्बु बारीका डिल, नहर किनार जस्तो सीमान्त जमीनमा खेर गईरहेको जमीनको सदुपयोग मात्र नभई भू-क्षय रोकन समेत सहयोगी सिद्ध हुने।

(रेशम कीरापालनमा प्रयोग हुने कीरा पालन घर, सर सामाग्री विसंक्रमण र सरसफाइले समाजमा स्वतः स्वास्थ्य वातावरणको सिर्जना हुने।

रेशम कीराका जातहरू:

रेशम खेती व्यवसाय विकासमा अत्यावश्यक तत्व मध्ये रेशम कीराका जात नै प्रमुख तत्वका रूपमा लिइन्छ। रेशम खेतीको इतिहास हेर्दा मनुष्य जातिले फाइदा लिन विभिन्न जातका रेशम कीरा पालन

पोषण तथा संरक्षण गरेको पाइन्छ। यो वारे विभिन्न शारिरीक स्वरूप भएको, परिवृत्तिय ((Ecological/Morphological) भिन्नता र विशेषता भएको विभिन्न जाति विच समागमन (Cross) गराई बढी उत्पादन दिने जातहरू पनि विकास भएका छन्।

रेशम कीराको वर्गीकरण: बम्बिकस मोरी (Bombyx Mori) प्रजाति अन्तर्गतको रेशमकीरा चिसो रगत भएको रेशम कीरा बम्बीसिडी (Bombycidae) परिवार अन्तर्गत पर्दछ। यो कीरा इन्सेक्टा (Insecta) वर्गमा पर्दछ। यसलाई जापानी, चिनिया, यूरोपेली, कोरियाली र उष्ण जातिय रूपमा वर्गीकरण गरिएको छ। जापानी रेशम विशेषज्ञ योशिताके (१९६८)

का अनुसार एक पुस्ते चिनियाँ रेशम कीराको जातबाटै धेरै लामा अवधि/अन्तरालपछि गएर विभिन्न रेशम कीराका जातहरू विकसित भएका तथ्य पुष्टि हुन्छ।

(व्यापारिक उद्देश्य अनुरूप शितोष्ण प्रदेश (Temperate) मा जापानी जात (डमरु आकारका कोया) र चिनियाँ जातको (अण्डाकार कोया) समागमन पश्चात् प्राप्त हुने वर्णशंकर जात (F1) प्रयोजनमा

फल जामजेली बनाउन र कीरालाई खुवाई बाँकी रहेको घाँस पशुलाई खुवाउन र कीराको विष्टा आदि उत्कृष्ट कम्पोष्ट मल हुने।

(व्यापकस्तरमा रेशम खेती गरिएमा भूमिहीन कृषकहरूलाई कीरा पाल्ने र कोया उत्पादन पश्चात कार्यजस्तै: कोया संकलन, संचय, धागो काल्ने र कपडा तयार गर्नु जस्तो रोजगारीको थप अवसर उपलब्ध

ल्याइन्छन् । त्यस्तै उष्ण प्रदेशीय स्थानहरूमा बहुपुस्ते जाति वा जापानी/चिनियाँ जात र बहुपुस्ते जात विच समागमन गराई त्यसबाट उत्पादित वर्णशंकर (CB) जात प्रयोगमा ल्याइन्छ ।

एक दुई र बहुपुस्ते रेशमकीराका विशेषताहरू पुस्ताका आधारित (Voltinism) हुने वर्गीकरण :

एकपुस्ते (Volitine): एक पुस्ते पुतलीले पारेको फुललाई प्राकृतिक वातावरणमा संरक्षण गर्दा उक्त फुलको सुषुप्तावस्था एक वर्ष पछि मात्र तोडिने भएकाले प्राकृतिक तवरमा वर्ष भरिमा एक पटक मात्र कीरापालन गर्न सकिन्छ । एकपुस्ते रेशम कीरा चिसो स्थानमा पालन गर्न उपयुक्त हुन्छन् । लाभको अवधि तुलनात्मक (दुई र बहुपुस्ते) रुपमा लामो हुन्छ । तुलनात्मक रुपमा (दुई र बहुपुस्ते) शरीर पनि ठूलो हुन्छन् । उच्च तापक्रम र आद्रता यी जातका कीरालाई उपयुक्त हुँदैन ।

दुईपुस्ते (Bi-voltine): दुई पुस्ता पुतलीले पारेको फुललाई प्राकृतिक वातावरणमा संरक्षण गर्दा फुलको सुषुप्तावस्था छ महिनापछि मात्र तोडिने भएकाले प्राकृतिक तवरमा वर्ष भरिमा दुई पटक मात्र कीरापालन गर्न सकिन्छ । यी जातका रेशम कीरा न्यानो प्रदेशमा पालन गर्नु उपयुक्त हुन्छन् । एकपुस्ते जातका रेशमकीरा (लाभे) का तुलनामा दुईपुस्ते जातका लाभेको अवधि छोटो हुन्छ । लाभेको शारीरिक विकास बढालु रुपमा पाइन्छ । कोया र कच्चा रेशमको गुणस्तर असल हुन्छन् । उच्च तापक्रम र आद्रतामा यस जातका कीरा पालन गर्नु मध्यम रुपले उपयुक्त मानिन्छ ।

बहुपुस्ते (Multi-Volitne): बहुपुस्ते पुतलीले पारेको फुललाई प्राकृतिक वातावरणमा संरक्षण गर्दा उक्त फुल सुषुप्तावस्था नभईकन फुल पारेको १०-१२ दिनपछि पुनः कीरापालन गर्न सकिन्छ । यो प्रक्रिया वर्षेभरि चालु रहन्छ । बहुपुस्ते रेशमकीरा पालन न्यानो स्थानमा गर्नु उपयुक्त मानिन्छ । लाभे हष्टपुष्ट (Robust) हुन्छन् । कोया, साना र कच्चा रेशमको गुणस्तर कमसल हुन्छन् । केवल सुषुप्त अवस्थामा फूल पार्दछन् ।

काँचुली फेराइमा (Motinism) आधारमा हुने वर्गीकरण

तीन पटक काँचुली फेने (Tri-Moulter) लाभेको अवधि छोटो हुन्छ । लाभेको सप्रेको (Robust) शरीर हुन्छ । साना कोया बनाउँदछन् । मसिना धागो उत्पादन हुन्छ ।

तीन पटक काँचुली फेने लाभे सामान्यतया चिनियाँ जातमा बढी पाइन्छन् । यी जातको कीरामा भालेको संख्या पोथीको भन्दा बढी पाइन्छ । (७५ प्रतिशत)

चार पटक काँचुली फेने (Penta-Moulters) :

यस्तो लाभे oMotationका कारण चारपटक काँचुली फेने लाभेबाट प्राप्त हुन्छ । लाभेको अवधि लामा हुन्छ । कोया तथा लाभे ठूला हुन्छन् । धागोको मोटाई बढी हुन्छ ।

रेशमकीराका प्रकारहरू :

रेशम कीराहरूले खाने वनस्पतिक आधारमा वर्गीकरण:

क) किम्बु रेशम कीरा (Mulberry Silk Moth)

ख) ईरी रेशम कीरा (केष्टरको पात खोन) Eris Silk moth

ग) मुगा रेशम कीरा (सखुवा, सिसौ र वयरको पात खाने Muga Silk Moth)

घ) टसार रेशम कीरा (सखुवा, सिसौ र वयरको पात खाने) Tasar Silk Moth

जीवन चक्र एवम पहिचान:

वयस्क पुतली :

सबै जातको रेशम कीराको जवजीवन चक्रमा चार अवस्था हुन्छ । फुल, लाभे, प्युपा र वयस्क पुतली) प्युपाबाट पुतली निस्की सकेको केही समय पछि पोथी पुतलीले वास्नादार तरल पदार्थ फाल्दछ । र उक्त तरलको वास्नालाई पछ्याएर भाले पोथीसम्म पुगी योनीहरूको विचमा समागन भई भाले र पोथी छुट्टीएको साधारणतया एकघण्टा भित्रमा पोथीले फुल पार्न शुरु गर्दछ । र एउटा दुई पुस्ते रेशम कीराको पोथी पुतलीले आफ्नो जीवनकालमा एक पटकमा ५०० देखि ७०० वटा सम्म फुल पार्दछ । र फुल पारेको ४८(७२ घण्टा पछि मर्दछ ।

फुल :

रेशम कीरालाई फुल पार्नको लागि कोठा भित्रको तापक्रम २५ र सामेक्षिक आद्रता ७५ हुनुपर्दछ । उक्त वातावरणमा समागमनमा रहेका जोडी पुतलीलाई समागमन कार्यबाट विछोड गराई पोथी पुतलीलाई फुल पार्ने लोईड काडमा राखी सेउला (सोलीले छोपी कोठालाई मध्य अँध्यारो बनाउनु उपयुक्त हुन्छ । जब पोथीले फुल पार्न शुरु गर्छ । शुरु गरेको २४ घण्टा भित्रमा शरीरमा भएको सबै फुल गोल आकार पारी विचमा थोरै ठाउँ खाली राख्दछ । यसले फुल पार्दा फूलहरू एकअर्का

माथि खप्टीएको हुँदैन र फुल पारेको साधारणतया २४ घण्टासम्म यसको रंग गाईको विगौती रडगको हुन्छ र २४ घण्टा पछ्याडि यसको फलु हलका रातो हुँदै ७२ घण्टा पछि खरानी रंगमा परिवर्तन हुन्छ ।

लाभाः

भरखर फुलबाट निस्किएको लाभेको शरीरको रंग ९ल्म्बर्धति जवतअजभम विचखव० कालो, खैरो, रातो खैरो, खरानी, खैरो रंगका हुन्छन । लाभेको शरीरको आधा मोटो र ठूलो, मोटो र पातलो, लम्बा ठूलो । लम्बा सानो, साधारण, सानो आकारका हुन्छन् । खुट्टाको रंग सेता, पहेंला, हल्का पहेंला रंगका हुन्छन् । फूलबाट चिल्सा निस्कन १० देखि १२ दिन लाग्दछ । यसरी फुलबाट चिल्सा निस्केको चिल्साहरूलाई लाभे भनिन्छ । जसको रंग कालो अथवा कडा खैरो हुन्छ । रेशम कीराको लाभेले सालाखाला ४ हप्ता किम्बुको पात खाई ४ पटकसम्म काँचुली फेरि पाँचौ अवस्थाबाट गुज्रिन्छ । र कोया बनाउने थाल्छ । यो नै यसको जीवनको सबभन्दा सक्रिय अवधि हो । त्यसपछि कोया बनाउनका लागि पालिएका ठाउँ गरिपरि उपयुक्त स्थानको खोजीमा घुम्छ ।

प्युपा:

पाँचौं अवस्थाको वयस्क लाभेले ६(८ दिनसम्म पात खाएपछि पात खाने रुचि कम हुनाको साथसाथै मुखबाट एक प्रकारको न्याल निकाल्न शुरुवात गरि कीरापालन गरिएको किस्ति, नाड्लो, न्याकको छेउमा जम्मा भई कोया बनाउने साहारा खोज्दछन् । र कोयाको डल्लो बनाउँदछन् यसरी कोया बन्दाबन्दै लाभे प्युपा बनि सकेको हुन्छ । रेशम कीरा लाभे अवस्थाबाट प्यूपामा रुपान्तरण हुँदा मुख्यतया प्राथो-न्यासिक गल्यान्ड र कर्पोरा एलाट भन्ने ग्रन्थी संकलन हुन्छन् । प्युपाको शुरु अवस्थामा वज्ज्छअभि विकसित भइनसक्ने हुँदा प्युपाको रंग हल्का पहेंलो हुन्छ । प्यूपालाई २५० से. तापक्रम कायम गर्दा १५ औं दिनमा मोथ निस्कन्छ । प्युपा अवस्थाबाट मोथमा रुपान्तरण हुँदा दिमागमा हुने हर्मोनले प्राथोरेसिक ग्रन्थीले प्राथोरेसिक हर्मोन श्राव गर्दछ । प्युपा मथमा रुपान्तरण गराउँछ । यसरी रेशम कीराको जीवनचक्र फुल, लाभे, प्युपा र वयस्क गरी चार अवस्थामा औषत रुपमा करिब ४५ देखि ५० दिनेमा पूरा हुन्छ ।

स्रोत : व्यवसायिक कीट विकास केन्द्र, रेशम विकास केन्द्र, खोपासी, काभ्रेको हाते बुकलेट

WFP Executive Director calls on world leaders to bring an end to man-made famines

Cindy McCain lays out WFP's strategic priorities for 2026 in the fight against hunger

ROME - 12 January 2026, United Nations World Food Programme's (WFP) Executive Director, Cindy McCain, this week kicks off the agency's 2026 efforts to push back on rising levels of extreme hunger at a time when humanitarians confront escalating risks and severe resource constraints.

According to WFP's 2026 Global Outlook, a staggering 318 million people around the world face crisis levels of hunger or worse. WFP's early warning systems are sounding the alarm about growing levels of food insecurity due to violent conflicts, extreme weather, and harsh economic downturns. Hundreds of thousands of people are already experiencing famine-like conditions.

"Barely two weeks into the new year the world is already confronting the risk of a dangerous and deepening global hunger crisis," stressed Executive Director McCain. "WFP's resolve remains unshaken. We will seize every opportunity to rally the support and resources needed to reach those

who depend on us for their survival."

Executive Director McCain will address WFP's global team, laying out its top priorities to combat hunger in 2026, in a meeting at the organization's Rome-based headquarter. These priorities include expanding WFP's funding base, harnessing the transformative potential of new technologies, and ensuring frontline teams have the support they need to do their jobs safely and effectively. McCain will reiterate the importance of the organization's four-year Strategic Plan, recently approved by consensus, by the agency's Executive Board, which equips WFP to achieve the greatest impact with maximum efficiency.

Executive Director McCain, who travels to many of the world's most dangerous conflict zones and pressing hot spots, will stress that reaching the most vulnerable faster, and scaling impact and efficiencies in increasingly complex environments is more important than ever. "WFP has proven time and again that early, strategic, and innovative solutions can halt famine, stabilize communities, address the drivers for migration and enable families to

recover," says Executive Director McCain.

However, current forecasts put WFP's funding at just under half of its needed US\$ 13 billion budget to reach 110 million of the world's most vulnerable, while more complex and dangerous operating environments are making it harder and more dangerous to be a humanitarian. As a result, millions of people may be cut off from vital assistance, threatening lives and the stability of regions.

Executive Director McCain, who regularly speaks on the linkages between hunger and conflict, called on world leaders to prioritize addressing global food insecurity and avert man-made famines.

"WFP can't end hunger on its own," said McCain. "Today's crises require swift, strategic and decisive action. I call on world leaders to step in earlier during humanitarian crises, rid our world of man-made famines, and most importantly, end these devastating conflicts which drive hunger and desperation." Turkish scholar and mother discovers new life among bees

Nurcan Tekneci had a successful corporate career and used to live a hectic city life. After the pandemic, she decided to move to the countryside and take up beekeeping, a big decision that not everyone approved of.

In the quiet green outskirts of Düzce, Türkiye, where the air smells of chestnut trees and echoes the hum of bees, Nurcan Tekneci adjusts her beekeeper's veil and lifts the lid of the first hive. The bees rise in a soft wave- busy, organised, tireless- and she smiles. It is hard to imagine that just a few years ago, this beekeeper- now a trainer, entrepreneur and community inspiration- was living a very different life.

Nurcan, 36, grew up in Izmir, studied Latin Languages and Literature in Istanbul, earned a master's de-

gree and built a successful corporate career. She managed departments, earned a good salary and followed the familiar rhythm of a city life: long hours, crowded commutes and constant rush. "Almost ten years passed that way," she recalls. "I didn't even realise how little time I spent with my son."

It took a global pandemic and 45 uninterrupted days at home for something inside her to shift. Her son was two years old at the time. "During those days, I bonded with him in a way I never had the chance to before," she says. "I realised we could live with less. That consumption, chaos and stress weren't the only way."

One morning over breakfast, her husband, Lokman, repeated something he had often said but she had never seriously considered: "Let's move to the village." This time, she said yes.

A new beginning

Leaving the city was a big decision, and not everyone approved in the beginning. "My father was the first to oppose it," she says with a laugh. "In his eyes, I had two university degrees, a great job and a high salary. Beekeeping? He thought I had gone mad."

Friends teased her too: "Are you going to go to watch flies?" Nurcan always responded the same way: "Not flies. Bees."

But the transition to rural life wasn't only about a change of scenery. It was a change of purpose. For Nurcan, the choice to work with bees evolved into something deeply personal. When her father later passed away from lung cancer, her decision gained new urgency. She wanted to build a life centred on clean air, natural production, food safety and healthy living-values she could pass on to her son.

"I had one goal," she says. "I shut my ears to everything else."

Nurcan threw herself into beekeeping. She also joined FAO

training courses, which gave her tools that she immediately put into practice.

Beekeeping is not a small undertaking, but Nurcan threw herself into learning. She studied scientific methods, apprenticed with experienced beekeepers and took vocational courses. She and her husband worked side by side. Their young son, now eight, was initially uninterested, but he slowly began to participate in the family business as well. They even gave him his own hive.

"We wanted him to grow up connected to nature," Nurcan says. "That makes me very happy because one day he will want to go to university and having an extra 'golden bracelet', as we say in Turkish, meaning a valuable skill, is a wonderful thing."

When the workday winds down, the family stays at the apiary. They bring tea, snacks, camping chairs. "We often stay here until late evening," she says. "It's peaceful. It's where we feel happiest."

As the family's experience grew, so did their ambitions. Nurcan established her own brand and expanded beyond honey. Beeswax candles became a turning point. "I learned that beeswax releases negative ions that help clean the air," she says. "Because of my father's illness, this became very meaningful to me."

Season by season, she diversified: beeswax, then royal jelly, then propolis. Each new venture was grounded in scientific research and produced under expert supervision.

A pathway to growth

In 2025, Nurcan joined a series of beekeeping trainings supported by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and aimed at strengthening local production, sustainability and rural livelihoods. Even after years in the field, she says the courses transformed her approach.

"These trainings helped me see where I was making mistakes," she explains. "With more detailed, more meticulous work, I can increase my capacity and produce higher-quality, more sustainable products. FAO gave me a roadmap."

The sessions covered hive management, seasonal care, disease control, product diversification and sustainable practices-tools that Nurcan immediately put into practice. Most importantly, they connected her with a network of other beekeepers.

FAO-supported trainings helped Nurcan diversify her products - expanding beyond honey- and strengthening her income.

On a warm summer afternoon, another visitor arrived at Nurcan's apiary: Dilara Koçak, one of Türkiye's most prominent nutrition experts. As an FAO supporter, Dilara has spent years raising awareness about agrifood systems, sustainability and healthy living.

But here in Düzce, she found something that surprised even her.

"We are in the farm of miraculous creatures that provide nutrition," Dilara said, surrounded by thousands of softly buzzing bees. "Bees are essential for the sustainability of agrifood systems, for pollination, for biodiversity."

During her visit, the two women rolled up their sleeves and made beeswax candles together, allowing Dilara to experience the craft Nurcan has mastered. The candles-symbols of light and nature-were a fitting metaphor for their shared mission of sustainability and women empowerment.

"There is a woman leader here," she said, "She inspires women, inspires young people and does everything she can for the continuation of bees' lives. Witnessing this is very special."

A farm, a festival, a community Today, Nurcan manages around 70

Continue page.... 32

Agroecology, a farming concept that upholds harmony of environment,

February 5, Agroecology, a farming concept that upholds harmony of environment, social, and economic aspects, has become a main focus for the Serikat Petani Indonesia (SPI) (Indonesian Peasants Union) in developing a sustainable

oping food systems based on traditional knowledge and local food system experiences.

The Food Sovereignty Area (Kawasan Daulat Pangan) is a real manifestation of the concept of food sovereignty and agroecology

applied by SPI. In this area, the residents apply the concept of food sovereignty by utilizing all natural resources agroecologically. This not only impacts the provision of

sufficient, safe, healthy, and nutritious food, but also has a positive impact on the regional economy that prospers its people. The Food Sovereignty Area is supported by various laws governing agrarian, food, farmer protection, sustainable agricultural land protection, and the United Nations Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas (UNDROP).

One concrete example of the success of this concept can be seen in the Food Sovereignty Area of Merakurak District, Tuban Regency, East Java. Inhabited by a population of around 2,600 people, 60% of its residents are peasants. Through agroecological farming, peasants in Senori Village are able produce dry harvest grain/rice in husk (GKP) and corn in sufficient quantities to meet food needs not only for their own families, but also for neighboring villages and other districts. The peasants are even able to market their agricultural products to neighboring provinces through collective mar-

keting with the Indonesian Peasants Cooperative (KPI) Tuban.

Senori Village is also an example of success story in seed sovereignty by developing 20 rice variety of SPI's which excels in quality and productivity. The 7th President of the Republic of Indonesia and the Ministry of Agriculture also gave full support to the concept and practice of agroecology applied by SPI, including in the formulation of policies on organic fertilizers. Similar support also comes from the Ministry of Cooperatives and SMEs in supporting the agroecological rice downstreaming program.

Meanwhile, at the same time, through the coop-to-coop business, the Indonesian Peasants Cooperative (KPI) Tuban collaborates with other cooperatives, such as the Indonesian Peasants Cooperative (KPI) Bogor and the Indonesian Peasants Cooperative (KPI) Indramayu, in the production and marketing of agroecological water spinach seeds. This cooperation scheme aims not only to increase peasants' income, but also to provide benefits through education, training, and other benefits that are concentrated on peasants who are members of SPI and the Indonesian Peasants Cooperative (KPI).

Overall, the implementation of the agroecology concept in the Food Sovereignty Area (Kawasan Daulat Pangan) is concrete evidence that sustainable, competitive, and socially just agriculture can be realized through the integration of local wisdom and comprehensive policy support. Agroecological practices and cooperative efforts can strengthen SPI's organization as a mass movement organization of peasants and rural communities. The concrete steps taken by SPI and peasants cooperatives have brought significant positive impacts to the welfare of peasants, the environment, and society as a whole (SPI Knowledge Management).

farming model. For SPI, agroecology is not just a farming method, but it is also a philosophy of life that underlies farming practices that comprehensively integrate environmental aspects with the socio-economic aspects of farming communities. Through this concept, SPI strives to create a farming mechanism that not only generates economic benefits, but also provides social benefits for farming families and communities, while at the same time maintaining environmental conservation sustainably.

The agroecological farming practiced by SPI is rooted in family farming traditions that possess local wisdom in managing natural resources with high appreciation and sustainability. The main goal is to break the farmers' dependence on external inputs and market rulers that often dominate agrarian resources. In practice, the concept of agroecology involves various concrete actions, ranging from designing and managing sustainable agricultural ecosystems to devel-

---

Investing in women for resilient rural economies

Rural Voices | 20 January 2026

Women play a central role in global food systems and rural economies, yet their economic potential remains largely unrealized. In fact, closing the gender gap in productivity alone could boost global GDP by nearly a trillion dollars.

IFAD's work to build resilient rural economies has women's empowerment at its core. Our investment in gender equality significantly strengthens food security and nutrition, raising agricultural output and national GDP.

Today, women represent more than half of IFAD project participants. 2026 marks the International Year of the Woman Farmer, and we will further scale up efforts to strengthen women's roles across the entire value chain - from production and processing to markets and retail.

Boosting business

In Türkiye, women make up only about a third of the labour force. But with support from IFAD and the Government of Türkiye, rural women in Central Anatolia are gaining access to decent work and setting up their own thriving businesses.

The GTWDP project, which received US\$18 million loan from IFAD along with government funding, has already positively impacted more than 100,000 rural people. 50 per cent of these are women, well over the project's original target, and most report improvements in their economic independence, workloads and overall well-being. To date, more than 1,200 matching grants have been awarded to women, primarily focused on small agricultural machinery that saves them time and effort. The result has been economic empowerment that benefits the entire economy, with overall income gains of between 10-30 per cent.

Nazlı? turned her baking cooperative in Central Anatolia into a modern, flourishing business thanks to financial support and equipment from GTWDP worth US\$18,800.

Adding value

In Peru, the Avanzar Rural project

places particular emphasis on women's empowerment - and the results speak for themselves. Financed by IFAD and the Government of Peru, the project was recently ranked IFAD's best-performing out of more than 190 worldwide.

By driving climate adaptation, improved market access and low-cost, efficient technology that boosts productivity, especially for women, the project has improved the lives of more than 20,000 rural households. Multiple woman-focused targets have already been exceeded, including overall reach and leadership training by 66 and 52 per cent, respectively.

Through strengthened farmers' organizations, thousands of producers have secured formal agreements with commercial partners, enabling them to grow their businesses and reinforcing local value chains. Many of these organizations are led by women, challenging discriminatory norms in communities that have traditionally limited female leadership - the project exceeded

its female leadership target by more than 50 per cent.

Ruth is Vice President of the Jempe Baku Conasha Association, which has become a key player in the local cacao value chain with Avanzar Rural's support.

Training and employment

In Egypt, the SAIL project invests

in small-scale farmers who have settled in newly irrigated agricultural lands through farmer field schools (FFS). The initiative, which received financing from IFAD and co-financing from ASAP and the Global Environmental Facility, has taken deliberate steps to ensure that women enjoy these benefits equally.

In a context where social norms restrict interactions between men and women, FFS have been successfully adapted to enable women's participation. Between 2017 and 2024, SAIL set up a total of 350 FFS, most of them involving mixed-gender groups.

Women participating in the project have increased their productivity, improved food security and raised incomes while adopting improved farming practices. As restrictive gender norms continue to shift, women's representation in community development associations has also increased, strengthening their voice in local decision-making.

FAO and ADB advance \$100 million initiative to boost food security and resilience

Rome/Kabul 29 January, The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and the Asian Development Bank (ADB) are implementing a \$100 million initiative to bolster food and nutrition security and restore agricultural livelihoods for more than one million vulnerable people across Afghanistan.

Over the next two years, the project will support more than 151 000 households (or 1 057 000 people), including returnees from Pakistan and Iran, host communities and families affected by recent earthquakes and floods. The initiative will help rural households restore livelihoods, protect livestock, and rebuild disrupted agricultural production systems.

Addressing multiple, compounding crises

Agriculture remains the backbone of Afghanistan's rural economy, yet it continues to struggle with low productivity, limited access to inputs and restricted market opportunities. Repeated natural disasters have destroyed crops, livestock assets and irrigation infrastructure, while large-scale return movements from neighboring countries have placed additional pressure on already vulnerable host communities.

Large-scale life-saving agricultural support and food assistance delivered at the height of the food crisis helped curb acute food insecurity nationwide. However, conditions

have since deteriorated again. In 2026, 17.4 million people are projected to face acute food insecurity, including 4.7 million in IPC Phase 4 (Emergency), characterized by wide food consumption gaps and high acute malnutrition. Persistent

drought conditions, combined with anticipated La Niña impacts bringing below-average rainfall and above-average temperatures into early 2026, are further heightening risks.

With millions of Afghans already facing mounting pressures and at risk of slipping into deeper acute food insecurity and malnutrition, there is an urgent need for sustained investment that goes beyond emergency response to strengthen long-term resilience.

This initiative prioritizes climate-smart and people-centered interventions to boost agricultural production, improve food and nutrition security and diversify rural livelihoods. Special attention will be given to the most vulnerable communities, particularly women-headed households and communities in provinces most affected by climate and economic shocks.

The project marks another milestone in the strong partnership between FAO and ADB in Afghanistan. Since 2022, ADB has provided approximately \$265 million in grants through FAO to strengthen agricultural production and curb acute food insecurity across the country.

Through this collaboration, FAO has reached an estimated 5.6 million vulnerable people, supporting more than 841 000 households in restoring crop and livestock production, improving food security and nutrition and stabilizing food

supply chains during a period of severe humanitarian crisis.

FAO assistance packages have demonstrated strong cost-effectiveness and lasting impact. For around \$200, a wheat cultivation package can feed a family of seven for an entire year, meeting 70 percent of daily energy needs. Farmers using FAO-certified seeds achieved 27 percent higher yields, with each household producing an extra 360 kg of wheat - enough to feed two additional people annually. Livestock support has increased herd ownership by 50 percent and improved household nutrition through increased milk and meat consumption.

"Our partnership with ADB is delivering real, measurable results for farming families across Afghanistan," said QU Dongyu, FAO Director-General. "From the outset, this collaboration has focused not only on meeting immediate food security needs but also on closing Afghanistan's food production gap and creating space for private sector recovery. With ADB, we have enabled millions of rural households to access the tools and resources they need to grow food, protect their animals and ensure their families have enough nutritious food. This project deepens our shared commitment by expanding support beyond emergency needs toward more diversified, agriculture-based livelihoods, strengthening crop and livestock production, post-harvest activities and market opportunities, with a particular focus on women who play a central role across Afghanistan's farming and livestock sectors," he added. By bridging immediate food security support with longer-term resilience-building, the initiative aims to ensure that families not only recover, but are better equipped to withstand future shocks in a highly vulnerable context.

Turkish scholar and mother discovers new life among bees

Nurcan Tekneci had a successful corporate career and used to live a hectic city life. After the pandemic, she decided to move to the countryside and take up beekeeping, a big decision that not everyone approved of.

Istanbul 19 January, In the quiet green outskirts of Düzce, Türkiye, where the air smells of chestnut trees and echoes the hum of bees, Nurcan Tekneci adjusts her beekeeper's veil and lifts the lid of the first hive. The bees rise in a soft wave- busy, organised, tireless- and she smiles.

It is hard to imagine that just a few years ago, this beekeeper- now a trainer, entrepreneur and community inspiration- was living a very different life.

Nurcan, 36, grew up in Izmir, studied Latin Languages and Literature in Istanbul, earned a master's degree and built a successful corporate career. She managed departments, earned a good salary and followed the familiar rhythm of a city life: long hours, crowded commutes and constant rush. "Almost ten years passed that way," she recalls. "I didn't even realise how little time I spent with my son."

It took a global pandemic and 45 uninterrupted days at home for something inside her to shift. Her son was two years old at the time.

"During those days, I bonded with him in a way I never had the chance to before," she says. "I realised we could live with less. That consumption, chaos and stress weren't the only way."

One morning over breakfast, her husband, Lokman, repeated something he had often said but she had never seriously considered: "Let's move to the village." This time, she said yes.

A new beginning

Leaving the city was a big decision, and not everyone approved in the beginning. "My father was the first to oppose it," she says with a laugh. "In his eyes, I had two university degrees, a great job and a high salary. Beekeeping? He thought I had gone mad."

Friends teased her too: "Are you going to go to watch flies?" Nurcan always responded the same way: "Not flies. Bees."

But the transition to rural life wasn't only about a change of scenery. It was a change of purpose. For Nurcan, the choice to work with bees evolved into something deeply personal. When her father later passed away from lung cancer, her decision gained new urgency. She wanted to build a life centred on clean air, natural production, food safety and healthy living-values she could pass on to her

son.

"I had one goal," she says. "I shut my ears to everything else."

Nurcan threw herself into beekeeping. She also joined FAO training courses, which gave her tools that she immediately put into practice. ©FAO/ Turuhan Alk?r

Beekeeping is not a small undertaking, but Nurcan threw herself into learning. She studied scientific methods, apprenticed with experienced beekeepers and took vocational courses. She and her husband worked side by side. Their young son, now eight, was initially uninterested, but he slowly began to participate in the family business as well. They even gave him his own hive.

"We wanted him to grow up connected to nature," Nurcan says. "That makes me very happy because one day he will want to go to university and having an extra 'golden bracelet', as we say in Turkish, meaning a valuable skill, is a wonderful thing."

When the workday winds down, the family stays at the apiary. They bring tea, snacks, camping chairs. "We often stay here until late evening," she says. "It's peaceful. It's where we feel happiest."

As the family's experience grew, so did their ambitions. Nurcan established her own brand and expanded beyond honey. Beeswax candles became a turning point. "I learned that beeswax releases negative ions that help clean the air," she says. "Because of my father's illness, this became very meaningful to me."

Season by season, she diversified: beeswax, then royal jelly, then propolis. Each new venture was grounded in scientific research and produced under expert supervision.

A pathway to growth

In 2025, Nurcan joined a series

of beekeeping trainings supported by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and aimed at strengthening local production, sustainability and rural livelihoods. Even after years in the field, she says the courses transformed her approach.

"These trainings helped me see where I was making mistakes," she explains. "With more detailed, more meticulous work, I can increase my capacity and produce higher-quality, more sustainable products. FAO gave me a roadmap."

The sessions covered hive management, seasonal care, disease control, product diversification and sustainable practices-tools that Nurcan immediately put into practice. Most importantly, they connected her with a network of other beekeepers.

FAO-supported trainings helped Nurcan diversify her products - expanding beyond honey- and strengthening her income.

On a warm summer afternoon, another visitor arrived at Nurcan's apiary: Dilara Koçak, one of Türkiye's most prominent nutrition experts. As an FAO supporter, Dilara has spent years raising awareness about agrifood systems, sustainability and healthy living. But here in Düzce, she found something that surprised even her.

"We are in the farm of miraculous creatures that provide nutrition," Dilara said, surrounded by thousands of softly buzzing bees. "Bees are essential for the sustainability of agrifood systems, for pollination, for biodiversity."

During her visit, the two women rolled up their sleeves and made beeswax candles together, allowing Dilara to experience the craft Nurcan has mastered. The candles-symbols of light and nature-were a fitting metaphor for their shared mission of sustainability and women empowerment.

"There is a woman leader here," she said, "She inspires women, inspires young people and does everything she can for the continuation of bees' lives. Witnessing this is very special."

A farm, a festival, a community Today, Nurcan manages around 70 hives and harvested 200 kilograms of honey this year alone. But she has bigger dreams.

"I want to establish a bee farm," she says. "A place where children, women, young people-even white-collar workers tired of city life-can come, learn about bees and produce their own honey."

She envisions workshops, trainings and a honey harvest festival where families take home honey they saw produced. "My goal is to improve food literacy," she says. "I want people to know exactly what they are eating."

Nurcan says she didn't leave her professional life behind-she transformed it. The skills she honed in corporate offices now shape her

business: organisation, quality control, communication. And through FAO-supported training, she continues to strengthen her beekeeping knowledge and expand her vision. Among the hives of Düzce, surrounded by family and the steady hum of wings, Nurcan has found purpose and a home.

This story is part of a series celebrating women farmers worldwide, from producers, fishers, and pastoralists to traders, agricultural scientists, and rural entrepreneurs. The International Year of the Woman Farmer 2026 recognises their essential contributions to food security, economic prosperity, and improved nutrition and livelihoods, despite heavier workloads, precarious working conditions, and unequal access to resources. It calls for collective action and investment to empower women, in all their diversity, and to build a fairer, more inclusive, and sustainable agrifood system for all.

Organic farming to remain a flagship pillar of the European Common Agricultural Policy

PRESS RELEASE] BIOFACH 2026: Organic farming to remain a flagship pillar of the European Common Agricultural Policy NUREMBERG, 11 FEBRUARY 2026 - Speaking at BIOFACH, the largest organic trade fair in Europe, the European Commission highlighted the central role of organic farming to make European agriculture competitive, sustainable and resilient.

This year DG AGRI Director General Elisabeth Werner is present at BIOFACH, highlighting the commitment of the European

Commission to support the development of the organic sector.

Speaking yesterday at the high-level opening ceremony of BIOFACH 2026, Elisabeth Werner, Director-General for Agriculture and Rural Development at the European Commission, stated: "Organic farming is and will remain a flagship pillar of the European Common Agricultural Policy. It contributes to competitiveness, to sustainability, and to resilience of European agriculture. Our objective is to have 25% organic farmland by 2030".

Elisabeth Werner also took part yesterday to IFOAM Organics Europe annual Policy Day event, that focused on the implications of **Continue ..... 32 page**

France supports WFP's nutrition response for families in Gaza

CAIRO/PORT 4 February 2026 SAID, Egypt - The United Nations World Food Programme (WFP) welcomes a critical contribution from France to support life saving nutrition assistance for vulnerable families in the Gaza Strip.

As part of the contribution, a shipment, transporting approximately 400 metric tons of specialized nutritious supplements intended for more than 40,000 children under five for five months arrived in Port Said, Egypt, on 4 February. The cargo has now been handed over to WFP for onward distribution. This contribution highlights France's commitment to supporting vital humanitarian efforts while fostering private sector engagement to help meet urgent humanitarian needs. The shipment was undertaken by the CMA CGM Foundation, a French shipping company.

France is a leading supporter of WFP's operations in Gaza and across the State of Palestine, contributing USD16.3 million in 2025 alone - making WFP the largest recipient of French contributions to Palestine last year.

"This humanitarian cargo of nearly 400 tons of nutritional supplements destined for the Gaza Strip will benefit more than 40,000 Gazan children and provide them with nutrition support. It is the result of a collective mobilization of the French authorities, the World Food

Programme and the CMA CGM Foundation, as well as Egypt's central role in the humanitarian response," said H.E. Éric Chevallier, Ambassador of France to Egypt. "France remains fully committed to full, safe and unhindered humanitarian access throughout the Gaza Strip, in accordance with international humanitarian law."

"France continues to demonstrate strong leadership in supporting WFP's work in Gaza, ensuring that vulnerable mothers and young children have access to vital nutrition," said Samer Abdeljaber, WFP Regional Director for the Middle East, North Africa and Eastern Europe. "This contribution, strengthened by collaboration with French private sector partners, is a powerful example of how strategic partnerships can expand our reach and impact across the region."

France remains a key donor to WFP's operations across the Middle East, North Africa and Eastern Europe, contributing nearly USD112 million in 2025 to support programmes in Algeria, Egypt, Jordan, Lebanon, Palestine, Syria, Ukraine and Yemen.

Under a multi year partnership, the CMA CGM Foundation provides WFP with containers and maritime transport through the Containers of Hope programme, supporting the delivery of food and other humanitarian assistance worldwide. WFP has significantly expanded its

life-saving operations across Gaza, now reaching more than one million people each month through food parcels, bread bundles, hot meals, school meals and cash assistance.

Continued support from key donors, such as France, remains essential for WFP to sustain and scale up operations in Gaza and other major emergencies. Together, we remain committed to ensuring that life saving food and nutrition assistance can reach families - effectively, efficiently, and with impact - at a time when global humanitarian needs remain at record levels amid severe funding shortfalls.

The United Nations World Food Programme is the world's largest humanitarian organization saving lives in emergencies and using food assistance to build a pathway to peace, stability and prosperity for people recovering from conflict, disasters and the impact of climate change.

4 February 2026

Brazil provides vital support for WFP's lifesaving assistance in Algeria

ALGIERS - The World Food Programme (WFP) welcomes a contribution of US\$120,000 from the Government of Brazil, to meet the urgent food needs of the most vulnerable people in the Sahrawi camps in Algeria. These refugees have lived in five camps near the town of Tindouf in south-west Algeria under extremely harsh conditions in the Sahara Desert since 1975.

For the Sahrawi refugees, WFP's assistance remains a lifeline. More than 80 percent of the population relies entirely on humanitarian aid to meet their basic food needs. Through its partnership with the Algerian Red Crescent, WFP distributes monthly food rations tailored to nutritional needs, while

Continue .....page 32

FAO Food Price Index declines in January

Rome February 6, The measure of world food commodity prices declined in January for the fifth consecutive month, led by lower international quotations for dairy, sugar and meat products, according to the benchmark report released Friday by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

The FAO Food Price Index, which tracks monthly changes in the international prices of a basket of globally-traded food commodities, averaged 123.9 points in January, down 0.4 percent from the previous month and 0.6 percent from its level a year earlier.

The FAO Cereal Price Index increased slightly by 0.2 percent from December, despite marginal declines of world wheat and maize prices. Ample wheat stocks offset weather-related concerns affecting dormant crops in the Russian Federation and the United States of America, while comfortable global maize supplies offset adverse weather conditions in Argentina and Brazil and strong ethanol demand in the United States. By contrast, the FAO All-Rice Price Index rose by 1.8 percent from December, reflecting firmer demand for fragrant rice varieties.

The FAO Vegetable Oil Price Index increased by 2.1 percent in January. World palm oil prices rose amid seasonal production slowdowns in Southeast Asia and firm global import demand, while world soy oil prices rebounded on tightening export availabilities in South America and expectations of robust biofuel demand in the United States. Global sunflower oil prices also increased, driven by supply tightness in the Black Sea region. By contrast, international quotations for rapeseed oil edged lower reflecting ample availability in the European Union in the wake of large recent imports.

The FAO Meat Price Index declined by 0.4 percent from December, driven by lower pig meat quotations amid ample global supplies and subdued international demand. Global poultry meat quotations rose, mainly reflecting higher prices in Brazil underpinned by strong international demand, while prices for ovine and bovine meats were broadly stable, with the latter buoyed by increased shipments from Brazil to China, which offset the rapid exhaustion of the United States' tariff-free quota.

The FAO Dairy Price Index fell by 5.0 percent from December, driven largely by lower prices for cheese and butter amid ample availabilities. Meanwhile, world skim milk powder prices firmed, supported by renewed import demand from the Near East, North Africa and parts of Asia.

The FAO Sugar Price Index declined by 1.0 percent in January, reflecting expectations of increased supplies in the current season, underpinned by a significant production rebound in India, favourable prospects in Thailand, and an overall positive production outlook in Brazil.

More details are available here. Global cereal stocks-to-use ratio on course for highest level since 2001

FAO also released its latest forecast for global cereal production in 2025, projecting total output at 3 023 million tonnes, with record harvests for wheat, coarse grains and rice. The upward revision reflects higher-than-previously-anticipated wheat yields in Argentina, Canada and the European Union, alongside expectations of expanded maize plantings and higher yields in China and the United States of America. Global rice output is also forecast to rise, with gains led by India, Bangladesh, Brazil, China and Indonesia.

The new Cereal Supply and Demand Brief also assesses 2026 crop prospects across the northern hemisphere. Winter wheat plantings in India are forecast to reach a record level due to high domestic prices and favourable weather conditions, while plantings in the United States will likely decline due to low prices and drier-than-normal conditions in key producing areas. In the southern hemisphere, coarse grain harvesting will begin in the second quarter of 2026, with favourable conditions in Argentina, Brazil and South Africa.

World cereal utilization in 2025/26 is now forecast to increase by 2.2 percent from the previous year. Based on the updated supply and demand forecasts, global cereal

stocks are predicted to expand by 7.8 percent to a record high, with inventories of all major cereals increasing, including rice. The global cereal stocks-to-use ratio is anticipated to rise to 31.8 percent, its highest level since 2001.

World trade in cereals during the 2025/26 marketing year (July/June) is forecast to grow by 3.6 percent from the preceding 12 months.

More details are available here.

The Agricultural Market Information System (AMIS), hosted by FAO, also published its monthly Market Monitor on Friday. In addition to the regular market updates, the report examines the relative stability of international markets for the major food crops, noting the resilience and flexibility demonstrated in recent periods. However, it cautions that this largely reflects a favourable confluence of ample harvests, well-functioning supply chains, and adequate fertilizer availability, and stresses that it would be misguided to infer that global food commodity markets are now structurally less vulnerable to shocks.

Organic ....

the revision of the EU Organic Regulation, as well as organic within the new EU budget (MFF) and Common Agricultural Policy (CAP) and the role of an updated Organic Action Plan.

Jan Plagge, President of IFOAM Organics Europe and speaker of the panel, said: "The European Commission's regulatory roadmap and its targeted revision of the EU Organic Regulation, published last December, together with the Commission's commitment to work towards an updated EU Organic Action Plan, confirm the strategic importance of organic production for Europe's agri-food future. These initiatives provide much-needed continuity and direction for the organic sector in a changing policy context".

WFP .....hives and harvested 200 kilograms of honey this year alone. But she has bigger dreams.

"I want to establish a bee farm," she says. "A place where children, women, young people—even white-collar workers tired of city life—can come, learn about bees and produce their own honey."

She envisions workshops, trainings and a honey harvest festival where families take home honey they saw produced.

"My goal is to improve food literacy," she says. "I want people to know exactly what they are eating."

Nurcan says she didn't leave her professional life behind—she transformed it. The skills she honed in corporate offices now shape her business: organisation, quality control, communication.

This story is part of a series celebrating women farmers worldwide, from producers, fishers, and pastoralists to traders, agricultural scientists, and rural entrepreneurs. The International Year of the Woman Farmer 2026 recognises their essential contributions to food security, economic prosperity, and improved nutrition and livelihoods, despite heavier workloads, precarious working conditions, and unequal access to resources. It calls for collective action and investment to empower women, in all their diversity, and to build a fairer, more inclusive, and sustainable agrifood system for all.

Throughout the week, IFOAM Organics Europe is contributing to the BIOFACH Congress programme with a wide range of sessions and will continue to engage with policy-makers, stakeholders and partners. IFOAM Organics Europe also looks forward to welcoming Christophe Hansen, European Commissioner for Agriculture and Food, on Friday 13 February

for further exchanges on the future of organic food and farming in Europe

France .....

increasingly prioritizing programmes—including Social Behaviour Change (SBC) initiatives—aimed at addressing malnutrition among children and pregnant women and promoting better nutrition practices.

"We extend our heartfelt gratitude to the Government of Brazil for their continuous unwavering support to Sahrawi refugees and commitment to humanitarian principles." said Aline Rumonge, WFP Representative and Country Director in Algeria. "This timely contribution provides the critical resources needed to sustain food assistance and optimize our operations in the camps."

In 2025, WFP provided more than 22,000 metric tons of food to 133,000 beneficiaries including 8,600 pregnant and breastfeeding women with monthly cash-based transfers to improve dietary diversity and reduce anaemia. WFP also distributed specialised nutritious food to prevent and treat moderate acute malnutrition among 15,000 children under five.

"Brazil remains committed to supporting Sahrawi refugees in Tindouf through financial contributions and in kind donations from the government and private sector" said Brazilian Ambassador to Algeria Marcos Pinta Gama. "We stand with the Sahrawi refugees, who have been living under difficult conditions for many years."

WFP Algeria is committed to expanding collaboration with both traditional and emerging government donors. WFP has supported the Sahrawi refugees in Algeria since 1986. Its operations in the country are carried out and monitored in coordination with national and international organisations to ensure food assistance reaches those who need it most.

मतदान गर्ने अधिकारको प्रयोग गरौं ।

- ◆ लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थामा मतदानको प्रक्रियामार्फत शासनमा सहभागी,
- ◆ मतदानको समयमा विवेकको प्रयोग गरौं,
- ◆ मतदान गरेर नागरिकको अधिकार र कर्तव्यको निर्वाह गरौं,
- ◆ जनतामा निहित सार्वभौमिकताको प्रयोग गरौं,
- ◆ निर्वाचनको माध्यमबाट शासन व्यवस्थालाई वैधता प्रदान गरौं,
- ◆ असल, विवेकशील, गतिशील र दूरदर्शी नेतृत्वको चयन गरौं,
- ◆ सुशासन कायम गरौं र सुशासनका लागि निरन्तर खबरदारी गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड